कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७८

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

(माननीय मन्त्रीस्तरबाट मिति २०७८।०८।....... गते स्वीकृत)

प्रस्तावनाः भौगोलिक अनुकूलता, तुलनात्मक लाभ र कृषकको मागलाई सम्बोधन गरी लुम्बिनी प्रदेशको कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयहरु मार्फत सञ्चालन हुने आ.व. २०७८/७९ को स्वीकृत वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय भएकाले प्रदेश विनियोजन ऐन, २०७८ को दफा ९ को उप दफा (२) बमोजिम तथा लुम्बिनी प्रदेश अनुदान व्यवस्थापन एकिकृत मार्गदर्शन, २०७६ को दफा ४ को उपदफा (३) ले निर्देशित गरे अनुसार लुम्बिनी प्रदेशको कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालयले "कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७८" बनाई लागु गरेको छ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. <u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः</u> (१) यस कार्यविधिको नाम "कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७८" रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि स्वीकृत भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ।

२. <u>परिभाषाः</u> विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः

(क) "अनुदान" भन्नाले यस कार्यविधि अनुरुप सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरुको लागि मन्त्रालय र मातहातका कार्यालयबाट उपलब्ध गराइने नगद रकम र जिन्सी सहायता समेतलाई सम्झनु पर्छ।

(ख) "अनुदानग्राही" भन्नाले सञ्चालित कार्यक्रम अनुसार अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक/फर्म/कृषि उद्यमी/कम्पनी/कृषक समूह/सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति/ संघ संस्थालाई सम्झनु पर्छ।

(ग) "उपभोक्ता समिति" भन्नाले कृषि बजार, सिंचाई व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यका साथ कानून बमोजिम सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको उपभोक्ता समिति सम्झनु पर्छ।

(घ) "कम्पनी" भन्नाले प्रचलित कानून अनुरुप दर्ता भएका कृषि/पशुपन्छी व्यवसाय गर्ने प्राइभेट वा पब्लिक कम्पनीलाई सम्झनु पर्छ।

(ङ) "कार्यक्रम" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा ५ मा उल्लेख भएका क्रियाकलाप/ कार्यक्रमलाई सम्झनु पर्छ।

सुमन श्रेष्ठा रायमाझी
मन्त्री

(च) "कार्ययोजना" भन्नाले दफा ५ बमोजिमको कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार सेवाग्राहीले पेश गरेको विस्तृत क्रियाकलाप, लागत अनुमान, समयावधि, अपेक्षित उपलब्धि र जिम्मेवार पक्ष सहितको विवरणलाई सम्झनु पर्छ।

(छ) "कार्यालय" भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयहरुलाई सम्झनु पर्छ।

(ज) "कृषक समूह" भन्नाले कृषि पेशामा संलग्न भई साझा आवश्यकता र चाहना भएका व्यक्तिहरु मिलेर सामूहिक विधिद्वारा कृषि क्षेत्रमा काम गर्ने गरी स्थापना भई आधिकारिक निकायमा दर्ता भएको संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(झ) "निर्देशनालय" भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतको कृषि विकास निर्देशनालय र पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालयलाई सम्झनु पर्छ।

(ञ) "पशु" भन्नाले घरपालुवा पशुपन्छी र जलचर प्राणी समेतलाई सम्झनु पर्छ।

(ट) "फर्म" भन्नाले प्रचिलत कानून अनुसार सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको निजी क्षेत्रका व्यवसायी/उद्यमीको संस्थालाई सम्झनु पर्छ।

(ठ) "मन्त्रालय" भन्नाले लुम्बिनी प्रदेशको कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ।

(ड) "समिति" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा १२ अनुसार गठित कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।

(ढ) "सहकारी" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको कृषि/पशुपन्छी सम्बन्धी कार्य गर्ने सहकारी संस्थालाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कृषि कार्य समेत गर्ने उद्देश्य रहेको बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था समेतलाई बुझाउँछ।

(ण) "स्थानीय तह" भन्नाले लुम्बिनी प्रदेश भित्रका गाउँपालिका वा नगरपालिका वा उपमहानगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ।

३. <u>सरोकारवाला निकायहरुको भूमिका:</u> कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विभिन्न सरोकारवालाहरुको देहाय बमोजिमको भूमिका हुनेछः-

(क) यस कार्यविधि अनुसारका कार्यक्रमहरूको सञ्चालन मन्त्रालय वा मातहतका निकायबाट सञ्चालन हुनेछ।

(ख) अनुदानग्राहीले यस कार्यविधिको अधिनमा रही कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने वा गराउनेछ।

(ग) कार्यालयले स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार प्रस्ताव आह्वान गरी मापदण्ड/सूचकहरुको आधारमा प्रस्तावहरुको मूल्याङ्कन तथा छनौट गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गरी कार्य सम्पन्नताको आधारमा भुक्तानी गर्नेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

(घ) **नविनतम प्रविधिको प्रदर्शन, बीउविजन तथा नश्ल स्रोत** स्थापना लगायतका कार्यक्रमहरुको हकमा कार्यालयले सूचना आवहान नगरी प्राविधिक पक्षको सम्भावयताको आधारमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ।

(ङ) कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि सम्झौता गरेका अनुदानग्राहीहरुले कार्ययोजना अनुसार कार्य सम्पन्न गरी प्रचलित कानून बमोजिम भुक्तानीको लागि आवश्यक कागजात सहितको निवेदन समयसीमा भित्रै पेश गर्नुपर्नेछ।

(च) कार्यक्रममा दोहोरोपना आउन नदिन र उपलब्ध अनुदानको सदुपयोग भए नभएको सम्बन्धमा मन्त्रालय वा निर्देशनालय वा अन्य सरोकारवाला निकायहरूले नियमित अनुगमन गर्नुपर्नेछ।

(छ) सम्बन्धीत स्थानीय तहले कार्यक्रम प्रभावकारिताका लागि आवश्यक सहजिकरण गर्नु तथा सुधारका लागि आवश्यक सुझाव दिन सक्नेछ।

४. <u>कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रमको सञ्चालनः</u> (१) प्रदेश सरकारको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसारका कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम मन्त्रालय, निर्देशनालय र कार्यालयबाट सञ्चालन हुनेछ। त्यस्तो कार्यक्रमको प्रकृति उपदफा २ र ३ अनुसार हुनेछ।

(२) कृषि विकास कार्यक्रमको प्रकृति देहाय वमोजिम हुनेछः-

(क) प्रविधि परीक्षण, प्रर्दशन, विकास तथा विस्तार सहयोग कार्यक्रमः यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यमुलक अनुसन्धान, अध्ययन तथा प्रविधि परीक्षण, कृषक पाठशाला, सीप तथा क्षमता विकास, जनचेतनामूलक कार्य, दिवस, असल कृषि अभ्यास प्रणाली, प्रविधि प्रदर्शन र प्रविधि विस्तार जस्ता कार्यक्रमहरु कार्यालय आँफै वा द्विपक्षीय/बहुपक्षीय सम्झौताका आधारमा सञ्चालन गर्नेछ।

(ख) श्रोत केन्द्र स्थापना तथा उत्पादन सामग्री सहयोग कार्यक्रमः कृषकलाई आवश्यक पर्ने गुणस्तरीय उत्पादन सामग्री (मल, वीउ, वेर्ना, विरूवा, विषादी, आदि) को उपलव्धता सुनिश्चित गर्न श्रोत केन्द्र स्थापना गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। यस किसिमका कार्यक्रमले गुणस्तरीय उत्पादन सामग्री स्थानीय स्तरमा उपलब्धताको सुनिश्चितता गराई उत्पादन लागत घटाउन र स्रोत सामग्रीहरूमा आत्मनिर्भर गराउन सहयोग पुग्नेछ। उक्त कार्यक्रमहरु कार्यालय आफै वा द्विपक्षीय/बहुपक्षीय सम्झौताका आधारमा सञ्चालन गर्नेछ।

(ग) व्यवसाय उन्मुख तथा व्यावसायिक कृषि विकास कार्यक्रमः यस कार्यक्रम अन्तर्गत कृषि व्यवसाय उन्मुख वा व्यावसायिक कृषक वा उद्यमीबाट उद्यमको

सुमना श्रेष्ठ सत्यमार्गी
मन्त्री

विकास गर्नको लागि कृषक/उद्यमीहरुलाई प्रोत्साहन गर्नको लागि व्यवसाय उन्मुख उत्पादनका साथै आयमुलक तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। उक्त कार्यक्रम कार्यविधिले निर्धारण गरेको लागत साझेदारीमा कार्यालयले सञ्चालन गर्नेछ।

(३) पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रमको प्रकृति देहाय वमोजिम हुनेछः-

(क) श्रोत केन्द्र स्थापना तथा बंश सुधार एवं विस्तार सहयोग कार्यक्रमः यस कार्यक्रम अन्तर्गत कृषकलाई आवश्यक पर्ने उत्पादन सामग्री (बोका, राँगो, वीर, थुमा, चल्ला, भुरा, वीउ, वेर्ना, आदि) को उपलव्धता सुनिश्चित गर्न श्रोत केन्द्र, ब्रिडर हर्ड, मल्टिप्लायर हर्ड स्थापनाका लागि उन्नत राँगो/साढे/बोका/थुमा/वीर/चल्ला/मत्स्य वीज वितरण गर्ने जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। यस किसिमका कार्यक्रमले पशुजन्य पदार्थको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरी स्थानीय स्तरमा उपलब्धताको सुनिश्चितता, उत्पादन लागत न्यूनिकरण र स्रोतमा आत्मनिर्भर गराउन सहयोग पुग्नेछ। उक्त कार्यक्रमहरु कार्यालयले आफै वा द्विपक्षीय/बहुपक्षीय सम्झौताका आधारमा सञ्चालन गर्नेछ।

(ख) प्रविधि विकास, परीक्षण, प्रर्दशन र विस्तार, पशु स्वास्थ्य नियमन र सेवा टेवा सहयोग कार्यक्रमः यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यमूलक अनुसन्धान, अध्ययन तथा प्रविधि विकास, परीक्षण, विस्तार, कृषक पाठशाला, सीप तथा क्षमता विकास, जनचेतनामूलक कार्य, दिवस, असल पशुपन्छी तथा मत्स्य अभ्यास प्रणाली, प्रविधि प्रदर्शन र प्रविधि विस्तार पशु स्वास्थ्य प्रर्वद्धन तथा नियमन, सङ्क्रामक एवम् महामारी नियन्त्रण जस्ता प्रविधि विकास तथा सेवा टेवा सहयोग कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ। उक्त कार्यक्रमहरु कार्यालयले आफै वा द्विपक्षीय/बहुपक्षीय सम्झौताका आधारमा सञ्चालन गर्नेछ।

(ग) व्यवसाय उन्मुख तथा व्यवसायिक पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम तथा पशुजन्य पदार्थको प्रर्वद्धन, विविधिकरण र बजारीकरणः यस कार्यक्रम अन्तर्गत पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसाय उन्मुख वा व्यवसायिक कृषक वा उद्यमीबाट उत्पादित पशुजन्य पदार्थको प्रर्वद्धन, विविधिकरण र वजारीकरण गरी कृषक/उद्यमीहरुलाई प्रोत्साहन गर्नको लागि व्यवसाय उन्मुख उत्पादनका साथै

आयमूलक तथा रोजगारी श्रृजना गर्ने व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। उक्त कार्यक्रम यसै कार्यविधिले निर्धारण गरेको लागत साझेदारीमा कार्यालयले सञ्चालन गर्नेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

परिच्छेद -२

सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

५. कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रमहरुको विवरण: स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटको परिधि भित्र रही देहाय बमोजिमका कार्यक्रमहरु सम्बन्धित निकायबाट सञ्चालन हुनेछन्:-

५(क) कृषि विकास कार्यक्रमहरुको विवरण: स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम अनुसारको संलग्न मापदण्ड, संचालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू र अनुदान सीमा रकमका आधारमा सञ्चालन गरिनेछ।

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
१	प्रविधि परीक्षण, विकास तथा विस्तार सहयोग कार्यक्रम			
(क)	कृषि प्रविधि प्रदर्शन	• कार्यालयले राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय महत्वका बाली/वस्तु र स्थानमा कृषक छनौट गरी उन्नत प्रविधि प्रर्दशन कार्यक्रम संञ्चालन गर्ने। • बाली/वस्तु, स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले गर्ने। • छनौट भएको कृषकले कार्यालयबाट उपलब्ध कृषि सामग्रीको प्रयोग र संरक्षण गर्नुको साथै कार्यालयको प्राविधिक निर्देशन पालना गर्ने प्रतिवद्धता हुनुपर्ने। • सम्भव भएसम्म प्रत्येक स्थानीय तहमा कम्तीमा १ प्रविधि प्रर्दशन सञ्चालन गर्ने।	• छनौट भएका बाली/वस्तुको उत्पादन, नतिजा, प्रविधि प्रदर्शनसँग सम्बन्धित उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण लगायतका क्रियाकलापहरुको प्रदर्शन गर्ने । • कार्यालयले प्रदर्शन कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक सामग्रीहरू र प्राविधिक सहयोग गर्ने। • कार्यालयले कार्यक्रमबाट प्राप्त उपलब्धिहरुको पृष्ठपोषण सहित प्रतिवेदन माथिल्लो निकायमा चौमासिक रुपमा पठाउनु पर्ने।	• बाली/वस्तु, स्थान र कृषकको छनौट पश्चात वार्षिक विनियोजित बजेटको परिधिभित्र रही कार्यालयले लागत अनुमान स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने। • कार्यक्रमलाई थप विस्तार र प्रभावकारी बनाउन कुनै संघसंस्था वा निकायले इच्छा देखाएमा कार्यालयसँग द्विपक्षीय/बहुपक्षीय सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशतमा)
(ख)	कार्यालय परिसरमा आधुनिक प्रविधि प्रदर्शन	• कार्यालय परिसरमा आधुनिक प्रविधिको प्रचार प्रसार र सौन्दर्यकरण सम्बन्धी सीप तथा प्रविधिको लागि आवश्यक पर्ने स्थान भएको हुनुपर्ने। • प्रदर्शन भएको प्रविधिबारे जानकारी दिने प्रबन्ध भएको हुनुपर्ने।	• खाद्यान्नबाली वस्तुमा नविनतम प्रविधि झल्किने औजार उपकरण तथा प्रविधिको आवश्यक सामग्रीको खरिद गर्ने। • तरकारी/फलफूल/पुष्प लगायतको हकमा प्रदर्शन स्थलको निर्माण गर्ने। • प्रदर्शन गरिएको प्रविधिको विषयवस्तुको बारेमा जानकारी दिने र सोको अभिलेखिकरण गर्ने। • कार्यालयले कार्यक्रमबाट प्राप्त उपलब्धिहरुको पृष्ठपोषण सहित प्रतिवेदन माथिल्लो निकायमा चौमासिक रुपमा पठाउनु पर्ने।	• प्रदर्शन प्रविधि र स्थलको छनौट गरी आवश्यक औजार उपकरण तथा प्रदर्शनी स्थलको निर्माणको लागि लागत अनुमान तयार गरिने। • प्रचलित कानून बमोजिम लागत स्टिमेट स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।
(ग)	कृषि उपजहरूको बजार बिक्री (थोक र खुद्रा), पाक्षिक मूल्य संकलन	• जिल्ला भित्र बाली तथा वस्तु खरिद बिक्रि हुने कम्तीमा ५ वटा विक्रेता/बजारबाट मासिक थोक तथा खुद्रा विक्रेता/बजारको छनौट गर्ने। • विक्रेता/बजार छनौट गर्दा जिल्लाको सबै भूगोलको प्रतिनिधित्व हुने गरी छनौट गर्ने। • निर्देशनालयबाट बजारको मूल्य संकलन सम्बन्धी फाराम तयार गरी सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउने।	• निर्देशनालयले स्वीकृत गरी पठाएको फाराम बमोजिम छनौट भएका विक्रेता वा बजारबाट बाली तथा वस्तुको थोक तथा खुद्रा मूल्य कार्यालयले मासिक रुपले संकलन गर्ने। • संकलन गरेको थोक तथा खुद्रा मूल्य सम्बन्धी विवरण कार्यालयले चौमासिक रुपमा	• स्वीकृत बजेट परिधि भित्र रही खर्च गर्न लागत अनुमान तयार गरिने। • मूल्य संकलन वापत पारिश्रमिक स्वरुप प्रति विक्रेता/बजार बढीमा रु. ३०० सम्म प्रचलित कानून बमोजिम खर्च गर्न सकिने ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
			निर्देशनालयलाई पठाउने। • निर्देशनालयले कार्यालयबाट प्राप्त थोक तथा खुद्रा मूल्य सम्बन्धी विवरणहरु जिल्लागत रुपमा कम्पाइल गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने।	
(घ)	बाली कटानी तथा तथ्याङ्क अद्यावधिक	• तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्नुपर्ने बालीहरुको पहिचान गर्ने। • सिञ्चित र असिञ्चित उत्पादन क्षेत्रहरुको छुट्टाछुट्टै प्रतिनिधित्व हुने गरी बाली कटानी गर्ने क्षेत्रहरु एकिन गर्ने। • छनौट गरिएका क्षेत्रमध्ये (५ फिट * ५ फिट) २५ वर्ग फिटको नमुना क्षेत्र एकिन गरी बाली कटानी गर्ने। • दुरीको नाप लिनका लागि measuring tape प्रयोग गर्ने। • प्रत्येक उत्पादन क्षेत्रमा कम्तीमा ५ वटा randomized नमूनाबाट उत्पादन रेकर्ड लिने। • फलफूल बाली तथा अन्य बालीहरूको हकमा निर्देशनालयले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम हुने।	• छनौट गरिएको नमुना क्षेत्रमा बाली कटानी गर्ने। • बाली कटानी भएको नमुना क्षेत्रको छुट्टाछुट्टै तथ्याङ्क लिने। • लिइएको तथ्याङ्क अनुसार उत्पादकत्वको गणना तोकिएको मापदण्ड बमोजिम गर्ने। • तथ्याङ्क कम्पाइलेसन तथा प्रतिवेदन तयारी गरी निर्देशनालयमा पठाउने।	• बालीको हकमा प्रति नमुनाका लागि बढीमा रु. १०० प्रति बाली कटानी खर्च गर्ने। जसमध्ये रु. ४०/- क्षतिपूर्ती स्वरुप कृषकले पाउने र रु. ६०/- बाली कटानी गर्न ज्यामी ज्यालाका लागि खर्च गरिने। • विनियोजित बजेट/कार्यक्रमको परिधि भित्र बाली कटानी संख्या निर्धारण गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।
(ङ)	माटो परीक्षण शिविर/माटो सप्ताह सञ्चालन कार्यक्रम	• कार्यालयले प्रादेशिक मल तथा माटो परीक्षण प्रयोगशालाको समन्वयमा शिविर सञ्चालन गर्नुपर्ने। • माटो परीक्षण शिविर कम्तीमा २ दिन सञ्चालन गर्नुपर्ने। • माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन गर्ने स्थान सरोकारवालाको माग र प्राविधिक सम्भाव्यताका आधारमा छनौट हुने।	• कार्यालयले माटो परीक्षण शिविर सचालन गर्न आवश्यक रहेका स्थानहरु पहिचान गरी पठाउन सबै स्थानीय तहरुलाई पत्राचार गर्ने। • माटो परीक्षण शिविर सचालन गर्न माग भएका स्थानहरु मध्ये	• कार्यालयले प्रति शिविर कम्तीमा ५० वटा माटोका नमूना परीक्षणका लागि आवश्यक रिएजेन्ट तथा सामग्री खरिद इष्टिमेट अनुसार खर्च गर्ने। • कार्यालयले प्रचार प्रसार,

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
			बजेटको सिमितता र आवश्यकताका आधारमा कार्यालयले शिविर सचालन स्थान छनोट गर्ने। • छनोट भएका स्थानमा शिविर सचालन हुने जानकारीको व्यापक प्रचारप्रसार गरी दिन कार्यालयले सम्बन्धित स्थानीय तहलाई अनुरोध गर्ने। • कृषकहरुलाई सम्बन्धित स्थानीय तहहरु मार्फत माटो परीक्षण सञ्चालनका माग संकलन गर्ने। • कार्यालयले माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने रसायन, उपकरणहरु र प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने, • शिविर अवधिमा कार्यालयले माटो व्यवस्थापन कम्तिमा १५ जनालाई तालिम सञ्चालन गर्ने, • माटो नमुना जाँचको रिपोर्ट सुझाव सहित कृषकलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने। • कार्यालयले शिविर सचालन स्थलको माटो नमुना जाँचको तथ्याङ्क विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयारी गरी निर्देशनालय र	चियापान, ब्यानर, स्टेसनरी व्यवस्थापन आदिको लागि अधिकतम रु. ५०००/ खर्च गर्न सक्ने । • कार्यक्रमलाई थप विस्तार र प्रभावकारी बनाउन कुनै संघसंस्था वा निकायले इच्छा देखाएमा कार्यालयसँग द्विपक्षीय/बहुपक्षीय समझौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
			सम्बन्धित स्थानीय तहलाई उपलव्ध गराउने।	
(च)	बाली उपचार शिविर	• नियमित शिविर सचालन गरिने स्थान छनोट गर्दा व्यवसायिक उत्पादन पकेट क्षेत्रमा कार्यालयले स्थानीय तहको समन्वयमा सचालन गर्नुपर्ने। • आकस्मिक वा घुम्ति शिविर सञ्चालन कार्यालयको बजेटको परिधि भित्र रही मागका आधारमा सचालन गर्ने। • शिविर सचालन कार्यालय आफै वा बाली संरक्षण प्रयोगशालाको समन्वयमा गर्नुपर्ने। • बाली उपचार शिविरमा कम्तीमा २५ जना कृषकहरूलाई सहभागि गराउने।	• कार्यालयले पहिचान भएका स्थानहरुमा शिविर सचालन हुने व्यहोराका सूचना स्थानीय तह मार्फत सम्बन्धित कृषकहरुमा प्रवाह गराउने। • कार्यालयले बाली उपचार शिविर आयोजना/व्यवस्थापनका लागि आवश्यक जैविक तथा रासायनिक विषादी उपलव्ध गराउने। • कार्यालयले बाली विरुवामा लाग्ने रोग तथा कीराको पहिचान गरी उक्त रोग तथा कीराको व्यवस्थापनका लागि सिफारिस गर्ने। • कार्यालयले शिविर सचालन स्थलको बाली उपचार कार्यको तथ्याङ्क विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयारी गरी निर्देशनालय र सम्बन्धित स्थानीय तहलाई उपलव्ध गराउने।	• बाली उपचार शिविर सञ्चालनका लागि रोगकीरा पहिचान गर्न आवश्यक सामग्रीको लागत इष्टिमेट प्रचलित कानून बमोजिम तयार गरी स्वीकृत गरिने। • कार्यालयले प्रचार प्रसार, चियापान, ब्यानर, स्टेसनरी व्यवस्थापन आदिको लागि अधिकतम रु. ५०००/ खर्च गरिने। • स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही जैविक तथा रासायनिक विषादी प्रचलित कानून बमोजिम खरीद गरी वितरण गरिने।
(छ)	भकारो सुधार	• कम्तीमा २ माउ पशु पालन गरेको हुनु पर्ने। • पशुको स्वास्थ्य, सरसफाई र सुरक्षालाई मध्यनजर गरी कार्यालयको पशु सेवा प्राविधिकको डिजाईन अनुसार लागत स्टिमेट संलग्न गर्नुपर्ने।	• कृषकले भकारो सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत-फ्लोर, २ वटा कम्पोष्ट खाडल, नाली सहितको मुत्र संकलन खाडल वा ड्रम	बजेटको परिधि भित्र रही प्रति योजना अधिकतम रु. १५०००/ अनुदान दिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
			बनाउनुपर्नेछ। • कृषकले मलखाद घाम पानीबाट जोगाउन छाप्रोको बनाउनु पर्ने । • कृषकले फ्लोर निर्माणका लागि आवश्यक सामग्री व्यवस्थापन गर्ने। • कृषकले कारयालयले तोकेको ढाँचामा भकारो सुधार सहयोग सम्बन्धी सूचना बोर्ड तयार गरी राख्नु पर्ने।	•
(ज)	आकस्मिक बाली संरक्षण सेवा	• कार्यालयले कुनै क्षेत्रमा आकस्मिक रुपमा बाली तथा विरूवामा देखा परेमा रोग तथा कीराहरुको प्रकोप निदान तथा व्यवस्थापनका लागि कार्य सञ्चालन गर्नु पर्ने। •	• कार्यालयको निर्णय अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन हुने। • कार्यालयले स्प्रेयर, जैविक तथा रासायनिक विषादि, एप्रोन, ग्लोव्स, चश्मा आदि प्रकोप नियन्त्रणमा प्रयोग हुने उपकरण तथा सामग्रीहरू खरिद गरी व्यवस्थापन गर्ने।	स्वीकृत बजेट परिधि भित्र रही लागत इष्टिमेट स्विकृत गरी खर्च गर्ने।
२	श्रोत केन्द्र स्थापना तथा उत्पादन सामग्री सहयोग कार्यक्रम			
(क)	तरकारी/फलफूल/पुष्प नर्सरी स्थापना तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	• विरुवा उत्पादनको लागि निर्धारित जग्गा उपलब्ध भएको हुनुपर्ने। • जग्गा लिजमा लिएको भए कम्तीमा ५ वर्षको करार सम्झौता हुनुपर्ने। • विरुवा उत्पादन कार्ययोजना तयार गरी लागु गर्ने । • नर्सरी/विरुवा उत्पादन सम्बन्धी कार्य गर्ने उद्देश्य भई सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएका नर्सरी फार्म/कम्पनी, समूह/सहकारी हुनु पर्ने।	• नर्सरी व्यवस्थापनका लागि माउ बोट, रूटस्टक, सायन, वीउ तथा बेर्ना खरीद, प्राङ्गारिक मल, पिटमस, कोकोपिट, स्फ्याइनम मस, विषादी, पोलीपट, नर्सरी ट्रे आदि खरीद। • पम्पसेट, मोटर, पाइप, पोखरी, सिंचाइ पूर्वाधार, लगायतका कार्य	कूल लागतको ५० प्रतिशत वा अधिकतम रु. ३ लाखमा जुन कम हुन आउछ सो रकममा अनुदान उपलब्ध गराउने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

<table>
<tr><th>क.सं.</th><th>कार्यक्रम</th><th>मापदण्ड</th><th>सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु</th><th>अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td><table><tr><th>बाली/वस्तु</th><th>न्यूनतम क्षे. पहाड (रोपनी)</th><th>न्यूनतम क्षे. तराई (कठ्ठा)</th></tr><tr><td>तरकारी/पुष्प नर्सरी</td><td>०.५</td><td>१</td></tr><tr><td>फलफूल नर्सरी (माउबोट क्षेत्र बाहेक)</td><td>१</td><td>२</td></tr></table></td><td>• नर्सरी सेड/नेट, स्क्रीन हाउस लगायत औजार/उपकरण (स्प्रेयर, प्रुनर, बडिङ्ग/ग्राफ्टिङ चाक्कु) आदि खरिद/निर्माण।</td><td></td></tr>
<tr><td>३</td><td colspan="4">व्यवसाय उन्मुख तथा व्यावसायिक कृषि विकास कार्यक्रम</td></tr>
<tr><td>(क)</td><td>धान मिलहरू सँगको सहकार्यमा मसिना तथा बासनादार धान प्रवर्धन कार्यक्रम</td><td>• धान मिलिङ्ग/प्रशोधन सम्बन्धि उद्देश्य सहित प्रचलित नियमानुसार दर्ता भएको संस्था हुनु पर्ने।
• न्यूनतम् समर्थन मूल्य तोकिएको बालीको हकमा सोही मूल्यमा खरीद गर्न प्रतिवद्ध हुनुपर्ने।
• कृषकहरुसँगको सहकार्यमा ब्लकमा मसिना तथा बासनादार धान उत्पादन गराउन कृषकहरुलाई बीउ, मेसिनरी, सिँचाई व्यवस्थापन तथा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने र धान खरीद गरिदिने सुनिश्चित गर्नुपर्ने।
• वार्षिक न्युनतम् १५० मे.टन मसिना धान प्रशोधन सम्झौता गर्नुपर्ने।
• मिलले कम्तीमा ५० हे. मसिना तथा बासनादार धान उत्पादन गर्न कृषकसँग सम्झौता गरेको गर्नुपर्ने।
• यस अघि यस किसिमका कार्यक्रममा आवद्ध कृषकहरुसँग सहकार्य गरेको आवदेकलाई प्राथमिकता दिइने।</td><td>• छनोट भएको अनुदानग्राहीले निम्नानुसारको कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने।
• मसिना तथा बासनादार धानको जात खेती गर्ने उत्पादन सामग्रीमा सहयोग।
• प्रविधि प्रदर्शन तथा विस्तार कार्यक्रम सञ्चालन हुने।
• मेसिनरी तथा औजार खरिदमा सहयोग।
• सिँचाई व्यवस्थापनमा सहयोग
• भण्डारण तथा प्रशोधन क्षमता अभिबृद्धिमा सहयोग।
• विक्री कक्ष निर्माण तथा सुदृढीकरण सहयोग
• प्याकेजिङ्ग ब्रान्डिङ्ग, तथा लेवलिङ्गमा सम्बन्धी कार्यहरू।</td><td>• प्रविधि प्रदर्शन तथा विस्तार १०० प्रतिशत अनुदान दिन सकिने (कुल लागतको अधिकतम ३० प्रतिशत मात्र खर्च गर्ने)।
• बीज बृद्धि, साना यन्त्र/औजार उपकरण खरिद, कष्टम हाइरिङ्ग सेन्टर स्थापना, मुभेवल ड्रायर खरिद, सामुदायिक स्क्रिन हाउस निर्माण, भण्डारण गृह तथा प्रशोधन मेशिन, विक्री कक्ष निर्माण, खेती उत्पादन सामग्रीमा ५० प्रतिशत अनुदान (कुल लागतको न्यूनतम ५० प्रतिशत खर्च गर्ने)।
• प्याकेजिङ्ग, ब्रान्डिङ्ग तथा लेवलिङ्ग, बजारीकरणमा धान मिलहरूलाई (कुल लागतको</td></tr>
</table>

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
				अधिकतम २० प्रतिशत) अनुदान हुने । • अनुदान सिमा अधिकतम रु. १० लाख प्रति मिल वा प्रति आयोजना।
(ख)	बीउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम: १. खाद्यान्न बाली/ दलहन/ तेलहन बीउ उत्पादन २. तरकारी बाली बीउ उत्पादन	बीउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम न्यूनतम् देहायको क्षेत्रफलमा सञ्चालन गर्नु पर्ने: बिज बृद्धि — तराई (कठ्ठा) — पहाड (रो.) तरकारी बीउ — ६ — २ खाद्यान्न बाली बीउ — १५० — ६० दलहन/ तेलहन बीउ — ६० — २० • एकल वा सामूहिक बीउ उत्पादन गर्न सकिने • सामूहिक बीउ उत्पादनमा क्लष्टरमा सहयोग गर्नुपर्ने। • आवश्यक बीउ बिजन कारोवार गर्ने अनुमतिपत्र लिएको संस्था वा त्यस्तो संस्थासंग सम्झौता भएको हुनुपर्ने। • स्रोत बीउको रूपमा प्रमाणित, मूल वा स्रोत वा लेवल बीउमा लेबल लगाई बिक्री गर्नु पर्ने। • स्रोत तथा प्रमाणित बीउ उत्पादकलाई प्राथमिकता दिइने।	• उत्पादन सामग्रीः स्रोत बीउ, सुचिकृत प्राङ्गारिक मल, विषादी, शुक्ष्म तत्व • प्याकेजिङ सामग्री, बीउ प्रमाणिकरण खर्च, प्रशोधन सहयोग, चिस्यान मापन यन्त्र आदि उपकरणहरू।	• वार्षिक स्वीकृत बजेट परिधि भित्र रही तरकारी बीउ उत्पादनमा प्रति हेक्टर अधिकतम रु. २ लाख र खाद्यान्न/ दलहन/तेलहन बीउ उत्पादनमा प्रति हेक्टर तराइ र पहाडमा क्रमशः अधिकतम रु. ५० हजार र रु. ६० हजार अनुदान दिइने।
(ग)	कोभिड विशेष मागमा आधारित कृषि/पशुपन्छी विकास कार्यक्रम	• जिल्लाको बढीमा १० प्राथमिकता बाली तथा बस्तुहरू कार्यालयले निर्धारण गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने। • कम्तीमा तराईमा ३ कट्ठा र पहाडमा १.५ रोपनीमा बाली तथा बस्तु उत्पादन योजना भएको हुनु पर्ने।	• कृषकले माग गरे अनुसारका बाली तथा बस्तु उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकारण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	• स्विकृत बजेटको परिधि भित्र रही स्वीकृत लागत अनुमान सहितको कार्ययोजना अनुसार अधिकतम ५० प्रतिशत वा बढीमा रू ५० हजार मध्ये

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

<table>
<tr><th>क्र.सं.</th><th>कार्यक्रम</th><th>मापदण्ड</th><th>सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु</th><th>अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>• मौरी र च्याउको हकमा कम्तीमा ६ वटा माहुरी घार (गोलासहित) वा च्याउ न्यूनतम् ४० पोका च्याउ को बीउ प्रयोग गरी उत्पादन गर्नुपर्ने।
• हरेक स्थानीय तहमा कृषि तर्फ कम्तीमा ५ वटा र पशुपन्छी विकास तर्फ कम्तीमा ५ वटा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ तर कुनै स्थानीय तहबाट मापदण्ड बमोजिम माग नआएमा थप कार्यक्रम अन्य स्थानीय तहमा सञ्चालन गर्न बाधा पर्ने छैन।</td><td></td><td>जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईने।</td></tr>
<tr><td>(घ)</td><td>बालीवस्तु विशेष उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण /प्रवर्द्धन कार्यक्रम</td><td>सामूहिक वा एकल रुपमा देहायका बाली/वस्तु तपशिल बमोजिमको न्यूनतम् मापदण्ड पुरा गर्नु पर्ने:
<table>
<tr><th>बाली/बस्तु</th><th>तराई</th><th>पहाड</th></tr>
<tr><td>उखु (हे.)</td><td>०.५</td><td>०.३</td></tr>
<tr><td>च्याउ (कि.ग्रा.बीउ प्रयोग)</td><td>१००</td><td>१००</td></tr>
<tr><td>कफी (हे.)</td><td>०.२५</td><td>०.२५</td></tr>
<tr><td>मह (मे.टन.)</td><td>३</td><td>२</td></tr>
<tr><td>अदुवा/बेसार</td><td>७ (कट्ठा)</td><td>५(रो.)</td></tr>
<tr><td>ड्रागन फल</td><td>०.७(कट्ठा)</td><td>०.३</td></tr>
<tr><td>रेशम खेती</td><td>७(कट्ठा)</td><td>३</td></tr>
<tr><td>बदाम (रो.)</td><td>५</td><td>५</td></tr>
<tr><td>जडीबुटी (हे.)</td><td>१</td><td>१</td></tr>
<tr><td>परवर/तरकारी</td><td>१०(कट्ठा)</td><td>५ रो.</td></tr>
<tr><td>लसुन/प्याज</td><td>२ (कट्ठा)</td><td>१.०(रो.)</td></tr>
<tr><td>मौरी गोलासहित (घार)</td><td>२०</td><td>२०</td></tr>
<tr><td>अन्य (हे.)</td><td>१</td><td>१</td></tr>
<tr><td>अलैची (रो.)</td><td>-</td><td>१०</td></tr>
</table></td><td>• कफी, उखु, च्याउ, मह, अदुवा/बेसार, बदाम, ड्रागन फल, परवर, अंगुर आदि बाली तथा बस्तु उत्पादन, सङ्कलन प्रशोधन तथा बजारीकरणका आवश्यक कृयाकलापहरु, समाग्रीहरु तथा उपकरणरू
• आवश्यक पर्ने कृषि औजार उपकरण सामग्री खरिद
• बाली तथा बस्तु अनुसार उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण हुने कृषि औजार उपकरण सामग्री खरिद।</td><td>• बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतमा ५० प्रतिशत वा उल्लेखित रकम मध्ये जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईने।
<table>
<tr><th>बाली/बस्तु</th><th>अधिकतम रकम रु.</th></tr>
<tr><td>उखु/कफी/ बदाम/ परवर/ तरकारी/ लसुन प्याज/ स्थानीय आलु/ रैथाने बाली/ बगर/ अन्य बाली (प्रति हे.)</td><td>१ लाख</td></tr>
<tr><td>च्याउ (प्रति १०० कि.ग्रा. बीउ प्रयोग)</td><td>१ लाख</td></tr>
<tr><td>सिताके च्याउ</td><td>२.५ लाख</td></tr>
</table></td></tr>
</table>

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

<table>
<tr><th>क्र.सं.</th><th>कार्यक्रम</th><th>मापदण्ड</th><th>सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु</th><th>अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td><table><tr><td>स्ट्रबेरी</td><td>१ (कट्ठा)</td><td>१(रो.)</td></tr><tr><td>स्थानीय आलु (हे.)</td><td>१</td><td>१</td></tr><tr><td>अङ्गुर</td><td>१० (कट्ठा)</td><td>८(रो.)</td></tr><tr><td>रैथाने बाली (हे.)</td><td>१</td><td>१</td></tr><tr><td>बगरखेती (हे.)</td><td>०.५</td><td>०.५</td></tr></table></td><td></td><td><table><tr><td>(१०० कि.ग्रा. बीउ प्रयोग)</td><td></td></tr><tr><td>मह (प्रति १ मे.टन.)</td><td>१ लाख</td></tr><tr><td>अदुवा/ बेसार (प्रति हे.)</td><td>२ लाख</td></tr><tr><td>ड्रागन फल (प्रति रो.)</td><td>१ लाख</td></tr><tr><td>रेशम खेती (प्रति हे.)</td><td>१ लाख</td></tr><tr><td>जडीबुटी (प्रति हे.)</td><td>१ लाख</td></tr><tr><td>मौरी प्रति योजना</td><td>१ लाख</td></tr><tr><td>अलैची / स्ट्रबेरी/ अङ्गुर (प्रति रो.)</td><td>१ लाख</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>(ङ)</td><td>च्याउ ग्राम स्थापना अनुसरण (फ्लो अप) समेत</td><td>विगत देखि च्याउ खेति गरी च्याउ ग्राम स्थापना गरेका कृषक समूह वा संस्था हुनु पर्ने।</td><td>• प्रशोधन तथा बजारीकरण सहयोगका लागि आवश्यक अन्य सामग्रीहरु जस्तै ढुवानी साधन ।
• ग्रेडिंग, प्याकेजिङ, लेबलिङ्ग तथा उत्पादन प्रवर्धन सहयोग।</td><td>• वार्षिक बजेटको परिधिभित्र रही लागतको बढीमा ५० प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराइने।</td></tr>
<tr><td>(च)</td><td>सिञ्चित क्षेत्र लक्षित कृषि विकास कार्यक्रम</td><td>• सिञ्चित क्षेत्रमा बसन्ते मौसमका मकै वा चैते धान वा तरकारी वा स्थान विशेष महत्वका बाली तपशिल न्यूनतम् क्षेत्रफलमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने।<table><tr><td>बाली</td><td>तराई</td><td>पहाड</td></tr><tr><td>बाली (हेक्टर)</td><td>१</td><td>०.५</td></tr></table></td><td>• बाली उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरणमा प्रयोग हुने सामग्रीहरू।</td><td>• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतमा बढीमा ५० प्रतिशत वा प्रति हे अधिकतम रु. १ लाख मध्ये जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईने।</td></tr>
</table>

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		• बाली उत्पादन गर्दा एकै कलष्टरमा एकल वा सामूहिक खेती गर्नु पर्ने। • बाली सघनता बढाउने योजनालाई प्राथमिकता दिने।		
(छ)	च्याउ उद्योग स्थापना र सञ्चालन (सिताके, कन्य, अन्य)	• च्याउ उत्पादन, तथा प्रशोधन उद्देश्य लिई प्रचलित नियमानुसार दर्ता भएको हुनु पर्ने। • वार्षिक ५०० कि.ग्रा. बीउ प्रयोग गरी उत्पादन व्यवसाय गर्ने। • प्रस्ताव तयार गर्दा भौतिक पुर्वाधार निर्माणको डिजाईन, लागत ईष्टिमेट, औजार उपकरणहरुको स्पेसिफिकेसन, कच्चा पदार्थको व्यवस्था, लगानीको श्रोत, अनुदान माग गरेको रकम सहितको व्यसायिक योजना हुनुपर्ने।	• उच्च प्रविधियुक्त च्याउ घर/ च्याउको टहराहरु निर्माण/सुधार। • ग्रेडिंग, प्याकेजिङ तथा लेबलिङ्ग। • प्रशोधन तथा बजारीकरण सहयोगका लागि आवश्यक अन्य सामग्रीहरु चिस्याउने तथा सुकाउने मेसिनरीहरु। • बजारीकरणको लागि ढुवानी साधन।	• वार्षिक बजेट/कार्यक्रमको परिधिभित्र रही बढीमा ५० प्रतिशत रकम अनुदान दिने।
(ज)	कृषि पर्यटन लक्षित कृषि तथा पशुपन्छी उत्पादन कार्यक्रम	• कृषि पर्यटन सञ्चालन गर्ने उद्धेश्य राखेको संस्था वा समूह हुनु पर्ने। • स्थानीय स्तरमा कृषि तथा पशुपन्छी उत्पादन कार्य योजना पेश गरेको हुनु पर्ने। • स्थानीय र प्राङ्गारिक उत्पादन योजनालाई प्राथमिकता दिनु पर्ने। • कम्तीमा तराईमा १ विघा र पहाडमा १० रोपनीमा बाली तथा बस्तु उत्पादन योजना भएको हुनु पर्ने। • मौरी र च्याउको हकमा कम्तीमा ५० वटा माहुरी घार (गोलासहित) वा च्याउ न्यूनतम् ४०० पोका च्याउ को बीउ प्रयोग गरी उत्पादन गर्नुपर्ने। • कम्तीमा ५० माउ बाख्रा वा १० माउ गाई वा भैंसी वा २० बङ्गुर पालन गर्नुपर्ने।	• कृषि तथा पशुपन्छी उत्पादन पूर्वाधार निर्माण • कृषि पर्यटन सञ्चालन गतिविधिहरू।	• प्रति आयोजना बढीमा ५० प्रतिशत वा अधिकतम रू. ५ लाखमा जुन कम हुन आउछ त्यही रकममा अनुदान उपलब्ध गराउने। • स्थानीय तहसँग साझेदारी गर्न सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
(झ)	जैविक विविधता संरक्षण तथा सम्वर्धन कार्यक्रम	• स्थानीय बालीहरू संरक्षण गरी अन्य घुसुवा बाली, मिश्रित बाली, अन्तर बाली लगाएको हुनु पर्ने, • दलहन बालीहरूलाई प्राथमिकता दिएको हुनुपर्ने।	• स्थानीय बालीको बीउ खरिदमा अनुदान • बाली उत्पादन, विविधिकरण तथा बजारीकरण सामग्री उपकरण (डिजिटल तराजु, बोरा खरिद तथा छपाई, बोरा सिउने मेसिन, लेबलिङ्ग, प्याकेजिङ्ग गर्ने वस्तु एवं मसिन र कुटानी पिसानी मेसिन आदि) मा खरिदमा अनुदान सहयोग।	• कार्यक्रमको लागि स्वीकृत कार्ययोजनाको कुल लागतमा बढीमा ५० प्रतिशत वा प्रति हेक्टर अधिकतम रु. १ लाखमा जुन कम हुन आउछ त्यही रकममा अनुदान उपलब्ध गराउने।
(ञ)	संघ संस्थाको सहकार्यमा कृषकहरूका जातहरूका सम्वर्धनका लागि बीउ पूंजी कोष परिचालन	• सामूहिक रूपले स्थानीय रैथाने जातहरूको बीउ उत्पादन गरी ती जातहरूको सम्बर्धन तथा बजारीकरण गरिरहेका समूह/सहकारी हुनु पर्ने। • संस्थागत कार्ययोजना तथा बीउ पूंजी कोष परिचालन विधि बनाई सञ्चालन गर्नु पर्ने। • यस्तो कार्य गर्न संघ संस्थासँग लागत साझेदारी गर्न सकिने ।	• बीउ पूंजी घुम्ती कोष स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने। • एकपटक अनुदान दिने र सामूहिक कोष स्थापना गर्ने। • व्यवस्थित अभिलेख निर्देशनालयमा समेत राख्ने ।	• प्रति समूह वा संस्था अधिकतम रू. ५ लाख प्रदान गर्ने।
(ट)	मौरी विकास तथा प्रवर्धन कार्यक्रम (स्थानीय तहको लागत सहभागितामा)	• मौरी व्यवसाय सम्बन्धी उद्देश्य राखी दर्ता भएको, अनुभव वा तालिम लिएका, कम्तीमा ५० घार मौरी पालन गरेको, स्थानीय तहसंगको समन्वयमा सामूहिक रूपमा मौरी व्यवसाय गर्ने समूह वा संस्थालाई प्राथमिकता दिनु पर्ने, • मौरी सहितको कम्तीमा २०० गोला थप गर्न सक्ने हुनुपर्ने। • मौरी स्रोत केन्द्रको रूपमा प्रशोधन, प्याकेजिङ्ग, बजारीकरण सम्बन्धी कार्य गर्नु पर्ने। • जिल्ला स्थित कृषि कार्यालयको वा स्थानीय तहको	• आधार चाका, प्याकेजिङ्ग, लेबलिङ्ग र प्रशोधन उपकरण (मह, कुट र मैन) तथा अन्य आवश्यक उपकरण खरिद, • उन्नत रानु खरिद, रानु उत्पादन, रोयल जेली उत्पादन, मौरी विष उत्पादन, प्रोपोलिस, मैन उत्पादन तथा विविधिकरण • मौरी पालन सम्बन्धी यन्त्र तथा उपकरण खरिद,	• कुल लागतको बढीमा ५० प्रतिशत वा वार्षिक स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही अनुदान उपलब्ध गराईने। • सम्बन्धित स्थानीय तहसंगको लागत सहभागितामा गर्न सकिने तर लाभग्राहीले कम्तीमा १५ प्रतिशत लगानी गरेको हुनु पर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		समन्वयमा नमुना प्रर्दशन, तालिम तथा अन्य सेवा प्रदान गर्नु पर्ने। • उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण कार्य गर्नु पर्ने।	• मौरी चरन क्षेत्र विस्तार • मह प्रशोधन, प्याकेजिङ्ग, बजारीकरण सम्बन्धी कार्य • मौरी सहितको मौरी घार खरिद। • मौरी बेच्ने आउटलेट निर्माण।	
(ठ)	डुवान क्षेत्र लक्षित कार्यक्रम	• बाढी कटान, डुवान क्षेत्रमा वर्षा पछीको उपयुक्त बालीवस्तुलाई प्राथमिकता दिई सञ्चालन गरिनु पर्ने। • स्थानीय तह वा जिल्लाको विपद व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम कृषकको पहिचान गरी कार्यालयले कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	• कार्यक्रमले सम्बोधन गर्ने क्षेत्रहरुः बीउ, उत्पादन सामग्रीहरू।	• कार्यालयले स्टिमेट तयार पारी बजेटको परिधिभित्र रही ८५ प्रतिशत अनुदानमा वितरण तथा उपलब्ध गराउने।
(ड)	कफी उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण	• कफी उत्पादन तथा प्रशोधन उद्देश्य लिइ प्रचलित नियमानुसार दर्ता भएको संस्था हुनु पर्ने। • एकल वा सामूहिक रुपमा खेती गर्न सकिने। • कम्तीमा ५ रोपनी क्षेत्रफलमा कफी लगाएको। • थप १ हे. क्षेत्रफल विस्तार गर्ने, कफी संकलन, प्रशोधन तथा प्याकेजिङ्ग गरी बजारीकरण गर्ने योजना भएको। • उत्पादनको ब्राण्डिङ गर्नुपर्ने ।	• कफी प्रशोधन उपकरण । • ग्रेडिंग, प्याकेजिङ तथा लेबलिङ्ग सामग्री। • कफी सेड यवस्थापन। • प्रशोधन तथा बजारीकरण सहयोगका लागि आवश्यक अन्य सामग्रीहरु ।	• वार्षिक बजेट/कार्यक्रमको परिधिभित्र रही बढीमा ५० प्रतिशत रकम अनुदान दिने।
(ढ)	राइपेनिङ सेन्टर लक्षित गोदाम घर निर्माण	• स्थानीय स्तरमा उत्पादनमा भएको केरालाई प्राथमिकता दिई केरा पकाउने प्रविधि अपनाएको संस्था वा फर्म। • राइपेनिङ्ग सेन्टर लक्षित केरा पकाउने कोठा/ उपकरण/ केरा गोदाम घर तथा अन्य निर्माण योजना भएको ।	• राइपेनिङ्ग सेन्टर लक्षित केरा पकाउने कोठा/ उपकरण/ केरा गोदाम घर तथा अन्य निर्माण गर्नु पर्ने।	• वार्षिक बजेट/कार्यक्रमको परिधिभित्र रही बढीमा ५० प्रतिशत रकम अनुदान दिने।
(ण)	आलुको पिबिएस दाना उत्पादनका	• वार्षिक कम्तीमा २० हजार आ दाना उत्पादन गर्ने र हरेक वर्ष दाना उत्पादन बृद्धि गर्ने योजना	• आलु पि वि एस दाना तयार पार्ने घर/टहराहरु, ग्रिन हाउस,	• बजेट/कार्यक्रमको परिधिभित्र रही ५० प्रतिशत रकम

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
	लागि तन्तु प्रजनन (टिस्यु कल्चर) प्रयोगशाला स्थापना/सुदृढिकरण	हुनु पर्ने। • प्रयोगशाला निर्माण वा सुदृढिकरण गर्नु पर्ने। • तन्तु प्रजनन् सम्बन्धी विज्ञको व्यवस्था भएको हुनु पर्ने।	नेट हाउस, कुलिङ सिस्टम निर्माण/सुधार। • आलुको पि वि एस दाना प्रमाणिकरण। • अन्य आवश्यक मेसिनरी, औजार उपकरण खरिद ।	अनुदान दिने।
(त)	खाद्यान्न बीउ प्रशोधन तथा पूर्वाधार निर्माण सहयोग	• कृषि फार्म वा कृषक समूह तथा कृषि सहकारीले आवेदन दिन सक्ने। • वार्षिक न्यूनतम २० मे टन खाद्यान्न बालीको प्रमाणित बीउ उत्पादन गर्ने प्रतिवद्धता गराउनु पर्ने। • कम्तीमा ३ वर्ष देखि खाद्यान्न बालीको बीज बृद्धि कार्यमा संलग्न भएको हुनु पर्ने। • पुर्वाधार निर्माणका लागी कम्तीमा ३ कट्ठा जग्गा आवेदकको स्वामित्वमा रहेको हुनु पर्ने।	• खाद्यान्न बीउ प्रशोधनका लागी आवश्यक औजार उपकरण खरिद। • गोदाम घर निर्माण। • थ्रेसिङ्ग फ्लोर निर्माण • अन्य पूँजिगत सूधार आदि	• प्रति अनुदानग्राही अधिकत रु २५ लाख वा स्वीकृत कार्ययोजनाको कुल लागतको निजी उद्यमीको हकमा ५० प्रतिशत र समूह वा सहकारीको हकमा ७५ प्रतिशत मध्ये जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईने।
(थ)	सामुदायिक बीउ बैंक/ भण्डार गृह/ नश्ल संरक्षण केन्द्र सहयोग	• कृषक समूह तथा कृषि सहकारीले आवेदन पेश गर्न सक्ने • वार्षिक न्यूनतम १० मे टन खाद्यान्न बालीको प्रमाणित बीउ उत्पादन गरेको हुनु पर्ने • पुर्बाधार निर्माणका लागी कम्तीमा २ कट्ठा जग्गा आबेदकको स्वामित्वमा रहेको हुनु पर्ने। • गोदामघर, प्रशोधन सामग्री, खलियान आदि।	• खाद्यान्न बीउ प्रशोधनका लागी आवश्यक औजार उपकरण खरिद, • गोदाम घर निर्माण, • थ्रेसिङ्ग फ्लोर निर्माण। • अन्य पूँजिगत सूधार आदि। • कृषकलाई सामूहिक बीउ उत्पादन, सङ्कलन, प्रशोधन तथा सुरक्षित भण्डारणमा टेवा पुऱ्याउने र समुदायद्वारा व्यवस्थित गर्ने। • औपचारिक गुणस्तर नियन्त्रण	• प्रति अनुदानग्राही अधिकतम रु ३ लाख वा स्वीकृत कार्ययोजनाको कुल लागतको ७५ प्रतिशत मध्ये जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
			पद्दति अपनाइ उन्नत जातको बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरणको व्यवस्था मिलाउने।	
(द)	सामाजिक परिचालनका लागी संघ संस्थासंगको सहकार्यमा कार्यक्रम सञ्चालन	• कृषि विकास तथा सामाजिक परिचालनको क्षेत्रमा कम्तीमा ३ वर्ष अनुभव भएको गैर सरकारी वा सामाजिक संस्था मार्फत जिल्ला स्थित कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा सहयोग गर्ने। • कृषि उत्पादन, स्वस्थ्य तथा संतुलित उपभोग, युवा उद्यमशिलता लगायत सामाजिक विकासका आयामहरु समेटिने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने। • सहायक स्तरको आवश्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गरी खटाउने। • विगतका वर्षहरुमा छनोट भई काम गरी रहेका संस्थाहरूको काम सन्तोषजनक लागेमा कार्यालयले निर्णय गरी निरन्तरता दिन सकिने।	• जिल्ला स्थित कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा सहयोग गर्ने। • संस्थागत विकासमा सहयोग। • सूचना केन्द्र वा हेल्प डेस्कमा जनशक्ति व्यवस्थापन गरी सहयोग गर्ने। • आवश्यक मसलन्द, संचार र अन्य खर्च व्यवस्थापन गर्ने। • समुदायमा सुचना प्रवाह र सचेतना फैलाउने। कार्यक्रमहरुमा सहयोग गर्ने।	बार्षिक बजेट र निर्देशनायबाट स्वीकृत कार्ययोजनाको परिधिभित्र रही बढिमा ७५ प्रतिशत रकम उपलब्ध गराईने।
(ध)	फलफूल बगैंचा सुदृढिकरण	• कार्यालयले जिल्लास्थित व्यवसायिक फलफूल बगानको उत्पादकत्व बृद्धि गर्न काँटछाँट, रोग निदान तथा व्यवस्थापन सहयोग सञ्चालन गर्ने । • कम्तीमा ०.५ हे. बगैंचा सुदृढिकरण गरी नमुना बगैंचा बनाउनु गर्नु पर्ने।	• बगैंचाको काटछाँटका लागि सिकेचर, आरी, विडर, स्प्रेयर लगायतको औजार/उपकरण खरिद। • सिंचाई सामग्री तथा उपकरण खरिद • फ्रुट फ्लाइको लागि ट्र्याप, ढुसीनासक, कीट नासक खरीद। • अन्य आवश्यक सामग्री तथा प्राविधिक सेवा।	• प्रचलित दर रेटमा लागत इष्टिमेट स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • प्रति कार्यक्रमका लागि अधिकतम रू ५० हजार खर्च गर्न सकिने।
(न)	सिंचाई सहित कृषि उत्पादन कार्यक्रम	• साना सिचाई पूर्वाधार निर्माण तथा सुधार गरी व्यावसायिक खेति गर्नु पर्ने।	सोलार सिंचाई, थोपा सिंचाइका बोरिङ्ग, पम्पसेट, मोटर, पाइप, ड्रिप	• प्रति आयोजना बढीमा २.५ लाख वा कुलो नहर, पोखरी

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		• खाद्यान्न/दलहन/तेलहनका लागि १ हे.। • तरकारी खेती वा फलफूलका लागि ०.५ हे.। • सिंचाई प्रविधि बाहेकमा उत्पादन कार्यको लगानी कृषक स्वयंले गर्नु पर्ने।	तथा स्प्रिङ्कलर जस्ता प्रविधिका लागि समाग्री खरिद तथा कुलो, साना नहर, पोखरी, स्यालो ट्युवेल निर्माण तथा मर्मतका लागि सिमेन्ट, बालुवा, रड, निर्माण खर्च।	जस्ता सामुदायिक प्रयोजनामा आउने पूर्वाधार निर्माणमा अधिकतम ८५ प्रतिशत र अन्यको हकमा ५० प्रतिशत अनुदान।
(न)	प्राङ्गारिक मलमा अनुदान कार्यक्रम	• आवेदकले आवश्यक प्राङ्गारिक परिमाण कृषक/समूह/सहकारी/फार्म/कम्पनीबाट माग संकलन गरी प्राङ्गारिक मलको कुल परिमाण आकलन गरी मागका लागि आवेदन दिनुपर्ने। • मापदण्ड पूरा गरेको सूचिकृत प्राङ्गारिक मलमा अनुदान दिने।	• प्राङ्गारिक मलको माग संकलन। • सूचिकृत प्राङ्गारिक मल खरिद (ढुवानी सहित)। • कार्यालयको रोहवरमा प्राङ्गारिक मलको वितरण हुनुपर्ने।	• स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही बढीमा ८५ प्रतिशत सूचिकृत प्राङ्गारिक मलमा अनुदान दिने।
(प)	मध्यवर्ती क्षेत्रका लागि कृषि विकास कार्यक्रम	• राष्ट्रिय निकुञ्ज वा सामुदायिक वन वा संरक्षित क्षेत्र आसपासमा पर्ने कृषकहरूलाई सम्बोधन गर्ने। • स्थानीय तहबाट माग भएका क्षेत्रमा लक्षित गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।	• जंगली जनावरबाट सुरक्षित हुने बाली तथा बस्तु छनौट गर्ने। • बाली तथा बस्तु उत्पादन तथा भण्डारण सुरक्षित यन्त्र उपकरण सहयोग तथा प्रविधि प्रदर्शन ।	• वार्षिक बजेटको परिधि भित्र रही अधिकतम ७५ प्रतिशत अनुदान ।
(फ)	मुख्यमन्त्री उत्कृष्ट कृषक/उद्यमी/कृषि/सहकारी पुरस्कार	• राष्ट्रपति उत्कृष्ट कृषक पुरस्कार कार्यविधि, २०७१ (दोश्रो संशोधन, २०७५) लाई आधार मानी उत्कृष्ट कृषक तथा उद्यमी छनौट गर्ने तथा उत्कृष्ट सहकारी छनौटको हकमा दफा १२.१ बमोजिमको समितिले उत्कृष्ट सहकारी छनौट मापदण्ड बनाई मूल्याङ्कन गर्नेछ। • जिल्लास्तरमा कृषि तथा पशुपन्छी तर्फ ३/३ जना उत्कृष्ट कृषक/उद्यमी र प्रदेश स्तरमा ५/५ जना उत्कृष्ट कृषि तथा पशुपन्छी तर्फ कृषक/उद्यमी छनौट गरिनेछ।	• उत्कृष्ट कृषक/उद्यमी/कृषि सहकारी छनौट । • पुरस्कार वितरण कार्यक्रम व्यवस्थापन।	पुरस्कार रकम तथा व्यवस्थापन खर्च निर्देशक समितिले तय गरे अनुसार हुनेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		• जिल्लाका एक उत्कृष्ट कृषि सहकारी संस्था छनौट गरी पुरस्कार प्रदान गरिने।		
(ब)	लुम्बिनी कृषि जर्नल तयारी र प्रकाशन	• प्रदेशको समग्र कृषि/पशुपन्छी क्षेत्रको विकासका लागि अनुसन्धानमूलक लेखहरु सङ्कलन/प्रकाशन। • सम्पादक मण्डल गठन तथा सम्पादन मापदण्ड बनाई लेख रचना संकलन तथा छनौट।	नीतिगत, अनुसन्धानात्मक तथा विकास सम्बन्धी लेख रचनाहरु सङ्कलन/प्रकाशन गर्ने। समिक्षात्मक विश्लेषण गरी जर्नल प्रकाशन गर्ने।	• स्वीकृत बजेटको परीधि भित्र रही प्रचलित दररेटमा प्रकाशन गर्ने। स्वीकृत लेख/रचनाहरुको पारिश्रमिक रु. ४५००/। • अन्य विज्ञहरूलाई पुनरावलोकन (Review) गरे बापत खर्च गर्न सकिने। • सम्पादन पारिश्रमिक स्टिमेट स्वीकृत गरी खर्च गर्न सकिने।
(भ)	परिकार विविधीकरण प्रवर्द्धनका लागि प्रदेशस्तरीय खाद्य मेला (Food Festival) सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	कार्यालयले स्थानीय उत्पादक, सम्बन्धित संघ/संस्था सँग समन्वय गरी स्थानीय वा रैथाने बाली/वस्तुको परिकार तथा संस्कृति झल्किने खाद्य वस्तुहरुको प्रवर्द्धन गर्नु पर्ने ।	• प्रचार प्रसार सामग्री वितरण / प्रसारण • कार्यक्रममा बैठक/गोष्ठी सञ्चालन • स्टल/मेला महोत्सव व्यवस्थापन। • पुरस्कार व्यवस्थापन।	• कार्यालयले स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही लागतअनुमान स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ।
(म)	सेवा निवृत जनशक्ति परिचालन	• निजामती कृषि सेवा/नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, सरकारी कृषि/पशुपन्छी अध्यापन गर्ने संस्था, कृषि/पशुपन्छी बोर्ड/कम्पनी, बैंकबाट सेवानिवृत कर्मचारीहरु हुनु पर्ने। • विज्ञताको आधारमा कार्य क्षेत्रगत शर्त (ToR) तयार पारी जिम्मेवारी सहित परिचालन गर्नु पर्ने। • सम्बन्धित निर्देशनालय र जिल्ला स्थित	• सेवानिवृत विज्ञहरुको सुची (रोष्टर) तयार गर्नु • अन्तर्क्रिया गर्ने • कार्य क्षेत्रगत शर्त (ToR) निर्माण गर्ने। • सेवानिवृत जनशक्ति परिचालन।	• स्वीकृत बजेट परिधिभित्र रही परिचालन गर्ने। • मासिक तलब लगायतका सेवा सुविधा प्रदान नगरिने तर कार्यक्रम सञ्चालन वा सेवा प्रवाह गर्दा प्रचलित नियमानुसार गरिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		कार्यालयको समन्वयमा कृषि प्रसार र प्राविधिक सेवा सञ्चालन गर्नु पर्ने । • लुम्बिनी प्रदेशका स्थायी बासिन्दालाई प्राथमिकता दिने। • कम्तिमा अधिकृतस्तरको सेवानिवृत जनशक्ति परिचालन गरिने।		• जुन पदबाट निवृत भएको सोही पद अनुसारको दैनिक भ्रमण भत्ता तथा अन्य सुविधा दिन सकिने।
(य)	किसान सूचीकरण अभियान कार्यक्रम	• नेपाल सरकारको किसान सूचीकरण कार्यक्रम कार्यान्वयन विधि, २०७७ अनुसार स्थानीय, प्रदेश र संघीय सरकारको समन्वयमा सञ्चालन गरिनेछ। • सोही कार्यविधि बमोजिम सम्बन्धित कार्यालयले लागत अनुमान स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	किसान सूचीकरण वेव साइट तथा मोबाइल एप मार्फत सफ्टवेयर प्रणालीमा कृषकहरूको विवरण प्रविष्ट गरी अद्यावधिक गर्ने र स्थानीय तह मार्फत परिचालित गणकहरुको क्षमता अभिवृद्धि तथा समन्वय गर्ने।	• नेपाल सरकारको किसान सूचीकरण कार्यक्रम कार्यान्वयन विधि, २०७७ अनुसार खर्च गरिने।
(र)	कृषक, उधमी, समूह, सहकारी तथा स्थानीय तहको लागत साझेदारीमा कृषि तथा पशुपन्छी व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यकम	• आवेदक (समूह/सहकारी/निजी) बालीवस्तु विशेष उत्पादन उद्देश्य सहित सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको हुनु पर्ने। • कृषि तथा पशुपन्छी क्षेत्रमा नविन तथा स्रोत केन्द्र स्थापनामा संलग्न भएको हुने।	• भौतिक पूर्वाधार निर्माण। • आवश्यक पर्ने मेशिनरी, औजार उपकरणहरू। • प्याकेजिङ/लेवलिङ तथा प्रशोधनका सामग्री।	• बजेट परिधी भित्र रही कूल लागतको निजी/समूह/ सहकारीहरूको हकमा अधिकतम ५० प्रतिशत वा रु. २५ लाखमा जुन कम हुन आउँछ, सो रकम अनुदान प्रदान गरिने। • कूल परियोजना लागतको ६० प्रतिशत भौतिक पूर्वाधार निर्माण र बाँकी ४० प्रतिशत मेसिनरी, औजार, उपकरण, प्रशोधन सामग्री आदिमा खर्च गर्न सकिने।
(ल)	निजी	• प्रयोगशाला सेवा सञ्चालन उद्देश्य लिई सम्बन्धित	• प्रयोगशाला सञ्चालनका लागि	स्वीकृत गरेको प्राविधिक इष्टिमेट,

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
	प्रयोगशालाहरुको प्रवर्द्धन सहयोग कार्यक्रम	निकायमा दर्ता भएको सहकारी/फर्म/कम्पनी हुनुपर्ने। • केन्द्रीय/प्रादेशिक प्रयोगशालाको मापदण्ड पालना गरेको हुनुपर्ने। • नियमानुसार इजाजतपत्र लिएको हुनुपर्ने। • प्रयोगशाला सञ्चालनका लागि आवश्यक प्राविधिक जनशक्ति भएको हुनुपर्ने।	आवश्यक पूर्वाधार, मेशिनरी/उपकरण, सामाग्रीहरु तथा रसायन खरिद।	डिजाइन तथा स्पेसिफिकेशनको आधारमा कूल लागतको ५० प्रतिशत वा अधिकतम रकम रु. १२ लाख ५० हजार मध्ये जून कम हुन आउँछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराउने।
(स)	शित भण्डार सञ्चालनका लागि विद्युत महशुल सहायतामा अनुदान	• स्थानीय वा संघीय सरकार वा अन्य निकायबाट विद्युत महशुलमा सहुलियत प्राप्त नगरेका शित भण्डार सञ्चालकहरुलाई विद्युत महशुल अभिलेखमा अनुसार सहुलियत दिने। • शित भण्डार सञ्चालकले राष्ट्रिय महत्वको बाली वा स्थानीय स्तरमा उत्पादित वाली तथा वस्तुहरू भण्डारण गर्दा स्थानीय उत्पादनलाई सहुलियत मूल्यमा भण्डारण गर्नुपर्ने। • खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, आयात प्रतिस्थापन, निर्यातयोग्य, अन्य कृषि, पशुपन्छी तथा जडीबुटीजन्य उत्पादनलाई क्रमशः प्राथमिकता दिई बाली तथा बस्तु भण्डारण गरेको हुनु पर्ने। • शीत भण्डारण सञ्चालन आचार संहिता पालना गरेको हुनु पर्ने । • भण्डारण गरिएका बाली तथा बस्तुको अभिलेख राख्नु पर्ने।	• शित भण्डारको मिटर रिडिङ्ग सम्बन्धी विवरण सङ्कलन गर्ने। • विद्युत प्राधीकरण कार्यालयलाई भुक्तानी गरेको महशुल बीलको अभिलेख अनुसार अनुदान दिने।	शित भण्डार सञ्चालन गर्दा हुने विद्युत खपतको अधिकतम २५ प्रतिशत वा स्वीकृत बजेट सीमा भित्र अनुदानको मात्रा निर्धारण गरी अनुदान दिने। तर जरिवाना रकममा अनुदान दिइने छैन।
(ह)	न्यूनतम समर्थन मूल्य कार्यान्वयनका लागि भण्डारण गृह/ साइलो निर्माण	• कृषि उपज बजारिकरण गर्ने उद्देश्य सहित सम्बन्धित निकायमा गत आ.व. सम्म दर्ता भएको कृषि सहकारी/निजी उधमी/कम्पनी हुनु पर्ने। • कम्तीमा ५ वर्षसम्म कृषकहरुसंग पूर्व खरीद	• साइलो/भण्डार पूर्वाधार निर्माण। • आवश्यक पर्ने मेशिनरी, औजार उपकरणहरू। • प्याकेजिङ/लेवलिङ सामग्री।	• बजेट परिधी भित्र रही कूल लागतको निजी संस्थाको हकमा २५ प्रतिशत र समूह/

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		सम्झौता (Buyback agreement) गरी सम्बन्धित संस्थाले न्यूनतम समर्थन मूल्यमा खरिद गर्ने प्रतिवद्धता गरेको हुनु पर्ने। • साइलो वा भण्डार गृह निर्माण हुने जग्गा आवेदकको आफ्नै स्वामित्वमा भएको हुनु पर्ने। • न्यूनतम समर्थन मूल्य कार्यान्वयन र सहयोग हुनका लागि न्यूनतम् ५० मे. टन सम्म क्षमताको विभिन्न बालीहरुको भण्डारण गृह/साइलो निर्माण हुनु पर्ने। प्राविधिक दृष्टिकोणले उपयुक्त भण्डारण गृह निर्माण गर्नु पर्ने।		सहकारीहरुको हकमा अधिकतम ५० प्रतिशत वा रु. ५० लाखमा जुन कम हुन आउँछ, सो रकम अनुदान प्रदान गरिने।
(ह)	तरकारी बीउ उत्पादन तथा बजारीकरण सहयोग अनुदान कार्यक्रम	• आवेदक (समूह/सहकारी/निजी) बीउ उत्पादन उद्देश्य सहित सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको हुनु पर्ने। • खुला सेचिंत तथा वर्णशंकर बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरण गरी एकल वा सामूहिक बजारीकरण गर्ने योजना भएको हुनु पर्ने। • बीउ बिजन व्यवसाय अनुमति पत्र प्राप्त गरेको वा प्राप्तीको प्रकृयामा रहेको प्रमाण पेश गर्नु पर्ने (सम्झौता हुने बखत पेश गर्नु पर्ने)। • बीउ विजन उत्पादन/प्रमाणीकरण सम्बन्धी अनुभवि एवं तालिम प्राप्तलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने।	• पूर्वाधारः प्लाष्टिक टनेल निर्माण, नेट हाउस, भण्डारण तथा प्रशोधन गृह निर्माण र सुदृढीकरण • मेसिनरीः स्प्रेयर, थ्रेसर, ग्रेडिङ-प्याकेजिङ मेसिन, आदि। • प्याकेजिङ, लेवलिङ सामग्री • प्रमाणीकरण तथा ट्यागिङ सहयोग। • मूल/श्रोत बीउमा,अनुदान।	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको अधिकतम ५० प्रतिशत वा रु. १२ लाख ५० हजार मध्ये जुन कम हुन आउँछ त्यही रकम अनुदान प्रदान गरिने।
(स)	बजारीकरणका लागि मुख्य कृषि उपजहरुको प्रशोधन, ग्रेडिङ्ग, प्याकेजिङ्ग र ब्रान्डिङ्गमा सहयोग	• प्रदेश विशेषका बाली बस्तुमा (खाद्यान्न, दलहन, तेलहन बाहेक) प्राथमिकता दिने। • प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको सहकारी/समूह/निजी व्यवसायीहरु हुनु पर्ने। • कृषि उपजको उत्पादन / बिक्री वितरणमा संलग्न भएको हुनु पर्ने।	• कृषि उपजको प्रशोधन, गेडिङ्ग, प्याकेजिङ्ग तथा लेवेलिङ्ग सामाग्री तथा मेशिनरीहरु आदिमा। • अन्य सहयोगी उपकरणहरुः डिजिटल तराजु, क्रेट, आदि।	• कूल लागतको ५० प्रतिशत वा बढीमा रु. २० लाख मध्ये जुन कम हुन आउँछ सो रकम अनुदान प्रदान गरिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
	(अन्य)	• कृषि बस्तु उत्पादकहरुसँग पूर्व खरीद सम्झौता गरेको हुनु पर्ने।		
(क्ष)	कृषि उपजहरुको भण्डारण, बजार पूर्वाधार निर्माण तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	• सम्बन्धित निकायमा कृषि उपज भण्डारण तथा बजारीकरण व्यवसाय सञ्चालन गर्ने उद्देश्य सहित दर्ता भएका कृषि समूह/सहकारी/बजार समिति हुनु पर्ने। • स्थानीय तह मार्फत लागत साझेदारीमा समेत गर्न सकिने। • स्थायी संरचना निर्माण गर्ने जग्गा संस्थाकै नाममा हुनु पर्ने। • कृषि उपजको उत्पादन/बिक्री वितरणमा संलग्न भएको हुनु पर्ने। • आवेदकले प्रदेश भित्रका कृषक, कृषक समूह वा सहकारीले उत्पादन गरेको कृषि जन्य उपजलाई प्राथमिकता दिई कृषि उपजहरुको कारोवार गर्नु पर्ने। • कार्यक्रम सञ्चालन हुने स्थानमा बाटो, बिजुली, पानी तथा फोहर व्यवस्थापनको सुविधा भएको हुनु पर्ने। आयोजनाको कूल लागत रू. १० लाख भन्दा बढि हुनु पर्नेछ।	• बजार स्थापनाका लागि संरचना निर्माण तथा सुदृढीकरण। • कृषि उपज भण्डारण घर र तरकारी भण्डारणका लागि कोल्ड रुम (Refrigeration facility सहित) तथा काठका र्‍याक, क्रेट आदि।	• कूल लागतको ५० प्रतिशत वा बढीमा रु.१० लाखमा जुन कम हुन आउछ सो रकममा अनुदान उपलव्ध गराउने। • स्थानीय तहसँग ५० प्रतिशत लागत साझेदारीमा समेत गर्न सकिने।
(त्र)	सेमि हाइटेक नर्सरी निर्माणमा अनुदान सहयोग कार्यक्रम/प्रोटेक्टेड	• नर्सरी उत्पादन उद्देश्य सहित सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको सामूहिक/निजि नर्सरी उद्यमी/समूह/सहकारी हुनु पर्ने। • फलफूल/तरकारी/पुष्प आदीको गुणस्तरीय	• नर्सरी संरचना निर्माणका लागि धातुका फ्रेम, तार, प्लाष्टिक सहित आवश्यक सामाग्री खरीद तथा निर्माण।	प्राविधिक इष्टिमेट, डिजाइन तथा स्पेसिफिकेशन अनुसार कूल लागतको अधिकतम ७५ प्रतिशत वा बढीमा रु. १५ लाखमा जुन

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
	हर्टिकल्चर प्रवर्द्धन कार्यक्रम	विरुवा उत्पादन तथा वितरण गर्नु पर्ने। • सिजनल तथा वार्षिक नर्सरी विरुवा उत्पादन तथा बिक्री योजना पेश गर्नु पर्ने। • वातानुकुलित सामग्रीहरूको प्रयोग भएको हुनु पर्ने।	• नर्सरीका सहायक प्रणालीहरुः फोगर, फ्यान र कुलिङ्ग प्याड प्रणाली, स्प्रीङ्कल, ड्रीप, स्क्रीन नेट, रोलअप, मल्चिङ, पोलि ब्याग आदि। • नर्सरीमा आवश्यक शुरुवाती माउबोट तथा गुणस्तरीय बीउमा सहयोग।	कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराउने।
(ज्ञ)	व्यवसायिक सुन्तला पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधिसहितको नमुना बगैंचा स्थापना हुनु पर्ने। - न्यूनतम १० रोपनी क्षेत्रफलमा बगैंचा स्थापना भएको हुनु पर्ने। - पकेट न्यूनतम १.० हे. क्षेत्रफल भएको हुनु पर्ने।	- सिंचाई पूर्वाधार (प्लाष्टिक पोखरी, ड्रिप सेट, पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि) - उत्पादन सामाग्री (वेर्ना ढुवानी सहित, विषादि, सुक्ष्मतत्व, तथा उपकरण (स्प्रेयर, करौंती, सिकेचर, आदि)। - खाडल खन्ने उपकरण (डिगर)।	- विरुवामा ७५ प्रतिशत अनुदान - सिंचाई पूर्वाधारमा ८५ प्रतिशत - अन्य उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान - प्रति आयोजना अधिकतम रु. ४ लाख सम्म अनुदान सिमा रहने।
(ज्ञ१)	व्यवसायिक स्याउ पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधिसहितको नमुना बगैंचा स्थापना हुनु पर्ने। - न्यूनतम १० रोपनी क्षेत्रफलमा बगैंचा स्थापना भएको हुनु पर्ने। - पकेट न्यूनतम १.० हे. क्षेत्रफल भएको हुनु पर्ने।	- सिंचाई पूर्वाधार (प्लाष्टिक पोखरी, ड्रिप सेट, पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि)। - उत्पादन सामाग्री (वेर्ना ढुवानी सहित, विषादि, सुक्ष्मतत्व, तथा उपकरण (स्प्रेयर, करौंती, सिकेचर, आदि).	- विरुवामा ७५ प्रतिशत अनुदान - सिंचाई पूर्वाधारमा ८५ प्रतिशत - अन्य उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
			- खाडल खन्ने उपकरण (डिगर)।	- प्रति आयोजना अधिकतम रु. ४ लाख सम्म अनुदान सिमा रहने
(ज्ञ२)	व्यवसायिक ओखर पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधि सहितको नमुना बगैंचा स्थापना हुनुपर्ने। - न्यूनतम १० रोपनी क्षेत्रफलमा बगैंचा स्थापना भएको हुनु पर्ने। - पकेट न्यूनतम १.० हे. क्षेत्रफल भएको हुनु पर्ने।	- सिंचाई पूर्वाधार (प्लाष्टिक पोखरी, ड्रिप सेट, पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि)। - उत्पादन सामाग्री (बिरुवा ढुवानी सहित, विषादि, सुक्ष्मतत्व, तथा उपकरण (स्प्रेयर, करौंती, सिकेचर, आदि) - खाडल खन्ने उपकरण (डिगर)	- बिरुवामा ७५ प्रतिशत अनुदान - सिंचाई पूर्वाधारमा ८५ प्रतिशत - अन्य उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान - प्रति आयोजना अधिकतम रु. ४ लाख सम्म अनुदान सिमा रहने
(ज्ञ३)	व्यवसायिक बर्षे आलु पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषक/ कृषि उद्यमी/ कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधि सहितको व्यवसायिक बर्षे आलु खेती गरेको हुनु पर्ने। - पकेट न्यूनतम २.० हे. क्षेत्रफल भएको हुनु पर्ने।	- सिंचाई पूर्वाधार (प्लाष्टिक पोखरी, पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि)। - उत्पादन सामाग्री (बीउ ढुवानी सहित, विषादि, सुक्ष्मतत्व, तथा उपकरण (स्प्रेयर, आदि) - आलु ड्याङ बनाउने, रोप्ने तथा खन्ने उपकरण ।	- सिंचाई पूर्वाधारमा ८५ प्रतिशत, - उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान - प्रति आयोजना अधिकतम रु. ५ लाख सम्म अनुदान सिमा रहने
(ज्ञ४)	पुष्प उत्पादन फार्म स्थापना (प्रति प्याकेज)	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषक/ कृषि उद्यमी/ कृषक समूह/कृषि सहकारी/दर्तावाल समिति संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधि सहितको व्यवसायिक पुष्प खेती	- सिंचाई पूर्वाधार (प्लाष्टिक पोखरी, पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि)। - कुल बुट	(प्रति प्याकेज पाँच लाखको अनुदानको दरमा) - सिंचाई पूर्वाधार र कुलबुटमा ८५ प्रतिशत,

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		गरेको हुनु पर्ने। - न्यूनतम २.० हे. क्षेत्रफलमा फुल खेती गरेको हुनु पर्ने।	- उत्पादन सामाग्री (बीउ ढुवानी सहित, नर्सरी स्थापना, विषादि, सुक्ष्मतत्व, मल्चिङ प्लाष्टिक तथा उपकरण (स्प्रेयर, सिकेचर, ग्राफ्टिङ नाइफ, बडिङ्ग नाइफ, इत्यादि)।	- उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान।
(ज्ञ५)	सामुदायिक धान नर्सरी स्थापना तथा सञ्चालन	- सामुदायिक रूपमा धान बेर्ना तयार पारेको हुनु पर्ने - आधुनिक धान रोप्ने मेशिन भएको कृषक, समूह वा उद्यमी हुनु पर्ने - जालीधार नर्सरी घर निर्माण गरेको हुनुपर्ने - कम्तिमा १० हे.मा धान रोप्नका लागि नर्सरी स्थापना भएको हुनु पर्ने	- फोगर सहितको जालीदार प्लाष्टिक घर, ट्रे, बीउ छर्ने मेशिन, माटो तथा मल चाल्ने जाली, बीउ भिजाउने ड्रम, स्प्रेयर, र्‍याक, ह्विल व्यारो आदि।	- सिंचाई पूर्वाधार ८५ प्रतिशत, - उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान
(ज्ञ६)	मसिना तथा वास्नादार धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम	- मसिना वास्नादार वा वास्नादार धान खेती गरेको हुनुपर्ने - सामूहिक रुपमा कम्तिमा ५ हे. र एकल रुपमा कम्तीमा १ हे. मा धान खेती गरेको हुनुपर्ने।	- बीउ ढुवानी सहित, विषादी, सुक्ष्म खाद्य तत्व, साना यन्त्र उपकरण	- बीउमा ७५ प्रतिशत अनुदान - उत्पादन सामाग्री तथा साना यन्त्र उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान प्रति हे. अधिकतम रु. ५० हजार अनुदान
(ज्ञ७)	स्रोत बीउ उत्पादन केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन (बीउ आलु)	- सामूहिक वा एकल रुपमा कम्तीमा १ हे. मा आलुको बीउ उत्पादन गरेको हुनुपर्ने। - पि वि एस दानाबाट स्रोत बीउ उत्पादन गर्नेको हकमा न्यूनतम १००० दाना लगाएको हुनु पर्ने।	- बीउ ढुवानी सहित, विषादी, सुक्ष्म खाद्य तत्व - बीउ रोप्ने, ड्याङ्ग बनाउने र खन्ने मेसिन, बीउ प्याकेजिङ्ग, weighing	- PBS दाना बीउमा १०० प्रतिशत अनुदान वा अन्य बीउमा ५० प्रतिशत अनुदान - बीउ रोप्ने, ड्याङ्ग बनाउने र

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशतमा)
			balance आदि ।	खन्ने मेसिन - बीउ प्याकेजिङ्ग, weighing balance आदि मा ५० प्रतिशत प्रति हे. अधिकतम रु. २ लाख अनुदान।
(ञ८)	किवी विस्तार कार्यक्रम	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधिसहितको नमुना बगैंचा स्थापना हुनु पर्ने। - न्यूनतम ५ रोपनी क्षेत्रफलमा बगैंचा स्थापना भएको हुनु पर्ने।	- उत्पादन सामाग्री (विरुवा ढुवानी सहित, विषादि, सुक्ष्मतत्व, तथा उपकरण (स्प्रेयर, करौंती, सिकेचर, आदि)। - पोल तथा तार। - खाडल खन्ने उपकरण (डिगर) । - सिंचाई पूर्वाधार (प्लाष्टिक पोखरी, ड्रिप सेट, पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि)।	- विरुवामा ७५ प्रतिशत अनुदान - पोल तथा तारमा ७५ प्रतिशत अनुदान - अन्य उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान - सिंचाई पूर्वाधारमा ८५ प्रतिशत
(ञ९)	प्राङ्गारिक मल उद्योग स्थापना	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको फर्म/कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था/कम्पनी हुनु पर्ने। - उक्त फर्म/कृषक समूह/कृषि सहकारी/संस्था/कम्पनीको प्राङ्गारिक मल स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने उद्धेश्य रहेको हुनुपर्ने।	- टहरो निर्माण र मल प्रशोधन मेसिनरी र अन्य उपकरण - मल उत्पादनको लागि कच्चा पदार्थ काठको धुलो, bone meal, waste decomposer लगायत अन्य	- पूर्वाधार (टहरो निर्माण)मा ७५ प्रतिशत अनुदान - मेसिनरी उपकरण तथा कच्चा पदार्थमा ५० प्रतिशत अनुदान - कूल लागतको अधिकतम ६० प्रतिशत पूर्वाधार निर्माणमा लगानी गर्नुपर्ने प्रति उद्योग अधिकतम रु. १५ लाख अनुदान
(ञ१०)	फलफूल विरुवा	- उन्नत जातको फलफूल विरुवा मार्फत फलफूलको	- विभिन्न जातका उन्नत	- फलफूल विरुवाको जिल्ला

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
	वितरण (७५ प्रतिशत अनुदान)	क्षेत्र विस्तार वा नयाँ वगैंचा स्थापना गरेको हुनुपर्ने। - सामूहिक वा एकल रुपमा एउटै चक्लामा वगैंचा स्थापना गर्नेलाई प्राथमिकता दिइने।	फलफूल विरुवा खरिद, ढुवानी र वितरण।	दर रेट/प्रचलित दर रेट/सरकारी मूल्यमा अधिकतम ७५ प्रतिशत अनुदान दिइने
(ज्ञ११)	अलैंची प्रवर्द्धन सञ्चालन	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको उद्यमी /कृषक समूह/कृषि सहकारी संस्था हुनु पर्ने। - आधुनिक प्रविधि सहितको नमुना बगान स्थापना हुनु पर्ने। - प्रति cluster न्यूनतम १ हे. क्षेत्रफलमा बगान स्थापना भएको हुनु पर्ने।	- उत्पादन सामाग्री (वेर्ना ढुवानी सहित, विषादि, सुक्ष्मतत्व, तथा उपकरण (स्प्रेयर, सिकेचर आदि)। - सिंचाई पूर्वाधार (पाइप, पानी तान्ने पम्प, आदि)।	- वेर्नामा ७५ प्रतिशत अनुदान - उत्पादन सामाग्री तथा उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान - सिंचाई पूर्वाधारमा ८५ प्रतिशत - प्रति हे. अधिकतम रु. १ लाख ५० हजार अनुदान दिइने।
(ज्ञ१२)	बाली प्रजननकर्ता (कृषक) संरक्षण कार्यक्रम	- स्थानीय बाली/जातको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्ने व्यक्ति हुनुपर्ने	- स्थानीय जातहरुको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा छनौट।	- स्थानीय बाली/जातको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्ने व्यक्तिलाई मासिक रु २ हजारका दरले पारिश्रमिक दिन सकिने।
(ज्ञ१३)	रायोको विउ उत्पादन /	• आवेदक (समूह/सहकारी/निजी) बीउ उत्पादन उद्देश्य सहित सम्बन्धित निकायमा गत आ.व. सम्म दर्ता भएको हुनु पर्ने। / • खुला सेचिंत तथा वर्णशंकर बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरण गरी एकल वा सामूहिक बजारीकरण गर्ने योजना भएको हुनु पर्ने। • बीउ बिजन व्यवसाय अनुमति पत्र प्राप्त गरेको वा प्राप्तीको प्रकृयामा रहेको प्रमाण पेश गर्नु पर्ने (सम्झौता हुने बखत पेश गर्नु पर्ने)। • बीउ विजन उत्पादन/प्रमाणीकरण सम्बन्धी अनुभवी	• पूर्वाधारः प्लाष्टिक टनेल निर्माण, नेट हाउस, भण्डारण तथा प्रशोधन गृह निर्माण र सुदृढीकरण • मेसिनरीः स्प्रेयर, थ्रेसर, ग्रेडिङ-प्याकेजिङ मेसिन, आदि। • प्याकेजिङ, लेवलिङ सामग्री • प्रमाणीकरण तथा टयागिङ सहयोग। - मूल/श्रोत बीउमा अनुदान।	- स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको अधिकतम ५० प्रतिशत वा रु. १० लाख मध्ये जुन कम हुन आउँछ त्यही रकम अनुदान प्रदान गरिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		एवं तालिम प्रासलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने।		
(ज्ञ१४)	टमाटर सस उद्योग स्थापना सहयोग	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको उद्यमी /कृषक समूह/कृषि सहकारी संस्था हुनु पर्ने। - उद्योग स्थापना गर्ने/भएको जग्गा सम्बन्धित संस्थाको नाममा दर्ता भएको हुनुपर्ने। - वार्षिक न्यूनतम १००० लिटर सस उत्पादन भएको वा लक्ष्य रहेको हुनुपर्ने।	- पूर्वाधार निर्माण/सुदृढीकरण र प्रशोधन मेसिनरी र अन्य उपकरण/औजार - प्याकेजिङ्ग सामग्रीहरु	- पूर्वाधार निर्माण/ सुदृढीकरण र प्रशोधन मेसिनरी र अन्य उपकरण/औजारमा ७५ प्रतिशत अनुदान दिइने - प्याकेजिङ्ग सामग्रीहरुमा ५० प्रतिशत अनुदान दिइने
(ज्ञ१५)	दलहन/केराउ प्रवर्दन कार्यक्रम	- चना, मुसुरो, रहर, मुङ्ग, मास, भटमास/ केराउ बालीमा खेती गरेको हुनुपर्ने - सामूहिक वा एकल रुपमा कम्तीमा १ हे. मा दलहन खेती गर्नुपर्ने।	बीउ ढुवानी सहित, विषादी, सुक्ष्म खाद्य तत्व, साना यन्त्र उपकरण	- बीउमा ७५ प्रतिशत अनुदान - उत्पादन सामाग्री तथा साना यन्त्र उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान प्रति हे. अधिकतम रु. १ लाख अनुदान।
(ज्ञ१६)	मेवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको उद्यमी /कृषक समूह/कृषि सहकारी संस्था हुनु पर्ने। - सामूहिक वा एकल रुपमा न्यूनतम १ हे. मा मेवा खेती गर्नुपर्ने।	बीउ, विषादी, सुक्ष्म खाद्य तत्व, साना यन्त्र उपकरण	- बीउमा ७५ प्रतिशत अनुदान - उत्पादन सामाग्री तथा साना यन्त्र उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान प्रति हे. अधिकतम रु. ५० हजार अनुदान।
(ज्ञ१७)	स्थानीय तहसँगको साझेदारीमा कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण	सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको उद्यमी /कृषक समूह/कृषि सहकारी /दर्तावाल बजार समिति हुनु पर्ने। • स्थानीय तह मार्फत भौतिक पूर्वाधार (टहरो) निर्माणमा लागत साझेदारी गर्न सकिने। • स्थायी संरचना निर्माण गर्ने जग्गा संस्थाकै नाममा हुनुपर्ने। • कृषि उपजको उत्पादन/बिक्री वितरणमा संलग्न	• संकलन केन्द्र स्थापनाका लागि टहरो निर्माण। • क्यारेट, तराजु, cleaning, grading, packaging सँग सम्बन्धित सामग्रीहरु	संकलन केन्द्र स्थापनाका लागि/ टहरो निर्माणमा ७५ प्रतिशत तथा क्यारेट, तराजु, cleaning, grading, packaging सँग सम्बन्धित सामग्रीहरुमा ५० प्रतिशत अनुदान दिइने प्रति योजना बढीमा रु.१० लाखमा दिन सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
		भएको हुनुपर्ने। • आवेदकले प्रदेश भित्रका कृषक, कृषक समूह वा सहकारीले उत्पादन गरेको कृषि जन्य उपजलाई प्राथमिकता दिई कृषि उपजहरुको कारोवार गर्नु पर्ने। • कार्यक्रम सञ्चालन हुने स्थानमा बाटो, बिजुली, पानी तथा फोहर व्यवस्थापनको सुविधा भएको हुनु पर्ने।		
(ज्ञ१८)	साना कृषि मेसिनरी औजार उपकरण वितरण	• सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषि उद्यमी /कृषक समूह/समूह सदस्य/ कृषि सहकारी संस्था हुनु पर्ने। • साना कृषि मेसिनरी औजार उपकरण अन्तर्गत रु. ५० हजार देखि २ लाख मूल्य बराबरको कृषि औजार उपकरणहरु पर्ने।	साना कृषि मेसिनरी औजार उपकरणहरु वितरण गर्ने।	• साना कृषि मेसिनरी औजार उपकरणहरुमा ५० प्रतिशत वा बढीमा रु.१ लाख सम्म अनुदान दिन सकिने। • एकै प्रकृतिको यन्त्र उपकरणको भुक्तानीमा एकरुपता कायम गर्न सम्बन्धित कार्यालयले अनुदानको अधिकतम सिमा तोक्न सक्नेछ।
(ज्ञ१९)	रेशम प्रशोधनका लागि मेशीनरी खरीदमा अनुदान	• सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषि उद्यमी /कृषक समूह/ कृषि सहकारी संस्था हुनु पर्ने। • न्यूनतम् १ हे. क्षेत्रफलमा किम्बु खेती गरी रेशम कोया उत्पादन गरेको हुनुपर्ने।	• रेशम प्रशोधनसँग सम्बन्धित मेशीनरी उपकरण वितरण गर्ने।	• रेशम प्रशोधनसँग सम्बन्धित मेशीनरी उपकरणमा ५० प्रतिशत वा बढीमा रु.१० लाख सम्म अनुदान दिन सकिने।
(ज्ञ२०)	नमुना (पाइलट) अभियानमुखि तथ्यांक संकलन तथा अद्यावदिक (कृषि तथा पशुपन्छी)	• लागत अनुमान तयार गरी विस्तृत तथ्याङ्क संकलन गर्ने। • नमुनाको रुपमा पहाडी एक जिल्ला र तराइको एक जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।	• तथ्याङ्क संकलनका लागि अन्तर्क्रिया गोष्ठी छलफल • तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन तथा विश्लेषण, प्रमाणिकरण, प्रकाशन आदि।	सम्बन्धित कार्यालयले स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही तथ्यांक संकलन गर्ने प्रत्येक पालिकामा आवश्यकता अनुसार सहजकर्ता परिचालन गर्ने। सहजकर्तालाई दैनिक यातायात र

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशतमा)
	कार्यक्रम			खाजा खर्च बापत रू १००० खर्च गर्न सकिने।
(ञ२१)	निजी तथा सामुदायिक प्रशोधन केन्द्र स्थापना तथा सुदृढीकरण	• सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको उद्यमी, समूह वा सहकारी हुनु पर्ने। • उद्योग स्थापना गर्ने/भएको जग्गा सम्बन्धित संस्थाको नाममा दर्ता भएको हुनुपर्ने। • उच्च मूल्य जाने बाली वा बस्तु उत्पादन गर्नु पर्ने।	• पूर्वाधार निर्माण/सुदुढीकरण र प्रशोधन मेसिनरी र अन्य उपकरण/औजार, • प्याकेजिङ्ग सामग्रीहरु ।	पूर्वाधार निर्माण/ सुदुढीकरण र प्रशोधन मेसिनरी र अन्य उपकरण/औजारमा ७५ प्रतिशत अनुदान दिइने। प्याकेजिङ्ग सामग्रीहरुमा ५० प्रतिशत अनुदान दिइने।
(ञ२२)	लिफ्ट सिचाइ कृषि आयोजना	• सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको कृषि समूह/ सहकारी/उपभोक्ता समिति हुनु पर्ने। • लिफ्ट सहित सिचाई पूर्वाधार निर्माण तथा सुधार गरी व्यावसायिक खेति गर्नु पर्ने। • खाद्यान्न/दलहन/तेलहनका लागि ५ हे.। • तरकारी खेती वा फलफूलका लागि २ हे.। • उत्पादन कार्यको लगानी कृषक स्वयंले गर्नु पर्ने • संघीय सरकार र स्थानीय तहको सिंचाई आयोजनासंग दोहोरो नपर्ने गरी समन्वयत्मक रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने।	• लिफ्ट सिंचाई प्रविधिका लागि समाग्री खरिद। • कुलो, साना नहर, पोखरी, स्यालो ट्युवेल निर्माण तथा मर्मतका लागि सिमेन्ट, बालुवा, रड, निर्माण खर्च। • उत्पादन सामाग्री।	प्रति आयोजना बढीमा २० लाख वा पूर्वाधार निर्माणमा अधिकतम ८५ प्रतिशत र अन्यको हकमा ५० प्रतिशत अनुदान।

५ (ख) पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रमहरुको विवरणः स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम अनुसारको संलग्न मापदण्ड, संचालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू र अनुदान सीमा रकमका आधारमा सञ्चालन गरिनेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
१.	**श्रोत केन्द्र स्थापना तथा बंश सुधार एवं विस्तार सहयोग कार्यक्रम**			
(क)	बाखाको ब्रिडर हर्ड स्थापना/निरन्तरता कार्यक्रम	• समुदायबाट संचालित ब्रिडर हर्डको हकमा कम्तीमा ५०० माउँ बाखा हुनु पर्नेछ र प्रत्येक हर्डमा कम्तीमा ५ समूह एकै स्थानीय तह भित्रको क्लष्टर मिल्ने गरी बनाउनु पर्नेछ । • निजी ब्रिडर फर्मको हकमा भने कम्तीमा १०० प्रजनन योग्य माउ बाखा हुनु पर्नेछ । • ३० माउँ बाखा बराबर एक प्रजनन् योग्य बोकाको व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । • प्रति बाखा १-१.५ वर्ग मिटरको क्षेत्रफलको हिसावले स्वीकृत प्राविधिक मापदण्ड र नक्सा तयार गरी खोर निर्माण तथा सुधार गर्नुपर्ने। • ब्रिडर हर्डमा बाखाको जातिय एवं बंश सुधार गर्न नश्ल सुधारको लागि उत्पादित बीउको पाठा/पाठीको पुर्ख्यौली विवरण राखेको हुनु पर्ने । • कार्यालयले नयाँ सहजकर्ता नियुक्त गर्नु परेमा हर्ड सञ्चालनको लागि कृषि/पशुपन्छी प्राविधिक छनोट सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८ बमोजिम सक्नेछ। • ब्रिडर हर्डमा नश्ल सुधारका लागि भित्र्याईने शुद्ध नश्लको प्रजनन् योग्य बाखा र बोकाको अनुसूची १ बमोजिमको विवरण हुनुपर्ने। • हर्डमा पशुप्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन,	• स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्नेः (क) समूह गठन/परिचालन (ख) खोर निर्माण/सुधार (ग) मेशिनरी औजार (घ) घाँस उत्पादन (ङ) नश्ल सुधार (च) अनुसूची २ अनुसार Selection and Culling हुने। (छ) औषधि तथा खोप (ज) बीमा (झ) बजार (ञ) क्षमता अभिबृद्धि/समुदायको संस्थागत विकास गर्ने । • ब्रिडिङ प्लान तयार गरी हाड नाता नियन्त्रण लगायत ब्रिर्डिङ्ग प्लानले निर्दिष्ट गरेका अन्य आवश्यक सामग्रीहरू अनुसूची २ अनुसार खरिद	**प्रति आयोजना कूल लागतको:** ❖भौतिक निर्माण तथा मेशिनरी औजार उपकरण सामाग्री बढीमा ४० प्रतिशत, ❖ घाँस उत्पादन कम्तीमा १५ प्रतिशत, ❖ स्वास्थ्य व्यवस्थापन, बजार व्यवस्थापन र सामाजिक परिचालन क्षमता अभिबृद्धि बढिमा ५ प्रतिशत र ❖ नश्ल सुधार बढिमा ४० प्रतिशत खर्च गर्ने। तर पहिले नै व्यवस्थापन भएको खण्डमा निश्चित प्रतिशत अन्य सम्भागमा खर्च गर्न सकिने। कार्ययोजनामा/ उल्लेखित क्रियाकलापहरुको लागत खर्चमा बढीमा ७५ प्रतिशत अनुदान र कम्तीमा २५ प्रतिशत समुदायको लागत साझेदारी हुनु पर्ने ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्ने। • पोषण सुधारको लागि विभिन्न प्रजातिका बहु बर्षे कोसे, कोसा नलाग्ने घाँसको स्रोत केन्द्र तथा डाले घाँसको नर्सरी स्थापना/व्यवस्थापन गर्नु पर्ने । • स्थापित हर्डलाई कम्तिमा ७ वर्षसम्म सञ्चालन गर्ने।	गरिने। • बोका वितरणका लागि अनुसूची ४ ढाँचामा सम्झौता गरी हस्तान्तरण गर्ने। • जैविक सुरक्षा व्यवस्थित हुनुपर्ने, • अभिलेख व्यवस्थापन अनुसूची ५ अनुसार गर्ने।	
(ख)	बाख्राको मल्टिप्लायर हर्ड स्थापना, सुदृढीकरण तथा स्तरोन्नती निरन्तरता कार्यक्रम	• कम्तिमा २० जना कृषकहरु प्रति समूह वा १०० घरधुरीमा कम्तिमा ५०० अनुसूची ६ अनुसारका बाख्रा हुनु पर्ने । • समूह मार्फत प्रत्येक हर्डमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • ३० माउँ बाख्रा बराबर एक बोकाको व्यवस्थापन हुनुपर्ने । • प्रत्येक घरमा सुधारीएको खोर बनाई प्रति बाख्रा १-१.५ वर्ग मिटरको हिसावले खोर निर्माण तथा सुधार गर्नुपर्ने। • हर्डमा नश्ल सुधारका लागि भित्र्याईने बर्णशंकर नश्लको भाले पशुको ३ पुस्ताको पुर्ख्यौली विवरण हुनु पर्ने। •हर्डमा पशु प्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) खोर सुधार, (ख) मेशिनरी औजार, (ग) घाँस उत्पादन, (घ) नश्ल सुधार, (ङ) औषधि तथा खोप, (च) बजार, (छ) क्षमता अभिबृद्धि। • अनुसूची १, २, ३, ५, ६ अनुसारको अभिलेख हुनुपर्ने। पोषण सुधारको लागि बहु बर्षे कोसे अकोसे घाँसको स्रोत केन्द्र तथा डाले घाँसको नर्सरी स्थापना/व्यवस्थापन गर्नु पर्ने।	कूल लागतको प्रति आयोजनाः ❖ भौतिक निर्माण तथा मेशिनरी सामाग्री बढीमा ४० प्रतिशत, ❖ आहारा व्यवस्थापन कम्तिमा १० प्रतिशत, ❖ स्वास्थ्य व्यवस्थापन र बजार व्यवस्थापन बढीमा ५ प्रतिशत, ❖ नश्ल सुधार बढीमा ४० प्रतिशत र ❖ सामाजिक परिचालन, क्षमता अभिबृद्धि र अभिलेखीकरण बढीमा ५ प्रतिशत खर्च गर्नुपर्ने। तर पहिले नै व्यवस्थापन भएको खण्डमा निश्चित प्रतिशत अन्य सम्भागमा खर्च गर्न सकिने।

सुमन शर्मा राज्यमन्त्री

क्र.स.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशत)
(ग)	भैंसी ब्रिडर हर्ड व्यवस्थापन कार्यक्रम	•अनुसूची ८ अनुसारका कम्तिमा २० वटा माउ भैंसी हुनु पर्ने। •घाँसमा आधारित पशुपालन गरेको हुनु पर्ने । • घाँस उत्पादनका लागि प्रति भैंसी तराई र भित्री मधेशको हकमा १५ वा पहाडको हकमा १ रोपनी जग्गाको स्वामित्व भएको वा जग्गा उपभोग गर्न पाउने कम्तीमा ५ वर्षको सम्नु पर्ने। •नश्ल सुधारको लागि कृत्रिम गर्भाधान तथा प्राकृतिक गर्भाधान गर्दा उन्नत जातको शुद्ध/उच्च नश्लको प्रयोग गर्नुपर्ने। • प्रस्तावित ब्रिडर हर्डमा नश्ल सुधारका लागि भित्र्याईने शुद्ध/उच्च नश्लको राँगोको अनुसूची १ बमोजिम हुनुपर्ने। •प्रजननको लागि प्रयोग गरिने राँगो प्रत्येक ३ वर्षमा बदल्न मञ्जुर हुनुपर्ने। •ब्रिडर हर्डमा हरेक पशुको सम्पुर्ण अभिलेख प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्ने। •पशु बीमा गरेको हुनुपर्ने। •स्थापित हर्डलाई कम्तिमा ७ वर्षसम्म सञ्चालन गर्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) अनुसूची ८ अनुसारको गोठ निर्माण सुधार, (ख) मेसिनरी औजार, (ग) घाँस उत्पादन, (घ) नश्ल सुधार (कृत्रिम गर्भाधान, प्राकृतिक गर्भाधान), (ङ) औषधि उपचार तथा खोप, (च) बीमा, (छ) बजार, (ज) क्षमता अभिबृद्धि गर्ने, • अभिलेख व्यवस्थापन अनुसूची ९, १०, ११, १२ र १३ अनुसार हुने ।	**कुल लागतको प्रति आयोजना:** ❖ भौतिक निर्माण तथा मेशिनरी औजार उपकरण सामाग्री बढीमा ४० प्रतिशत, ❖ घाँस उत्पादन कम्तीमा १५ प्रतिशत, ❖ स्वास्थ्य व्यवस्थापन, बजार व्यवस्थापन र सामाजिक परिचालन क्षमता अभिबृद्धि बढिमा ५ प्रतिशत र ❖ नश्ल सुधार बढिमा ४० प्रतिशत खर्च गर्ने। कार्ययोजनामा उल्लेखित क्रियाकलापहरुको लागत खर्चमा वढीमा ७५ प्रतिशत अनुदान र कम्तीमा २५ प्रतिशत समुदायको लागत साझेदारी हुनु पर्ने ।
(घ)	भैंसी मल्टिप्लायर हर्ड व्यवस्थापन कार्यक्रम	•समूहमा कम्तिमा अनुसूची ७ अनुसारका ५० वटा भैंसी हुनु पर्ने । •हर्डमा नश्ल सुधारका लागि भित्र्याईने शुद्ध नश्लको भाले पशुको अनुसूची १ बमोजिम विवरण हुनु पर्नेछ । हर्डमा पशु प्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य,	**पहिलो वर्ष** • स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले गर्ने। •समूह गठन तथा सामाजिक परिचालन, क्षमता अभिबृद्धि,	**प्रति आयोजना कूल लागतको:** ❖ भौतिक निर्माण तथा मेशिनरी सामाग्री बढीमा ४० प्रतिशत, ❖ आहारा व्यवस्थापन कम्तिमा १० प्रतिशत,

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्नेछ। • अनुसूची ७ बमोजिम विवरण हुनुपर्ने।	टयागिङ्ग, ड्रेचिङ्ग/औषधि उपचार, पोषण सुधार। •पशु बीमा **दोस्रो वर्ष देखि** •अनुसूची ७ अनुसारको गोठ निर्माण/सुधार, मेसिनरी सामाग्री, नश्ल सुधार, पोषण सुधार, स्वास्थ्य सुधार, पशु बीमा, क्षमता अभिवृद्धि वजारीकरण लगायतका क्रियाकलापहरु । •अभिलेख व्यवस्थापन अनुसूची ९, १०, ११, १२ र १३ अनुसार हुने ।	❖ स्वास्थ्य व्यवस्थापन र बजार व्यवस्थापन बढीमा ५ प्रतिशत, ❖ नश्ल सुधार बढीमा ४० प्रतिशत र ❖ सामाजिक परिचालन, क्षमता अभिबृद्धि र अभिलेखीकरणमा बढीमा ५ प्रतिशत।
(ङ)	बङ्गुरको ब्रिडर हर्ड स्थापना	•एउटै स्थानमा एउटै फार्म स्थापना गरी कम्तिमा १० वटा उन्नत जातको शुद्ध/उच्च नश्लको प्रजनन योग्य पोथी बङ्गुर र २ वटा भाले बङ्गुर भएको निजी/सामूहिक/सहकारी स्थापना भएको हुनु पर्नेछ। •नश्ल सुधारको लागि प्राकृतिक गर्भाधान गर्दा उन्नत जातको शुद्ध/उच्च नश्लको प्रयोग गरेको हुनु पर्ने छ । •ब्रिडर हर्डमा बङ्गुरको जातिय एवं वंश सुधारको लागि नश्ल सुधार गरि उत्पादन गरिने बङ्गुरको पाठा/पाठीको अनुसूची १ बमोजिम (Pedigree) विवरण राखेको हुनु पर्नेछ। •ब्रिडर हर्डमा नश्ल सुधारका लागि भित्र्याईने शुद्ध नश्लको भाले /पोथीको विवरण राखेको हुनु पर्नेछ । •हर्डमा पशुप्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन,	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) खोर सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) आहारा (घ) नश्ल सुधार (ङ) औषधि तथा खोप (च) क्षमता अभिबृद्धि (छ) फार्मदर्ता तथा अभिलेखिकरण (ज) अभिलेख व्यवस्थापन	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कार्ययोजना तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • भौतिक निर्माण तथा मेसिनरी सामाग्री ४५ प्रतिशत, • आहारा व्यवस्थापन १० प्रतिशत, ❖ स्वास्थ्य व्यवस्थापन, बजार व्यवस्थापन र सामाजिक परिचालन क्षमता अभिबृद्धि बढिमा ५ प्रतिशत। ❖ नश्ल सुधार बढिमा ४० प्रतिशत। • कार्ययोजनामा उल्लेखित क्रियाकलापहरुको लागत खर्चमा

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्ने छ। •स्थापित हर्डलाई कम्तिमा ७ वर्षसम्म निरन्तरताको प्रतिबद्दता हुनुपर्नेछ।	(झ) बीमा (ञ) जैविक सुरक्षा	वढीमा ७५ प्रतिशत अनुदान र कम्तीमा २५ प्रतिशत समुदायको लागत साझेदारी हुनु पर्ने गरी परिचालन।
(च)	शुद्ध/उच्च नश्लको राँगो वितरण कार्यक्रम	•सम्वन्धित कार्यालयबाट खरिद गरिएको राँगो मल्टिप्लायर हर्डलाई वा भैंसीको ब्रिडर हर्डमा वितरण गरिने। •नश्ल सुधारको लागि खरिद गरिने राँगोको अनुसूची १बमोजिम विवरण खुलेको हुनुपर्ने । •खरिद गरिने प्रजनन योग्य राँगो अनुसूची १३ अनुसार मापदण्ड पूरा गरी खरिद गरेको हुनुपर्ने। •पशुप्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्ने। •सुधारिएको गोठ बनाई पशु पालन गरेको लाई प्राथमिकता दिईने। •नियमित खोप तथा बीमा गरेको लाई प्राथमिकता दिईने।	(क) शुद्ध/उच्च नश्लको प्राविधिक मापदण्ड खुलेको रागो खरिद । (ख) जातीय शुद्धताको लागि पशु चिकित्सा/पशु विज्ञान विषयमा स्नातकोपाधि हासिल गरेको प्राविधिकबाट निरीक्षण तथा सिफारिस गर्ने। (ग) जैविक सुरक्षा (घ) रागोको पालन गर्ने समूह आवद्ध कृषकले अनुसूचीमा ४ स्वीकृत सर्त सम्झौता बमोजिम गर्नुपर्ने ।	• रागो खरिद प्रचलित आर्थिक ऐन नियम अनुसार गरिने। • समूहलाई लक्षित गरी परिचालन गर्ने गरी व्यवस्थापन गर्न सक्ने कृषकलाई वीउको लागि प्रजनन् योग्य शुद्ध नश्लको राँगो ५० प्रतिशत अनुदानमा उपलब्ध गराईने।
(छ)	स्थानीय भेडा संरक्षण कार्यक्रम	• कार्यक्रमको सुरु वर्ष कम्तिमा ३०० भेडा हुनु पर्ने। • स्थानीय भेडा पालक कृषक छनौट गरी समूह गठन तथा परिचालन गर्ने र पुरानो समूह भएमा सोही समूहलाई परिचालन गर्नु पर्ने। • स्थानीय नश्लको हाडनाता नपर्ने थुमाबाट प्रजनन गराउनु पर्ने । • घाँसमा आधारित पशुपालन गर्नुपर्ने। • पशुप्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य,	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा/ कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) खोर निर्माण सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) आहारा/चरन/खर्क सुधार (घ) नश्ल सुधार (ङ) औषधि तथा खोप	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कार्ययोजना तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । कुल लागतको समूहको २५ प्रतिशत लागत सहभागिता हुनु पर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा॰ रकम/प्रतिशत)
		पोषण, उत्पादन तथा बिक वितरण अभिलेख राख्नु पर्नेछ। • कार्यक्रमको ३ वर्षको निरन्तरताको प्रतिवद्धता हुनुपर्नेछ।	(च) बजार (छ) क्षमता अभिबृद्धि (ज) अभिलेख व्यवस्थापन अनुसूची ५ अनुसार हुनुपर्ने (झ) बिमा (ञ) जैविक सुरक्षा।	
(ज)	स्थानिय तहको साझेदारीमा लिमे पारकोटे भैंसी संरक्षण कार्यक्रम	• स्थानीय भैंसी पालन गर्ने कृषक छनौट गरी समूह गठन वा पुरानो समूहलाई परिचालन गर्ने । • कार्यक्रमको सुरु वर्ष कम्तिमा ५० लिमे पारकोटे भैंसी हुनु पर्ने । • लिमे, पारकोटे रागोबाट भैंसीलाई प्रजनन गराउनु पर्ने । • बाह्रै महिना हरियो घाँस उपलव्ध हुन सक्ने। • पशुप्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्नु पर्ने छ।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) गोठ निर्माण सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) घाँस उत्पादन (घ) नश्ल सुधार हाड नाता नपर्ने गरी (ङ) औषधि तथा खोप (च) बजार (छ) क्षमता अभिबृद्धि (ज) अभिलेख व्यवस्थापन टयगिङ्ग/बीमा।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कार्ययोजना तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। कृषकको २५ प्रतिशत लागत सहभागिता हुनु पर्ने ।

सुमन शर्मा राज्यमन्त्री

<table>
<tr><th>क्र.सं.</th><th>कार्यक्रम</th><th>मापदण्ड</th><th>सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु</th><th>अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)</th></tr>
<tr><td>(झ)</td><td>समुदायको व्यवस्थापन/स्थानीय तहको सहकार्य/निजी स्तरमा संचालित गाई/भैंसी स्रोत केन्द्र</td><td>• शुद्ध/उच्च नश्लबाट प्रजनन गराउनु पर्ने ।
• सडक सिचाई खानेपानी र विजुली जस्ता पुर्वाधार भएको।
<table><tr><td rowspan="2">विवरण</td><td colspan="2">शुरू वर्ष न्यू तम</td></tr><tr><td>भैंसी</td><td>गाई</td></tr><tr><td>निजी</td><td>६०</td><td>१००</td></tr><tr><td>समुदाय</td><td>१५०</td><td>२५०</td></tr></table>• १५ हे. मा घाँस खेती गरेको हुनु पर्ने।
• बाह्रै महिना हरियो घाँस उपलव्ध हुन सक्ने ।
• पशु प्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण, अभिलेख राख्नु पर्ने।
• कम्तिमा ५ वर्षसम्म निरन्तरताको प्रतिवद्वता हुनुपर्ने।</td><td>स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने:
(क) गोठ निर्माण सुधार
(ख) मेसिनरी औजार
(ग) घाँस उत्पादन
(घ) नश्ल सुधार
(ङ) औषधि तथा खोप
(च) क्षमता अभिबृद्धि
(छ) जैविक सुरक्षा।</td><td>• स्वीकृत बजेटको परिधीभित्र रही कार्ययोजना तयारी गर्ने ।
• एक तहमाथिबाट सहमति लिई कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।
• प्रस्तावकको २५ प्रतिशत लागत सहभागिता हुनु पर्ने।
• बांकी ७५ प्रतिशत लागत स्थानीय तह र सम्बन्धित कार्यालयको ५०।५० प्रतिशत लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्दछ।
• भौतिक निर्माण तथा मेशिनरी औजार उपकरण सामाग्री बढीमा ३० प्रतिशत।
• घाँस उत्पादन कम्तीमा १५ प्रतिशत।
• स्वास्थ्य व्यवस्थापन, बजार व्यवस्थापन र सामाजिक परिचालन क्षमता अभिबृद्धि बढिमा १५ प्रतिशत।
• नश्ल सुधार बढिमा ४० प्रतिशत।</td></tr>
<tr><td>(ञ)</td><td>समुदायको व्यवस्थापनमा आधारित बाख्रा/भेडा स्रोत केन्द्र स्थापना</td><td>• एकै स्थानीय तहका कम्तिमा ५० घरधुरी १ क्लष्टर बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने।
• माउ बाख्रामा शुद्ध/उच्च नश्लको बोकाबाट प्रजनन गराउनु पर्ने।
• कार्यक्रम शुरु हुने वर्ष प्रत्येक क्लष्टरमा कम्तिमा ५०० बाख्रा वा भेडा पालेको हुनुपर्ने।</td><td>• स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले गर्ने।
• छनौट भएका समुदायले प्राविधिक मापदण्ड बमोजिम कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत गराउने।</td><td>• समुदायको २५ प्रतिशत लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ।
• मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको अनुदान देहाय बमोजिमको अवस्थामा नबढ्ने गरी खर्च गर्न</td></tr>
</table>

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		• ३० माउँ बाखा/भेडा बराबर एक बोका/थुमाको व्यवस्थापन हुनुपर्ने। • अभिलेख अनुसूची ५ अनुसार राख्ने प्रतिवद्वता भएको हुनुपर्ने। • बाहै महिना हरियो घाँस उपलब्ध हुन सक्ने स्थान हुनुपर्ने। • वार्षिक रुपमा २०० प्रजनन योग्य माउँ/बोका वा थुमा बिक्रि गर्ने प्रतिवद्वता हुनुपर्ने। • पशु प्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्ने प्रतिवद्वता हनुपर्ने।	• छनौट भएका समुदायले कार्ययोजना बमोजिम निम्न अनुसारको कार्य गर्नुपर्नेः- (क) खोर निर्माण सुधार गर्ने (ख) मेसिनरी औजार खरिद गर्ने (ग) घाँसको स्रोत केन्द्र र डाले घाँसको नर्सरी स्थापना गर्ने (घ) प्राविधिकको सहयोगमा नश्ल सुधारको लागि सरकारी स्रोत केन्द्र वा कार्यालयले सिफारिस गरेको स्रोतबाट बोका खरिद गर्ने (ङ) परजिवी नियन्त्रण र भ्याक्सिनेसनका लागि औषधि तथा खोप खरिद गर्ने (च) उत्पादनशिल पाठापाठी विक्री वितरण गर्ने (छ) क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने (ज) अनुसूची ८, १४ अनुसार अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने।	सकिनेः- (क) भौतिक निर्माण तथा मेसिनरी सामाग्रीमा ४० प्रतिशत (ख) आहारा व्यवस्थापनमा १० प्रतिशत (ग) पशु स्वास्थ्य, बजार, क्षमता अभिबृद्धि, अभिलेखिकरण व्यवस्थापनमा १० प्रतिशत (घ) नश्ल सुधारमा ४० प्रतिशत
(ट)	समुदायको व्यवस्थापनमा आधारित बँगुर स्रोत केन्द्र स्थापना/ निरन्तरता कार्यक्रम	• एकै स्थानीय तहका कम्तिमा २५ घरधुरी १ क्लष्टर बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने। • माउ बङ्गुर शुद्ध/उच्च नश्लको विरबाट प्रजनन गराउनु पर्ने। • कार्यक्रम शुरु हुने वर्ष प्रत्येक क्लष्टरमा कम्तिमा	• छनौट भएका समुदायले कार्ययोजना बमोजिम निम्न अनुसारको कार्य गर्नुपर्नेः- (क) खोर निर्माण सुधार गर्ने (ख) मेसिनरी औजार खरिद गर्ने	• समुदायको २५ प्रतिशत लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ। • मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		२०० प्रजनन् योग्य बङ्गुर पालेको हुनुपर्ने। • १५ माउँ बङ्गुर बराबर एक विरको व्यवस्थापन हुनुपर्नेछ। • अभिलेख अनुसूची २ र ६ अनुसार राख्ने प्रतिवद्धता भएको हुनुपर्ने। • वार्षिक रुपमा ४०० पाठापाठी बिक्रि गर्ने प्रतिवद्धता हुनुपर्ने। • पशु प्रजनन् मापदण्ड अनुसारको प्रजनन, स्वास्थ्य, पोषण, उत्पादन तथा बिक्रि वितरण अभिलेख राख्ने प्रतिवद्धता हनुपर्ने। • कम्तिमा ५ वर्ष कार्यक्रमको निरन्तरताको प्रतिवद्धता हुनुपर्नेछ।	(ग) घाँसको स्रोत केन्द्र र डाले घाँसको नर्सरी स्थापना गर्ने (घ) प्राविधिकको सहयोगमा नश्ल सुधारको लागि सरकारी स्रोत केन्द्र वा कार्यालयले सिफारिस गरेको स्रोतबाट बोका खरिद गर्ने (ङ) परजिवी नियन्त्रण र भ्याक्सिनेसनका लागि औषधि तथा खोप खरिद गर्ने (च) उत्पादनशिल पाठापाठी विक्री वितरण गर्ने (छ) क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने (ज) अनुसूची १४ अनुसार अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने।	अनुदान देहाय बमोजिमको अवस्थामा नबढ्ने गरी खर्च गर्न सकिनेछः- (क) भौतिक निर्माण तथा मेसिनरी सामाग्रीमा ४० प्रतिशत (ख) आहारा व्यवस्थापनमा १० प्रतिशत (ग) पशु स्वास्थ्य, बजार, क्षमता अभिबृद्धि, अभिलेखिकरण व्यवस्थापनमा १० प्रतिशत (घ) नश्ल सुधारमा ४० प्रतिशत
(ठ)	घाँसको स्रोत केन्द्र स्थापना	• स्रोत केन्द्र स्थापना कृषक/समूह/सहकारी/फार्म सहभागी हुन सक्ने । • विभिन्न प्रजातिको एक बर्षे र बहुबर्षे घाँसको वीउ उत्पादनको हकमा तराईमा ३ हेक्टर र पहाडमा ४० रोपनी। • घाँसको सेट्स/सिलिप/सकर/कटिङ्ग उत्पादनको हकमा तराईमा १ हेक्टर र पहाडमा १० रोपनी • डाले घाँसका विरुवा उत्पादनको हकमा तराईमा १० कठ्ठा र पहाडमा ५ रोपनी ।	• स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले गर्ने। • छनौट भएका समुदायले कार्ययोजना बमोजिम निम्न अनुसारको कार्य गर्नुपर्नेः- (क) नर्सरी स्थापना गर्ने (ख) विषादी तथा औजार उपकरण र अन्य सामाग्री खरिद गर्ने	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कृषकको २५ प्रतिशत लागत साझेदारीमा सञ्चालन हुने ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशत)
		• उत्पादन तथा बिक्रि वितरणको अभिलेख राख्नुपर्नेछ। • कम्तिमा ५ वर्षसम्म निरन्तरताको प्रतिबद्दता हुनुपर्नेछ। • अनुसूची १५ अनुसार घाँस खेती गरिएको हुनुपर्ने।	(ग) सिंचाई व्यवस्थापन गर्ने (घ) बीउ, सेट्स, स्लिप, सकर, कटिङ्ग खरिद गर्ने (ङ) कार्यक्रमको होडिङ्ग बोर्ड गर्ने।	
(ड)	बाखा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कम्तिमा फार्म/उद्यमी कृषकले कम्तिमा २५ वटा माउ बाखा पालन गरेको हुनु पर्ने । • अभिलेख अनुसूची ५ अनुसार राख्नु पर्ने।	छनौट भएका फार्म/उद्यमी कृषकले कार्ययोजना बमोजिम निम्न अनुसारको कार्य गर्नुपर्नेः- (क) खोर निर्माण/ सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) पोषणयुक्त घाँस सहित आहारा (घ) नश्ल सुधार (ङ) औषधि तथा खोप (च) क्षमता अभिबृद्ध (छ) जैविक सुरक्षा	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्राविधिक स्पेशिफिकेशन र स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार खर्च गर्न सकिने। • कुल लागतमा कम्तिमा ५० प्रतिशत फर्म वा उद्यमीको लगानी हुनु पर्ने। • प्रति योजना अधिकतम रू दुई लाख अनुदान दिइने।
(ढ)	बङ्गुर प्रवर्द्धन कार्यक्रम	फार्म/उद्यमी कृषकले कम्तिमा १० वटा माउ बङ्गुर पालन गरेको हुनु पर्ने ।	छनौट भएका फार्म/उद्यमी कृषकले कार्ययोजना बमोजिम निम्न अनुसारको कार्य गर्नुपर्नेः- (क) खोर निर्माण/ सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) पोषणयुक्त घाँस सहित आहारा (घ) नश्ल सुधार (ङ) औषधि तथा खोप	• स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्राविधिक स्पेशिफिकेशन र स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार खर्च गर्न सकिने। • कुल लागतमा कम्तिमा ५० प्रतिशत फर्म वा उद्यमीको लगानी हुनु पर्ने। • प्रति आयोजना अधिकतम रू २ लाख अनुदान दिइने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रैकम/प्रतिशत)
			(च) क्षमता अभिबृद्ध (छ) जैविक सुरक्षा	
(ण)	गाई/भैंसी प्रवद्धन कार्यक्रम	फार्म/उद्यमी कृषकले कम्तिमा ५ माउँ गाई वा भैंसी पालेको हुनु पर्ने ।	छनौट भएका फार्म/उद्यमी कृषकले कार्ययोजना बमोजिम निम्न अनुसारको कार्य गर्नुपर्नेः- (क) गोठ निर्माण /सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) पोषणयुक्त घाँस सहित आहारा (घ) नश्ल सुधार (ङ) औषधि तथा खोप (च) क्षमता अभिबृद्ध (छ) जैविक सुरक्षा	• स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्राविधिक स्पेशिफिकेशन र स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार खर्च गर्न सकिने। • प्रति आयोजना अधिकतम रू भैंसीका लागि २ लाख र गाईका लागि रू १ लाख अनुदान दिइने। • कुल लागतमा कम्तिमा ५० प्रतिशत फर्म वा उद्यमीको लगानी हुनुपर्ने।
(त)	व्यावसायिक पाडा पाडी हुर्काउने कार्यक्रम	• फार्म/उद्यमी कृषकले मासु उत्पादनका लागि पाडा वा प्रजननका लागि उच्च उत्पादन क्षमता भएका कम्तिमा ३० गोटा पाडा वा पाडी पालेको हुनुपर्ने। • समूह सहकारी कम्पनीको हकमा ५० पाडा वा पाडी पालन गरेको हुनु पर्ने । • अभिलेख अनुसूची ९ अनुसार राखु पर्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्नेः (क) गोठ निर्माण /सुधार (ख) मेसिनरी औजार (ग) पोषणयुक्त घाँस सहित आहारा (घ) नश्ल सुधार (ङ) औषधि तथा खोप (च) क्षमता अभिबृद्ध।	• स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्राविधिक स्पेशिफिकेशन र स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार खर्च गर्न सकिने। • कुल लागतमा कम्तिमा ५० प्रतिशत फर्म वा उद्यमीको लगानी हुनु पर्ने। • स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्राविधिक उपयुक्तता र स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार खर्च गर्न सकिने। • प्रति योजना अधिकतम रू २ लाख अनुदान दिइने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
	२ प्रविधि विकास, स्वास्थ्य, नियमन, सेवा टेवा, परीक्षण तथा विस्तार सहयोग कार्यक्रम			
(क)	साईलेज उद्योग स्थापना	• आवेदक निजी उद्यमी वा कृषक वा समूह वा सहकारी हुनु पर्ने। • कम्तिमा १ टन प्रति घण्टा क्षमता भएको साईलेज प्याकेजिङ्ग मेसिन जडान गर्नुपर्ने । • सघन पशुपालन गरी पशु जन्य पदार्थ उत्पादन हुने क्षेत्र।	आवेदकले निम्नानुसारको कार्य गर्नुपर्ने: (क) ट्रस निर्माण (ख) यन्त्र उपकारण खरिद (ग) ट्रस निर्माण (घ) विधुत जडान तथा अन्य कृषि औजार उपकरण	स्वीकृत बजेटको परिधिमा रहि प्रति साझेदार सस्था रु आठ लाख वा ५० प्रतिशत लागत साझेदारी हुने कार्यक्रम सञ्चालन हुने।
(ख)	नयाँ पोखरी निर्माण कार्यक्रम	• पानीको स्थायी स्रोतका लागि बोरिङ्ग वा खोला/कुलो/नहरको व्यवस्था भएको हुनु पर्ने। • तराईको हकमा कम्तिमा ३ कठ्ठा र पहाडी क्षेत्रमा १ रोपनी भन्दा बढि जलाशय क्षेत्रफल कायम हुने गरी नयाँ पोखरीको निर्माण गर्नु पर्ने। • पोखरी निर्माणको लागि माटो उपयूक्त हुनु पर्ने। • नयाँ निर्माण गरीने पोखरीको जग्गाको स्वामित्व आफ्नै हुनु पर्ने वा ठेक्कामा लिएको भए सम्झौता कम्तिमा १० वर्षको र सार्वजनिक जग्गाको हकमा ५ वर्षको हुनु पर्ने। • सडक, विजुली बत्तीको सुविधा भएको हुनु पर्ने। • पोखरीको गहिराई कम्तिमा १.२ मिटर हुनुपर्ने। • कार्यालयले दिएको मापदण्ड पूरा गर्नुपर्ने।	कार्यालयले उपलब्ध गराएको ले-आउट तथा डिजाईन अनुसार आवेदकले नँया पोखरी निर्माण गर्नु पर्ने ।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र कार्ययोजना तयार पारी जलाशयको क्षेत्रको कुल लागत खर्चको अधिकतम ५० प्रतिशत अनुदान रकम वा प्रति हेक्टर रू अधिकतम पाँच लाख दिन सकिने।
(ग)	पोखरी मर्मत संभार	• कम्तिमा ३ कठ्ठा भन्दा माथि जलाशय क्षेत्रफल भएका पोखरीहरुको मर्मत संभार हुने। • मर्मत संभार गरिने पोखरीमा पानीको आपूर्ति सहज	• लागत ईस्टिमेट तयार गरी मर्मत संभार कार्य गर्नु पर्ने। • पोखरीको मर्मत संभार गरी डिल	• प्रति हेक्टर जलाशयमा पोखरी मर्मत संभारको लागि लागत खर्चको ५० प्रतिशत वा अधिकतम २ लाख मध्ये

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा•रकम/प्रतिशत)
		तथा माछा पालनको लागि माटो उपयूक्त हुनु पर्नेछ। • कार्यालयले दिएको मापदण्ड पूरा गर्नुपर्ने।	मिलाई गहिराई कम्तिमा ५ फिट कायम गर्नु पर्ने, उपयूक्त प्रविधि अपनाई व्यवसायिक मत्स्य पालन गर्नु पर्ने। • अनुदानग्राहीहरुले डिलमा सिलपोलिङ्ग लाईनिङ्ग सहितको पोखरी मर्मत संभार गर्न चाहेमा लागत ईष्टिमेट तयार गरी पोखरीको सलामी, डिल र गहिराई उचित कायम गर्नु पर्ने। • कम्तिमा २०० GSM को सिलपोलिङ्ग प्रती हेक्टर प्रयोग गरेमा अधिकतम ३ लाख थप अनुदान उपलब्ध गराईने। • यस कार्यक्रम अन्तरगत मर्मत संभार हुने पोखरीको जालशय क्षेत्रफल ५ कठ्ठा भन्दा माथी हुनु पर्ने।	जुन कम हुन आउँछ। • डिलमा २०० Gram Square Meter को सिलपोलिङ्ग लाईनिङ्ग सहित पोखरी मर्मत संभारको लागि कुल लागत खर्चको ५० प्रतिशत वा अधिकतम रु. ५ लाख जुन कम हुन आउँछ सो अनुदान प्रदान हुने।
(घ)	जिंउदो माछा विक्री वितरण स्टल निर्माण/सुधार	• शहरी क्षेत्रको प्रमुख बजार केन्द्रित भई जिउँदो माछा विक्री वितरण गर्ने निजी व्यवसायी/समूह/समिति/ सहकारीहरुलाई प्राथमिकतामा दिईने। • यस कार्यक्रममा सहभागी हुने आवेदकले दैनिक कम्तिमा ५० किलो माछा विक्री वितरण गरीरहेको वा गर्नु पर्ने। • कार्यालयले दिएको मापदण्ड पूरा गर्नुपर्ने।	• जिउँदो माछा विक्री वितरणको लागि सिमेन्टेड टयाकं निर्माण गर्ने र उक्त टयाकंको भुईमा टायल वा मार्वल बिछाउने र भित्तामा टायल लगाउने। • व्यवस्थित आउटलेट हुनुपर्ने • माछा काट्दा निस्कने फोहोर	• यस कार्यक्रम अन्तरगत भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा आवश्यक सामाग्री खरिदमा लागत खर्चको ५०% वा अधिकतम अक्षरुपी रु. चार लाख मात्र मध्ये जुन कम हुन आउँछ, सो अनुदानको रुपमा कार्य सम्पन्न पश्चात एकमुष्ठ उपलब्ध गराईनेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

४७

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			व्यवस्थापन गर्नुपर्ने। • शौचालय र वासिङ्ग वेसिन निर्माण/सुधार गर्नुपर्ने। • माछा राखेर विक्री गर्ने ठाउँका लागि शिशाको पार्टेशन गर्नुपर्ने। • माछा काट्ने, भुत्लाउने र सफा गर्ने स्लाव निर्माण गर्नुपर्ने। • माछालाई जिवित राख्न पर्याप्त पानीको स्रोत तथा ऐरेसन आदिको व्यवस्था गर्नुपर्ने। • उपकरण खरिद जस्तै चक्कु, हसिया, तराजु, डिजीटल ब्यालेन्स आदि हुनुपर्ने।	
(ङ)	धानखेतमा माछा/ हाँस पालन प्रविधि प्रर्दशन	• यस कार्यक्रममा आवद्ध हुन चाहने फर्म/समूह/ सहकारीले कम्तिमा ५ वर्ष निरन्तर रुपमा कार्य गर्नुपर्ने। • कम्तिमा कुल जग्गाको ट्रेन्च १० प्रतिशत हुनुपर्ने र गहिराई २ फिट र चौडाई २ फिट हुनु पर्ने। कमन कार्पको भुरा स्टक गर्नु पर्ने । • प्रति हेक्टर धान खेतमा हाँसको चल्ला ६०० गोटा पाल्नु पर्ने। • अन्य कार्पको भुरा कम्तिमा २० ग्राम तौल भएको स्टक गर्न् पर्ने। • संभाव्यताका आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले गर्ने। कार्यक्रममा आवद्ध फर्म/समूह/सहकारीले निम्नानुसार कार्य गर्नुपर्ने: (क) हाँसको चल्ला खरिद (ख) माछाको भुरा खरिद (ग) हाँस खोर निर्माण (घ) ट्रेन्च निर्माण (ङ) धान खेतको डिल निर्माण (च) औषधी खरिद गर्ने।	कार्यालयले मापदण्ड अनुसारको कार्ययोजना स्विकृत गरी खर्च गर्ने।
(च)	प्राङ्गारिक	• कम्तीमा २ दुधालु पशु पालन गरेको कृषक हुनु	• फ्लोर निर्माणका लागि आवश्यक	• बजेटको परिधि भित्र रही प्रति योजना

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा*रकम/प्रतिशत)
	उत्पादनका लागि भकारो सुधार वा गोठ सुधार कार्यक्रम	पर्ने, • पशुको स्वास्थ्य, सरसफाई र सुरक्षालाई ध्यान दिनु पर्ने, • भकारो सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत-कम्तीमा छानो सहित फ्लोर, २ कम्पोष्ट खाडल, नाली सहितको मुत्र संकलन खाडल वा ड्रम सहित हुनु पर्ने, • मलखाद घामपानीबाट जोगाउन छाप्रोको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।	सामग्री तथा ज्याला, छानो • मुत्र संकलन ड्रम/ट्याङ्की। • भकारो सुधार सहयोग सम्बन्धि सूचना प्लेट।	बढीमा ७५ प्रतिशत वा अधिकतम रु. एक लाख सम्म खर्च गर्न सकिने।
(छ)	आपातकालिन सेवा सँचालन	• कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पोखरी, घोल/ताल, रिजर्भवायरमा अकस्मात माछा/पशुपन्छी मरेमा, • स्थानीय तहको पशु सेवा शाखामा कार्यरत प्राविधिकबाट सो को उपचार/रोकथामको लागि पत्राचार भएमा सो स्थानमा तुरुन्त आपतकालीन सेवा सञ्चालन गर्नेि।	• आपतकालीन सेवा सञ्चालनको लागि कार्यालयको मत्स्य तथा पशुपन्छी शाखामा कार्यरत अधिकृतस्तरको कर्मचारीको नेतृत्वमा स्थलगत अनुगमन तथा निरिक्षण टोली खटाईने। • उक्त टोलीले आपतकालीन स्थितिको अध्ययन तथा परीक्षण गर्नुको साथै समस्या पहिचान गरी उक्त समस्यालाई निराकरण गर्न आवश्यक उपचार तथा रोकथामका तरिकाहरु सिफारिस गरिने्।	आपतकालिन सेवा सञ्चालन विनियोजित बजेट भित्र सञ्चालन गरिनेछ।
(ज)	मत्स्य व्यवसायका लागी यान्त्रिकरणमा सहयोग	• मत्स्य व्यवसाय गरेका कृषकहरू। • कम्तिमा १ हे. जलाशय भएका। • कार्यालयले दिएको मापदण्ड पूरा गर्नुपर्ने।	एरिएटर दाना बनाउने मेशिनहरु पानी जाच्ने मेशिन तथा मत्स्यमा प्रयोग हुने अन्य मेशिनरी सामाग्रीहरु।	• प्रति कृषक बढिमा १ लाख वा ५० प्रतिशत जुन कम हुन आउछ।

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा,रकम/प्रतिशत)
(झ)	डोर टु डोर सेवा/ पशु बाझोपन निवारण सेवा	• एकै भौगोलिक क्षेत्र (कलस्टर) का प्रति पटक कम्तीमा ३० वटा समस्यायुक्त गाई भैंसीहरु पहिचान भएको हुनु पर्ने। • निम्नानुसारको जनशक्ति भएको टोली आवश्यकताका आधारमा परिचालन गर्नु पर्ने। ➢ विषय विज्ञ १ जना ➢ पशु चिकित्सक/ पशु विकास अधिकृत १ जना ➢ सहायकस्तरको प्राविधिक कर्मचारी १ जना ➢ विषय विज्ञ (बाह्य श्रोतबाट आवश्यकता अनुसार)। • स्थानीय तहमा कार्यरत प्राविधिक बढीमा २ जना।	• कार्यक्रम सञ्चालनमा दैनिक भ्रमण खर्च खाजा खर्च, • इन्धन, औषधी, हर्मोन, मिनरल, भिटामिन, सिथ, ग्लोब, एप्रोन, सिरिन्ज, निडिल, लगायत, अन्य आवश्यक सामग्री उपकरण एवं लजिस्टीक नतिजामापन रिपोटिङ्ग जस्ता क्रियाकलापमा गर्ने।	• सम्पूर्ण कार्यक्रमको खर्च र व्यवस्थापन कार्यालयले गर्ने।
(ञ)	वेसिक ल्याव स्थापना	• कार्यालयको प्रयोगशाला भवनको स्तरोनोत्ति गरी आधारभूत प्रयोगशाला स्थापना गर्नुपर्ने। • Fecal examination, Microbiology, Hematology, Parasitology, Pathology, Urine examination, Post-mortem, Sterilization, आदिको व्यवस्थापन गर्ने। कार्यालयले दिएको मापदण्ड पूरा गर्नुपर्ने।	• भौतिक संरचनाको मर्मत संभार। • प्रयोगशाला फर्निचर तथा फिक्चर्स खरिद। • प्रयोगशालाका लागि आवश्यक उपकरण, जनशक्ति क्षमता अभिवृद्धि तथा व्यवस्थापन। • अनुसूची १६ अनुसारको उपकरणहरु र जैविक सुरक्षा व्यवस्थापन।	• कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सकिने।
(ट)	पशु स्वास्थ्य आकस्मिक सेवा	• आकस्मिक रुपमा पशु पन्छी तथा मत्स्यहरूको उपचार गर्नुपरेमा। • महामारि वा प्रकोप भएको हुनुपर्ने। • अकास्मात् एकै किसिमको संक्रमणबाट बिरामी भई	• आवश्यक औषधी, उपकरण खरिद। • पशुपन्छी तथा मत्स्यहरूको उपचार।	• कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		मृत्यु भएमा। • सामुदायिक पशुहरूको स्थलगत उपचार गर्नुपरेमा।		
(ठ)	खोरेत रोग नियन्त्रण तथा उन्मूलन अभियान कार्यक्रम	• कम्तीमा ३५ दिने ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता तालिम लिएको भक्सिनेटर हुनु पर्ने। • भ्याक्सिनेटरले खोप लगाएको संख्या आधिकारिक निकायबाट प्रमाणित हुन पर्ने।	• भ्याक्सिनेटर नियुक्ति। • भाक्सिनेटर नियुक्तिपछि दुर्घटना विमा । • भ्याक्सिनटेरहरुलाई सफ्टवेयर सञ्चालन सम्बन्धी अभिमुखिकरण तालिम। • अनुसूची १७, १८, १९, २०, २१, २२ २३ बमोजिमको विवरण हुनुपर्ने।	• कार्यालयले भेक्सिनेटर (बीमित) को कार्यक्रम अवधी भरका लागि प्रिमियम वेहोर्ने छ। • भ्याक्सिनेटरलाई पशुमा खोप लगाएको सेवा शुल्क बापत ठूलो पशुका लागि रु १० र सानो पशुका लागि रु ५ प्रति गोटा प्रदान गरिने। • खोपको विवरण सफ्टवेयर मार्फत अध्यावधिक गरे वापत सेवा शुल्क रु ५ प्रति गोटा उपलब्ध गराईने ।
(ड)	स्थानीय तहको समन्वयमा पशु स्वास्थ्य घुम्ती शिविर सञ्चालन	स्थानीय तहबाट माग भएमा पशु वा माछा वा पंक्षी पालन भएको क्षेत्रमा सेवा प्रवाह हुनु पर्ने। प्रति शिविर कम्तिमा ५० घरधुरी लाभबन्वित हुनु पर्ने सेवा पहुँचबाट बञ्चित समुदायमा सञ्चालन गरिने।।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) औषधोपचार, (ख) खोप, (ग) परजीवि नियन्त्रण, (घ) गर्व परीक्षण (ङ) प्रजनन विकृती उपचार।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।
(ढ)	महामारी तथा विपद व्यवस्थापन आकस्मिक सेवा	• महामारी वा प्रकोप भएको हुनुपर्ने। • कम्तिमा ५ पशु अकास्मत् एकै किसिमको संक्रमणबाट बिरामी हुनु या मृत्यु भएको हुनुपर्ने। • स्थानीय तह वा सम्बन्धित कार्यालयको सिफारिस अनुसार स्थलगत रूपमा सेवा सञ्चालन गरिने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: स्थलगत उपचार, सेवा (क) निशुल्क औषधि वितरण (ख) खोप कार्यक्रम सञ्चालन	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			(ग) निसङ्क्रमण व्यवस्थापन (घ) संक्रमित बस्तुहरूको विसर्जन	
(ण)	बर्डफ्लु सर्भिलेन्स तथा जिल्ला स्तर प्राविधिक समितिको बैठक	• हरेक चौमासिकमा एक पटक बैठक बस्नुपर्ने। • प्रतिवेदन तयार पारी मन्त्रालयमा पेश गर्ने।	• जिल्ला स्थित सरोकारवाला निकायहरुसंग आवश्यकता अनुसार बैठक बस्नेछ। • वर्ड फ्लु लगायत पन्छीहरुका रोगहरु सम्बन्धी जानकारी दिईने।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।
(त)	खोरेत रोग सर्भिलेन्स	• पशुमा खोरेत खोप लगाइ सकेको हुनपर्ने। • पशुमा खोरेत खोप लगाएको २१ दिन बितेको हुनुपर्ने। • कम्तिमा २ देखि ५ प्रतिशत खोप लागेका पशुमा सर्भिलेन्स गर्नु पर्ने। • प्रत्येक जिल्लामा जोखिमको आधारमा ४ वटा सर्भिलेन्स क्षेत्र तोकी सो अनुसार सञ्चालन गर्ने। • परीक्षणको प्रतिवेदन मन्त्रालय/निर्देशनालयमा पेश गर्ने।	• न्यूनतम २ देखि ५ प्रतिशत पशुबाट सेरम सेम्पल लिईने। • जिल्लास्थित कार्यालयले स्थानिय तहको प्राविधिक जनशक्ति परिचालन गर्ने। • सम्बन्धित प्रयोगशालामा नमूना परीक्षणको लागि पठाउने।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।
(थ)	खोरेत रोग उन्मूलन/नियन्त्रण सहयोगी कार्यक्रम	खोरेत रोग नियन्त्रण तथा उन्मूलन अभियान शुभारम्भ भई कार्यक्रम लागु भएको स्थानीर्य तह वा क्षेत्र निर्धारण गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	• प्रचारप्रसार, जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन । • खोरेत रोग नियन्त्रण आकस्मिक सेवा सञ्चालन। • जोखिम व्यवस्थापन। निसङ्क्रमण।	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।
(द)	अन्तरंग भेटेरिनरी सेवा सञ्चालन	बिरामी पशुपन्छी भर्ना गरी सघन उपचारको व्यवस्था गर्ने।	• सरसफाई/जैविक सुरक्षा • उचित बासस्थान व्यवस्थापन।	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.स.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ/प्राविधिक कार्यालय वा बाहिरबाट व्यवस्थापन गर्ने। विरामी पशुपन्छीको हेरचाहको लागि हेरालुको व्यवस्था गर्न सकिने।	• पोषण व्यवस्थापन। • उपचार/शल्यक्रिया। • औषधी तथा लोजिष्टिक्स • भर्ना वार्ड व्यवस्थापन। • निसङ्क्रमण • शब व्यवस्थापन।	सञ्चालन गर्न सकिने।
(ध)	पशु स्वास्थ्य नियमन कार्यक्रम	• पशु औषधि पसल अनुगमन निरिक्षण अनुसूची २४ र २५ अनुसार। • पशुपन्छी फार्म अनुगमन निरिक्षण अनुसूची २६, २७ २८ र २९ अनुसार। • मासु/डेरी पसल अनुगमन निरिक्षण अनुसूची ३० र ३१ अनुसार।	नियमित अनुगमन तथा प्रतिवेदन प्रेषण।	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।
३	पशुजन्य पदार्थको प्रर्वद्धन, विविधीकरण र वजारीकरण			
(क)	डेरी पसल सुधार	• सहभागी हुने प्रस्तावकले दैनिक रुपमा पहाडमा कम्तीमा २०० लिटर र तराईमा कम्तीमा ४०० लिटर दुधको कारोवार गरिरहेको हुनुपर्ने। • अनुसूची ३० अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्ने।	• Stainless Steel मिल्क क्यान, मिल्क एनालाईजर, डिप फ्रिज, प्याकेगिङ मेसिन, क्रिम सेपेरेटर, चिलिङ भ्याट, आदिको खरिद गर्ने। • डेरी पसलको सजावट, पानी र फोहोर व्यवस्थापन आदि। • टायल लगाउन र सिलिङ्गको व्यवस्थापन। • डेरी पसलको बिक्री कक्षको भुई नचिप्लने, पानी नजम्ने र नसोस्ने किसिमले ढलान गर्न वा	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कुल लागतको कम्तिमा ५० प्रतिशत अनुदान दिइनेछ । प्रस्तावकको न्यूनतम २५ प्रतिशत र सम्बन्धित स्थानीय तहको लगात साझेदारीमा समेत गर्न सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			टायल/मार्वल लगाउन • डेरी पसलमा प्रयोग गरिने औजार/उपकरणहरु खरिद गर्न।	
(ख)	चिलिङ भ्याट वितरण	सहभागी हुने प्रस्तावक (निजी डेरी/दुग्ध समूह/सहकारी/डेरी उधमी/कम्पनी) ले दैनिक कम्तिमा ५०० लिटर दुध संकलन भएको वा हुने संभावना भएको हुनुपर्ने ।	• चिलिङ भ्याट न्यूनतम १००० लि. दुध चिस्यान केन्द्रको पानी र फोहोर व्यवस्थापन आदि। • दुध चिस्यान केन्द्रमा प्रयोग गरिने औजार/उपकरणहरु खरिद।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कूल लागतको बढिमा ५० प्रतिशत अनुदान प्रदान गर्न सकिने।
(ग)	मिल्क क्यान वितरण	सहभागी हुने प्रस्तावक (कृषक/फर्म) ले दुध उत्पादक फार्म सहभागि हुन पाउने, प्रति प्रस्तावक अधिकतम ५ वटा, दुध उत्पादकको हकमा दैनिक कम्तीमा २० देखि ४० लिटर दुध उत्पादन भएकोलाई सहभागि हुन पाउने।	Stainless Steel मिल्क क्यान (२० देखि ४० लिटर)	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कूल लागतको बढिमा ७५ प्रतिशत अनुदान प्रदान गर्न सकिने।
(घ)	समुदाय लक्षित दुग्ध प्रवर्द्धन कार्यक्रम	• भैंसी संख्या बढि भएका दुध उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न सकिने परम्परागत रुपमा भैंसीपालनमा संलग्न समुदायलाई लक्षित गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • २० देखी २५ घरधुरी संलग्न हुनुपर्ने। • कार्यालयको प्राविधिक प्रतिवेदनको आधारमा क्षेत्र निर्धारण र समुदाय छनौट गरी अनुमोदनका लागी कार्यक्रम व्यबस्थापन समितिमा पेश गर्ने । • समूदायको आवश्यकता तथा प्राविधिक उपयूक्तता अनुसार एक वा बढि समूदायमा समेत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।	• समुदायको आवश्यक्ता र प्राविधिक उपयुक्तताको आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • भकारो/गोंठ सुधार। बायोग्यास निर्माण तथा सञ्चालन। • नश्ल सुधार। • प्रविधिमैत्री यन्त्र उपकरण। • पशु स्वास्थ्य। • पोषण सुधार तथा बजारीकरण। • जैविक सुरक्षा आदि।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही ईष्टमेट स्विकृत गराई कार्यालयले कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ। पशु स्वास्थ्य र पोषण सुधार कार्यमा कार्यालयले ७५ प्रतिशत सहयोग गर्नेछ भने नश्ल सुधार, निर्माण र मेशिनरी खरिद कार्यको हकमा समूदायले कम्तिमा २५ प्रतिशत लगानी गर्नुपर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा,रकम/प्रतिशत)
(ङ)	मासु पसल सुधार	• स्वस्थ,स्वच्छ मासु बिक्रि वितरण गर्नु पर्ने । • सहभागी हुने आवेदकले दैनिक ठूलो पशुको हकमा कम्तिमा १०० किलो, साना पशु तथा पन्छीको हकमा कम्तिमा ५० किलो मासु बिक्री वितरण गरिरहेको हुनु पर्ने। • अनुसूची ३१ अनुसारको मापदण्ड पूरा गर्ने योजना हुनु पर्नेछ। • स्थानीय तहका शहरउन्मुख क्षेत्रलाई लक्षित गरी मासुको बिक्री वितरणमा संलग्न वा यसलाई व्यवस्थित गर्न चाहने मासु उद्यमी/मासु व्यवसायीहरुले प्राथमिकता पाउनेछन्। • पशुवध गर्दा निस्कने फोहोर व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्य गर्ने।	•अनुसूची २१ अनुसारको मापदण्ड पूरा गर्ने कृयाकलापहरू।	बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान।
(च)	मिल्क एनलाईजर वितरण	सहभागी हुने प्रस्तावकले दैनिक रुपमा तराईमा ४०० लिटर र पहाडमा २०० लिटर दुध संकलन भएको हुनुपर्ने। निजी डेरी/दुग्ध समूह/सहकारी/संघ संस्था/डेरी उद्यमी /कम्पनीले साझेदारी गर्न सक्ने।	• कम्प्युटर सहितको मिल्क एनालाईजर सेट खरिद गर्ने।	बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान दिइने।
(छ)	दुध संकलन केन्द्र स्थापना/सुदृढीकरण	• प्रस्तावकले दैनिक रुपमा पहाडमा कम्तीमा ५०० लिटर र तराईमा कम्तीमा १००० लिटर दुधको कारोवार गरिरहेको हुनुपर्ने। • साझेदारीमा दुग्ध सहकारी /समूह /समिति/निजी उद्यमी सहभागी हुन सक्ने।	• दुध संकलन केन्द्र स्थापनाको लागि संरचना निर्माण • Stainless Steel मिल्क क्यान, मिल्क एनालाईजर, डिप फ्रिज, चिलिङ भ्याट, प्रशोधन उपकरण, जेनेरेटर, आदिको खरिद गर्ने।	बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान दिइने।
(ज)	निजी तथा सहकारीको	• निजी फर्म/डेरी/दुग्ध सहकारी/कम्पनीले तराईमा कम्तिमा दैनिक १००० लि र पहाडमा कम्तिमा	छुर्पी, चिज, खुवा, पनिर, आईस क्रिम लगायत विभिन्न दुधका परिकारहरु	• बजेटको परिधिभित्र रही कूल लागतको बढिमा ५० प्रतिशत वा

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
	साझेदारीमा दुग्ध विविधीकरण कार्यक्रम	५०० लि दुधको कारोवार गरिरहेको हुनुपर्ने। • कारोबार दुधको परिमाणको कम्तिमा ३० प्रतिशत दुधको विविधीकरण गर्नुपर्ने।	बनाउन र प्रशोधित दुध तयार गर्न आवश्यक पर्ने मेसिन उपकरण। दुधको प्रशोधन र विविधीकरणसँग सम्बन्धित मेसिनरी उपकरण।	अधिकतम ५ लाख जुन कम हुन आउछ त्यही रकममा अनुदान उपलव्ध गराउने।
(झ)	(खसि/बोका) बाखा संकलन केन्द्र स्थापना	• आवदेक दर्ता भएका समूह वा सहकारी वा निजी उद्यमी, कम्पनी, सामुदायिक संचालित संस्था। • वार्षिक ३०० खसि/बोका कारोबार गरेको हुनु पर्ने। • बाटो, बिजुली, पानी, भएको तथा बजारको पायक पर्ने ठाउँ भएको हुनु पर्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) ट्रस निर्माण, (ख) बाख्रापालन तौल्ने तराजु वा मेशिन वा उपकरण, (ग) होल्डिङ्ग यार्ड, (घ) खानेपानी, (ङ) टाट्नो, (च) तारबार बाउन्ड्री (छ) अभिलेख व्यवस्थापन।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कुल लागतको कम्तिमा ५० प्रतिशत अनुदान दिइनेछ । सम्बन्धित स्थानीय तहको लगात साझेदारीमा समेत गर्ने।
(ञ)	मत्स्यपालन प्रविधि प्रर्दशन	• कार्यालयहरुले नविनतम प्रविधिहरुको परीक्षण गर्ने। • नविनतम (सघन प्रविधि/ वायोफ्लक/बैखापालन/छडी पालन, आदि) तथा पालन गरिएका प्रविधिहरु परीक्षण गर्ने। • कृषकहरुको पोखरी /सरकारी/निजी फर्म तथा केन्द्रमा सञ्चालन गरिने।	उत्पाकद सामाग्री (मत्स्य बीज, दाना, चुना, मलखाद, मिनरल, जाल आदि), यन्त्र उपकरसण खरिद एवं संरचना निर्माण गर्न। मत्स्य स्वास्थ्य व्यवस्थापनका लागि आवश्यक सामाग्री खरिद।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।
(ट)	मत्स्य क्षेत्रको उत्पादनमा प्रयोग हुने यन्त्र/उपकरण मा अनुदान सहयोग	• मत्स्य उत्पादन तथा प्रशोधन सम्वन्धी यन्त्र/उपकरण उत्पादन कार्यमा कम्तिमा १ वर्षको अनुभव हुनु पर्ने । • न्युनतम २ कट्टा क्षेत्रफल सहित यन्त्र/उपकरण उत्पादन गर्ने वर्कसप हुनु पर्ने ।	• एरेटर, फिडर, अटोमेटिक फिडर, फिस ड्रायर, मोटर, पम्पसेट, समरसिभल पम्प, पेलेट मेशिन आदि खरिद। • मत्स्य यन्त्र/उपकरण तथा	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही स्विकृत कार्ययोजनाको कूल लागतमा ५० प्रतिशत वा अधिकतम रु १० लाख मध्ये जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईनेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		• जमिन आवेदकको स्वामित्वमा वा कम्तिमा १० वर्षको लागी भाडामा लिएको हुनु पर्ने। • दर्ता भएका निजी उद्यमीले आवेदन पेश गर्न सक्ने।	सामग्री खरिद।	
(ठ)	व्यावसायिक मत्स्य फार्ममा मेसिनरी औजार प्रर्दशन/सहयोग	• तराईको हकमा ६ कट्ठा भन्दा बढी र पहाडी क्षेत्रको हकमा न्युनतम २ रोपनी जलाशयमा माछापालन गरेको हुनु पर्ने। • अनुसूची ३२ अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्नेछ। • कार्यालय परिसर वा कृषकस्तरमा प्रदर्शन कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने।	• आवश्यकता अनुसारको एरेटर, फिडर, अटोमेटिक फिडर, फिस ड्रायर, मोटर, पम्पसेट, समरसिभल पम्प, पेलेट मेशिन, महाजाल आदी खरिद गरी व्यवसायिक फर्मलाई हस्तान्तरण गर्ने। • कार्यालयले मेसिनरी औजार प्रर्दशनबाट प्राप्त नतिजा प्रकाशन गर्नु पर्ने।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने। सरकारी फार्मले शतप्रतिशत लगानीमा प्रर्दशन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र कृषक स्तरमा अधिकतम ५० प्रतिशत अनुदानमा प्रदर्शन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
(ड)	प्राकृतिक जलाशय मर्मत सम्भार	• स्थानीय तह तथा अन्य सरकारी संघ/संस्थाको मातहतमा रहेका प्राकृतिक जलाशयहरु (घोल/ताल, सिमसार) । • आवधिक ठेक्का प्रक्रिया भै मत्स्य पालनमा प्रयोग भैरहेको वा संभाव्य रहेकोहरुको स्तर उन्नती गरी व्यवसायीक मत्स्य पालनको शुरुवात गराई उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउने योजना भएको। • प्राकृतिक जलाशय मर्मत संभार गर्न सम्झौता भएका ठेकेदार/समूह/समिति/सहकारीहरु। • अनुसूची ३२ अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्ने।	सम्झौता भएका प्रस्तावकले प्राकृतिक जालशय गहिराई डिल मर्मत, पानीको व्वस्थापनको लागि प्रवेश /निकाशद्धार मर्मत सम्भारका साथै सरसफाई गर्नुपर्ने।	प्रति हेक्टर जलाशय ५० प्रतिशत वा अधिकतम रु. १ लाख पचास हजार मात्र मध्ये जुन कम हुन आउँछ, सो कार्य सम्पन्न पश्चात उपलव्ध गराईनेछ।
(ढ)	विपन्न वर्गलाई साना पोखरी निर्माण तथा	• पोखरी निर्माणको लागि माटो उपयूक्त हुनु पर्ने।	• पोखरीमा पानी व्यवस्थापन तथा	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी एकमुष्ट रु. ५०

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
	भुरा वितरण	• नयाँ निर्माण गरीने साना पोखरीको जग्गाको स्वामित्व आफ्नै वा ठेक्कामा लिएको भए सम्झौता कम्तिमा ५ वर्षको हुनु पर्ने। • कार्यालयले उपलव्ध गराएको ले-आउट तथा डिजाईन बमोजिम २०० देखि ५०० वर्ग मिटरको साना पोखरी निर्माण गर्नु पर्नेछ र पोखरीको गहिराई कम्तिमा १.२ फिट हुनु पर्ने। • सडक, विजुली बत्तीको सुविधा भएको हुनु पर्ने। सीमान्तकृत तथा आर्थिक पक्ष कमजोर भएका वर्ग दलित जनाजाती एकल महिलालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने। • अनुसूची ३२ अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्ने। • माछालाई आहाराको रुपमा सकेसम्म भान्छाबाट निस्केको वस्तुको वा स्थानीय स्तरमा सजिलै उपलव्ध हुने ब्रान तथा पिनाको समिश्रण प्रयोग गर्न प्राथमिकता दिनु पर्ने।	सिचाईको लागि हन्डपाईप र मोटर खरिद तथा जडान । • कम्तिमा ४ जात (सिल्भर, विगहेड, ग्रास र कमन कार्प) समावेश गरी बहुजातिय कार्प पालन पद्धती अपनाउनु पर्ने। १ देखि १.५ गोटा/वर्ग मिटरका दरले एडभान्स फिङ्गरलिङ्ग स्टकिङ्ग गर्नु पर्ने। कार्यालयले अनुदानमा उक्त मत्स्य विज उपलव्ध गराउने। आवश्यक मात्रामा प्राङ्गारिक तथा रसायनिक मलखादको प्रयोग नियमित रुपले गर्नु पर्ने। महिनामा १ पटक माछाको वृद्धि चेकजाँच गनुपर्ने। • डिलको सदुपयोग तरकारी तथा अन्य घाँस उत्पादन गर्न प्रयोग गर्नु पर्ने।	पचास हजार मात्र अनुदान। तपशिल बमोजिको आधारमा उक्त रकम खर्च गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रम — खर्च प्रतिशत पोखरी निर्माण — ५० पानी व्यवस्थापन (हेण्डपम्प जडान, मोटर खरिद, डेलिभरी पाईप खरिद, आदि) — ३० हाते जाल खरिद — १० स्थास्थ व्यवस्थापन — १० जम्मा १०० फर्म दर्ता नभएको अवस्थामा अनुदानग्राहीहरुको व्यक्तिगत पान नं को आधारमा भुक्तानी गरिनेछ।
(ण)	प्लाष्टिक पोखरी निमार्ण	• पानीको स्थायी स्रोतको रुपमा मुल, खोला, कुलो वा नहरको व्यवस्था हुनु पर्ने। • निर्माण गरिने प्लास्टिक पोखरीको जग्गाको स्वामित्व आफ्नै हुनु पर्ने वा ठेक्कामा लिएको भए सम्झौता कम्तिमा ५ वर्षको हुनु पर्ने।	• प्लाष्टिक पोखरीमा पानीको व्यवस्थापन तथा सिँचाईको लागि मोटर खरिद तथा जडान। • २ देखी ३ प्रती वर्ग मिटरका दरले एडभान्स फिङ्गरलिङ्ग	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी बढीमा रु. एक लाख मात्र वा कूल लागतको ७५ प्रतिशत अनुदान । • पोखरी तथा डिल निर्माणको लागत

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशत)
		• सडक, विजुली बत्तीको सुविधा भएको हुनु पर्ने। कार्यालयले उपलब्ध गराएको ले-आउट तथा डिजाईन बमोजिम २०० देखी ५०० वर्ग मिटरको पोखरी निर्माण गरीपिंधमा न्युनतम १२० र डिलमा २०० Gram Square Meter को सिलपोलिङ्ग प्रयोग गर्नु पर्ने। प्राङ्गारिक तथा रसायनिक मलखादको प्रयोग नियमित रुपले गर्नु पर्नेछ। पिंधको भागमा सिलपोलिङ्ग माथि कम्तीमा १ फिट माटो हाल्नु पर्ने। पोखरीको गहिराई कम्तीमा ४ फिट हुनु पर्ने । • कम्तिमा ४ जात (सिल्भर, विगहेड, ग्रास र कमन कार्प) समावेश गरी बहुजातिय कार्प पालन पद्धती अपनाउनु पर्ने।	स्टकिङ्ग गर्नु पर्नेछ। • महिनामा १ पटक माछाको वृद्धि चेकजाँच गर्नु पर्नेछ र शारिरिक तौलको आधारमा आहाराको मात्रा निर्धारण गरी प्रयोग गर्नु पर्नेछ। • माछालाई आहाराको रुपमा सके सम्म भान्छाबाट निस्केको वस्तुको साथै स्थानीयस्तरमा सजिलै उपलब्ध हुने ब्रान, पिना तथा भटमासको पिठोको समिश्रण आवश्यक मात्रामा प्रयोग गर्नु पर्ने। • डिलको सदुपयोग तरकारी तथा अन्य कृषिका उपजहरु उत्पादन गर्न प्रयोग गर्नु पर्ने। • उत्पादित माछा पारिवारिक पोषणमा सुधार ल्याउन आवश्यक मात्रा उपभोग गरेर अतिरिक्त भएको बजारमा विक्री वितरण गर्नु पर्ने।	कृषक स्वंयले व्यहोर्नु पर्नेछ।
(त)	ह्यचरी निर्माण /सुधार	• ह्यचरीकर्ताले कम्तिमा १ हेक्टर जलाशयमा माउ माछा व्यवस्थापन गरी पालन गरेको हुनु पर्ने। • पानीको स्थायी स्रोतको रुपमा बोरिङ्गको व्यवस्था हुनु पर्ने।	• ओभर हेड ट्याङ्क ईन्कुवेशन ट्याङ्क, स्पाउनिङ्ग ट्याङ्क, कन्डिसनिङ्ग ट्याङ्क, ह्यचरीको सेड निर्माण/सुधार।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा आवश्यक सामाग्री तथा उपकरण खरिदमा कूल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान प्रदान गर्न सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		• निर्माण /सुधार गरीने ह्याचरी तथा पोखरीको जग्गाको स्वामित्व आफ्नै हुनु पर्ने वा भाडामा लिएको भए सम्झौता कम्तिमा १० वर्षको हुनु पर्ने। • सडक, विजुली बत्तीको सुविधा भएको हुनु पर्ने। • अनुसूची ३२ अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्ने।	• अक्सिजन सिलिण्डर, डिजिटल व्यालेन्स, क्रेट आदी खरिद।	
(थ)	चिसो पानीमा मत्स्य पालन कार्यक्रम	• चिसो पानीमा बृद्धि विकास राम्रो हुने माछाहरु (रेन्बो ट्राउट असला गर्दी सहर कत्ले) उत्पादन गर्नुपर्ने। • रेसवे पोखरीमा पानीको गहिराई ८० देखि ९० से.मी. कायम हुनुपर्ने। • प्रति वर्ग मिटर ८० देखि १२० गोटा मत्स्य विज स्टकिङ्ग गर्नु पर्ने। • विभिन्न चरणको माछालाई उपयुक्त मात्रामा गुणस्तरिय पेलेट दानाको प्रयोग गर्नु पर्ने। • ह्याचरीको हकमा उपयूक्त आकारका कम्तिमा ३०० केजी पोथी माउ र ४५० गोटा भाले व्यवस्थापन गरी वार्षिक २ लाख मत्स्य विज विक्री वितरण गर्नु पर्ने। • कम्तिमा १०० वर्ग मिटर क्षेत्रफलको कम्तिमा ४ वटा रेसवे निर्माण गर्नु पर्ने। • चिसो पानीमा माछा उत्पादनको लागि उपयूक्त आकारका कम्तिमा १०० वर्ग मिटर क्षेत्रफलको कम्तिमा ४ वटा रेसवे निर्माण गर्नु पर्ने। • निरन्तर बगिरहने चिसो ७ देखी २० डिग्री	• **भौतिक संरचना निर्माण सुधार**, प्राविधिक जनशक्ती व्यवस्थापन, मत्स्य विज खरिद तथा ढुवानी, रसायन खरिद र औषधि उपचार । • हरेक १५ दिनमा कम्तिमा १ पटक रेसवे पोखरीको सरसफाई तथा माछाको ग्रडिङ्ग गर्नु पर्ने। • उत्पादित बजारयोग्य माछा विक्रि वितरणको लागि बजारिकरणको प्रवन्ध मिलाउनु पर्ने। • सञ्चालन गरेका हरेक क्रियाकलापहरुको तथ्यांक अध्यावधिक गरी कार्यालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ। • उत्पादन प्रवर्धन, पोषण सुधार तथा बजारिकरणमा टेवा पुग्ने गरी ३ वर्ष सम्म क्रमागत	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कुल लागतको अधिकतम ५० प्रतिशत अनुदान । • कुल लागतको ८० प्रतिशत रकम भौतिक संरचनामा खर्च गर्नु पर्ने र बाँकी रकम आवश्यक विज्ञ सेवा, क्षमता अभिबृद्धि, व्यवस्थापन खर्च, उत्पादन सामग्रीमा खर्च गर्न सकिने।

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		सेन्टिग्रेड) पानीको स्रोत हुन पर्ने। • भौतिक संरचना निर्माण सुधारको हकमा लागत ईष्टिमेट स्वीकृत गराई कार्य गर्नु पर्ने। • वर्ष भरी नै ४ ईन्च नघटने गरी पानीको श्रोतको व्यवस्थापन भएको हुनु पर्ने र मुलको पानीलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ। • पानीको तापक्रम प्रचण्ड गर्मीको समयमा २० डि.से. ननाघ्ने र जाडोको समयमा ७ डि.से. नघटने हुनु पर्ने। • बाटो घाटो र विजुली पहुँच भएको हुनु पर्ने।	कार्यक्रम सञ्चालन । • रेसवे पोखरीको निरन्तर रुपमा आवश्यक परिमाणमा चिसो पानीको प्रवेश तथा निकासको राम्रो प्रवन्ध हुनु पर्ने।	
(द)	बरफ उत्पादन उद्योग स्थापना सहयोग	• मत्स्य उत्पादन गरी रहेका समूह/सहकारी/निजी उद्यमीलाई बरफ उत्पादन उद्योग स्थापनाको लागि प्राथमिकता दिईने। • जग्गाको स्वामित्व आफ्नै वा भाडामा भएमा कम्तिमा १० वर्षको ठेक्का सम्झौता हुनु पर्ने। • मत्स्य पकेट क्षेत्र भित्र वा सो को वरपर बरफ उद्योग सञ्चालन गर्नुपर्ने। • लागत अनुमान र समय सिमा सहितको कार्ययोजना कार्यालयले स्वीकृत गरी कार्यक्रम गर्ने । • यस कार्यक्रमा समावेश भई स्थापित भएका उद्योगले नियमित रुपले शुलभ दरमा मत्स्य कृषक/व्यवसायीहरुलाई बरफ उपलब्ध गराउनु पर्ने।	• बरफ उद्योगको स्थापनाको लागि आवश्यक पर्ने यन्त्र उपकरण तथा सामाग्रीहरु खरिद। • उद्योग सञ्चालनको लागि ट्रस्ट निर्माण सुधार।	स्वीकृत वजेटको परिधिभित्र रही कुल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान।
(ध)	मत्स्य विज ढुवानी अनुदान कार्यक्रम	• किसान (६ कठ्ठा भन्दा कम जलाशयमा मत्स्य पालन गरेको) प्राथमिकता दिनेछ।	• ढुवानी गर्नु पर्ने मत्स्य विजको माग संकलन गरिने।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही ढुवानीको लागि लाग्ने खर्च पूर्ण

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		• कृषकस्तरबाट आवश्यक मत्स्य विजको लागि रकम संकलन सरकारी दर रेटका आधारमा गरिने। • सरकारी फर्महरुलाई पत्राचार गरी सम्भव भएसम्म सरकारी फर्मबाटनै मत्स्य विज ढुवानी गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	• मत्स्य कृषकहरुलाई आवश्यक पर्ने मत्स्य विजको माग र आवश्यक पर्ने रकम आकलन गर्ने। • सरकारी फर्मले माग बमोजिमको मत्स्य विज उपलब्ध गराउन नसकेको अवस्थामा दर्तावाल निजी मत्स्य ह्याचरी तथा नर्सरीहरुबाट माग बमोजिमको गुणस्तरिय मत्स्य विज आपूर्ति गरिने।	अनुदान हुने। (मोर्टालिटी वापत १० प्रतिशत सम्म थप मत्स्य विज बिनियोजत बजेटको परिधिमा रही ढुवानी अनुदानबाट नै खर्च हुने गरी उपलब्ध गराउन सकिने)।
(न)	जिंउदो माछा विक्री वितरण स्टल निर्माण /सुधार	• शहरी क्षेत्रको प्रमुख बजारमामा केन्द्रित भई जिउँदो माछा विक्री वितरण गर्ने निजी व्यवसायी/समूह/समिति/सहकारीहरुलाई प्राथमिकतामा दिनु पर्ने। • आवेदकले दैनिक कम्तिमा ५० किलो माछा विक्री वितरण गरीरहेको वा गर्नु पर्ने।	• जिउँदो माछा विक्री वितरणको लागि सिमेन्टेड ट्यांक निर्माण । • उक्त ट्याकंको भुईमा टायल वा मार्वल बिछाउने र भित्तामा टायल लगाउने। • व्यवस्थित आउटलेट । • माछा काट्दा निस्कने फोहोर व्यवस्थापन। • शौचालय र वासिङ्ग वेसिन निर्माण/सुधार। • माछा राखेर विक्री गर्ने ठाउँका लागि शिशाको पार्टेशन। • माछा काट्ने, भुत्लाउने र	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही भौतिक पूर्वाधार निर्माण/सुधार तथा आवश्यक सामाग्री खरिदमा कुल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			सफा गर्ने स्लाव निर्माण। • माछालाई जिवित राख्न पर्याप्त पानीको स्रोत तथा ऐरेसन आदिको व्यवस्था। • समाग्री तथा उपकरण खरिद जस्तै पोली ट्यांक, चक्कु, हसिया, तराजु, डिजीटल ब्यालेन्स आदि।	
(न)	मत्स्य बिज ह्यायचरी निर्माण /सुधार/निरन्तरता कार्यक्रम	• ह्यायचरीकर्ताले कम्तिमा १ हेक्टर जलाशयमा माउ माछा व्यवस्थापन गरी पालन गरेको हुनु पर्ने। • पानीको स्थायी स्रोतको रुपमा वोरिङ्गको व्यवस्था हुनु पर्ने। • निर्माण /सुधार गरीने ह्यायाचरी तथा पोखरीको जग्गाको स्वामित्व आफ्नै हुनु पर्ने वा भाडामा लिएको भए सम्झौता कम्तिमा १० वर्षको हुनु पर्ने। • सडक, विजुली बत्तीको सुविधा भएको हुनु पर्ने। • अनुसूची ३२ अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्ने।	• ओभर हेड ट्याङ्क ईन्कुवेशन ट्याङ्क, स्पाउनिङ्ग ट्याङ्क, कन्डिसनिङ्ग ट्याङ्क, ह्यायचरीको सेड निर्माण/सुधार। • अक्सिजन सिलिण्डर, डिजिटल ब्यालेन्स, क्रेट आदी खरिद।	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा आवश्यक सामाग्री खरिदमा विनियोजित बजेटमा ५० प्रतिशत अनुदान ।
(प)	छडी माछा प्यकेजिङ्ग तथा बजारीकरणमा सहयोग	• सहभागी हुने आवेदकले दैनिक कम्तीमा १०० के जी भन्दा माथि नैनीको छडी माछा उत्पादन तथा विक्री वितरण गरिरहेको हुनु पर्ने। • उत्पादित छडी माछाको साईज न्यूनतम ३० ग्राम देखि १०० ग्राम सम्मको हुनु पर्ने। • अनुसूची ३२ अनुसारको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्ने।	• उत्पादित माछालाई प्रोसेसिङ्ग अगावै आईसमा राख्नु पर्ने। • माछा धुलाउने मेशिनको प्रयोग गर्नु पर्ने। • माछाको डिगटीङ्ग मेशिनद्धारा गर्नु पर्ने । • माछा सुकाउन सोलर ड्रायरको प्रयोग गर्नु पर्ने।	स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको लागत साझेदारीमा ५० प्रतिशत अनुदान।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			• भ्याकुम प्याकेजिङ्ग मेशिनको प्रयोगबाट छुडी माछाको प्याकेजिङ्ग गर्नु पर्ने।	
(फ)	मत्स्य बजारिकरणको लागि कोल्ड रुम/ कोल्ड स्टोरेज/कोल्ड च्याम्वर स्थापना तथा भ्याकुम प्याकिङ्ग	• वार्षिक १० मे टन मत्स्य उत्पादन गरी बजारीकरणमा समेत संलग्न समूह/ सहकारी/ निजि उद्यमी/ कम्पनीलाई प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने। • कम्तिमा ५ वटा निजि मत्स्य फर्मको उत्पादनलाई खरिद गर्ने सम्झौता पत्र समावेश गर्नु पर्ने। • कम्तिमा २ वटा डिपार्टमेन्टल स्टोर/सहकारी पसल/मिट मार्ट/फ्रेश हाउसले अनुदानग्राहीले प्रशोधन गरेको माछा खरिद गर्ने सम्झौता पत्र समावेश गर्नु पर्ने।	• उत्पादित माछाको गुणस्तर कायम राखी सरसफाई गरीने स्थानमा ल्याई डि ईस्केलिङ्ग, डि गटिङ्ग तथा उपयूक्त आकारमा कटिङ्ग गरी आवश्यक परिमाणमा नाप तौल गरी भ्याकुम प्याकेजिङ्ग गर्ने। • भ्याकुम प्याकेजिङ्ग भएको माछालाई कोल्ड रुम/कोल्ड स्टोरेज/कोल्ड च्याम्वरमा blast गराई बजारिकरण गर्ने। • blast गराउनको लागि न्यूनतम ५ टन क्षमताको कोल्ड रुम/ कोल्ड स्टोरेज/कोल्ड च्याम्वर जडान गर्नुपर्ने। • माछाको सरसफाई तथा प्रशोधनको, कोल्ड रुम/ कोल्ड स्टोरेज/कोल्ड च्याम्वर स्थापनको लागि आवश्यक पर्ने ट्रस्ट निर्माण • भ्याकुम प्याकेजिङ्ग मेशिन तथा माछा सरसफाई तथा प्रशोधनको	• स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको ५० प्रतिशत अनुदान ।

क्र.स.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			लागि आवश्यक पर्ने अन्य औजार खरिद।	
(ब)	आपातकालिन सेवा सँचालन	• कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्र पोखरी, घोल/ताल, रिजर्भवायरमा अकस्मात माछा मरी सम्वन्धीत स्थानीय तहको पशु सेवा शाखामा कार्यरत प्राविधिकबाट सो को उपचार/रोकथामको लागि पत्राचार भएमा सो स्थानमा तुरुन्त आपतकालीन सेवा सञ्चालन गरिनेछ।	• आपतकालीन सेवा सञ्चालनको लागि कार्यालयको मत्स्य शाखामा कार्यरत अधिकृतस्तरको कर्मचारीको नेतृत्वमा स्थलगत अनुगमन तथा निरिक्षण टोली खटाईने। • उक्त टोलीले आपतकालीन स्थितिको अध्ययन तथा परीक्षण गर्नुको साथै समस्या पहिचान गरी उक्त समस्यालाई निराकरण गर्न आवश्यक उपचार तथा रोकथामका तरिकाहरु सिफारिस गर्नेछ। • तोकिएको स्थानमा मत्स्य व्यवसायमा संलग्न रहेका बढी भन्दा बढी कृषकहरुलाई सहभागी गराई निजहरुको जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने गरी आपतकालीन सेवा सञ्चालन गरिनेछ। • उपचार तथा रोकथामको लागि	• आपतकालिन सेवा सञ्चालन विनियोजित बजेट भित्र सञ्चालन गरिनेछ। • विनियोजित बजेट कम भएको अवस्थामा अपुग हुने रकम कृषक स्वंयले व्यहोर्नु पर्नेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशत)
			प्रयोग हुने औषधि तथा रसायनहरु आपतकालीन सेवा सञ्चालन।	
(भ)	बाह्य श्रोत केन्द्र स्थापना तथा स्वरोजगार कार्यक्रमहरु	• कार्यक्रम लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरुमा सञ्चालन गर्नु पर्ने । • कार्यक्रमका सहभागीहरु छनौट गर्दा लुम्बिनी मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयहरु र स्थानिय निकायका पशु सेवा शाखासंग समन्वय गरी समूह वा सहकारीमा आवद्ध कृषक। • सहभागीहरु कुखुरा पालन व्यबसायमा संलग्न, बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका युवाहरु, भेटेरिनरी वा कृषि बिषय अध्ययन गरेका युवाहरु र पशु पन्छी पालन व्यबसायमा इच्छुक व्यक्ति लाई प्राथमिकता दिएर छनौट गर्न सकिने।	• स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्नेः (क) समूह गठन/ परिचालन (ख) खोर निर्माण सुधार (ग) व्यवहारिक कुखुरा पालन तथा ह्याचरी व्यवस्थापन सम्बन्धि १ दिने तालिम (घ) आहारा (ङ) नश्ल सुधार (च) औषधि तथा खोप (छ) बीमा (ज) क्षमता अभिबृद्धि (झ) अभिलेख व्यवस्थापन (ञ) अनुगमन निरिक्षण तथा प्रतिवेदन।	वार्षिक बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी तालिम सञ्चालन र ग्रामिण तथा स्थानीय जातका चल्ला मा १०० % अनुदानमा वितरण।
(म)	कोभिड विशेष मागमा आधारित पशुपन्छी तथा मत्स्य/विकास कार्यक्रम	• जिल्लाको बढीमा १० प्राथमिकता बाली तथा बस्तुहरू कार्यालयले निर्धारण गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने। • विगत ३ वर्षदेखि एकाघरको सदस्यले कुनै अनुदान नपाएको साना कृषकलाई प्राथमिकता दिने। • पशुपन्छी/मत्स्यपालन गरिरहेको कृषकलाई प्राथमिकता दिने।	• पशुपन्छी तथा मत्स्यपालन व्यवसायको उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकारण लागी सहयोग पुग्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिने।	स्विकृत बजेटको परिधि भित्र रही स्वीकृत लागत अनुमान सहितको कार्ययोजना अनुसार अधिकतम ५० प्रतिशत वा बढीमा रू ५० हजार मध्ये जुन कम हुन आउछ सो रकम अनुदान उपलब्ध गराईने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा*रकम/प्रतिशत)
		• कम्तीमा दुहुनो गाई वा भैंसी २ वटा, भेंडा, बाख्रा तथा बङ्गुर ५ वटा, स्थानीय पंक्षी १०० वटा, माछा २०० देखि ५०० वर्ग मिटर जलाशयमा पालन योजना भएको हुनु पर्ने। • सम्झौता बखत प्यान नं. पेश गर्नुपर्ने। • हरेक स्थानीय तहमा कृषि तर्फ कम्तीमा पाँच वटा र पशुपन्छी विकास तर्फ कम्तीमा पाँच वटा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ, तर कुनै स्थानीय तहबाट मापदण्ड बमोजिम माग नआएमा थप कार्यक्रम अन्य स्थानीय तहमा सञ्चालन गर्न बाधा पर्ने छैन।		
(य)	आयआर्जनका लागि महिला समूह मार्फत सामूहिक बाख्रापालन कार्यक्रम कार्यक्रम/ बाख्रा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	• कम्तीमा २० सदस्यीय महिलाको(बाख्रा प्रवर्धन कार्यक्रमको हकमा समूह) समूहमा कम्तीमा १०० वटा माउ बाख्रा पालेको हुनुपर्ने। • संक्रामक रोग विरुद्ध खोप लगाउनुपर्ने। • वर्षमा २ पटक आन्तिरक तथा वाह्य परिजिवी विरुद्ध ड्रेन्चिङ्ग तथा डिपिङ गराउनुपर्ने। • पशुहरूको बिमा गर्नुपर्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) खोर निर्माण सुधार, टाट्नो निर्माण गर्ने। (ख) पशु आहारा (डाले तथा भूई घाँस तथा विउ बेर्नाहरू, भिटामिन, मिनिरल) व्यवस्था गर्ने। (ग) पशु स्वास्थ्य (खोप, परजीवि विरुद्ध औषधि) व्यवस्थापन गर्ने। (घ) क्षमता अभिवृद्धि (तालिम) गर्ने। (ङ) नश्ल सुधार गर्ने।	बजेटको परिधि भित्र रही कुल लागतको २५ प्रतिशत प्रस्तावको लागत साझेदारीमा गर्नु पर्नेछ।
(ल)	आधुनिक प्रविधि प्रदर्शन/ पशुपन्छी	• व्यवसायिक उद्देश्यले स्थापित भई सरकारी निकायमा दर्ता भएका व्यवसायिक स्थानीय जातका कुखुरा/	• व्यवसायिक फार्म, उद्योग निरीक्षण गरी अनुसूची अनुसारको फाराम	~~स्विकृत~~ बजेटको परिधि भित्र रही स्वीकृत लागत अनुमान सहितको

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
	तथा मत्स्य प्रविधि प्रदर्शन कार्यक्रम	बट्टाई/ कालिज/ हाँस/ लौकाट वा टर्की फार्म। • व्यवसायिक गाई/भैंसी/भेडा/बाखा/बङ्गुर फार्म । • मत्स्य ह्याचरी/नर्सरी/फार्म। • माछा वा मासु पसल वा प्रशोधन उद्योग। • डेरी पसल/उद्योग। • लागत अनुमान र समय सिमा सहितको कार्ययोजना कार्यालयले स्विकृत गरी कार्यक्रम गर्ने । • हरेक स्थानीय तहमा सम्भव भएसम्म कम्तीमा १ प्रविधि प्रर्दशन सञ्चालन गर्ने।	भरी प्रर्दशन सञ्चालन गरी निर्देशनालयमा प्रतिवेदन पेश गर्ने। • आवश्यकता वमोजिम उत्पादन, नतिजा, प्रविधि प्रदर्शनसंग सम्बन्धित उत्पादन, प्रशोधन, विविधिकरण लगायतका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने । • कार्यालयले प्रर्दशन कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक सामग्रीहरू व्यवस्थापन गर्ने।	कार्ययोजना अनुसार खर्च गर्ने।
(व)	च्याफ कटर वितरण कार्यक्रम	व्यवसायिक पशुपालन गरेका कृषक/समूह/सहकारी/निजी फर्महरुलाई च्याफ कटर वितरण गरिने।	स्वीकृत कार्ययोजना र स्पेशिफिकेसन अनुसारको प्रस्तावकले च्याफ कटर खरिद गर्ने र समुचित उपयोग गर्ने।	स्वीकृत कार्यक्रम बजेटको परिधीमा रही ५० प्रतिशत वा अधिकतम २५ हजार लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
(श)	**मागमा आधारित पशुपन्छी प्रबर्द्धन कार्यक्रम**	• व्यवसायिक पशुपालन गरेका कृषक/समूह/सहकारी/निजी फार्म/उद्यमी/कम्पनीले पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसाय गरिरहेको र प्रबर्द्धनको सम्भाव्यता भएको। • मूल्याङ्कन समितिले प्रस्तावहरुको प्रारम्भिक मूल्याङ्कन र फिल्ड प्रमाणिकरण गर्ने। • प्रस्तावकले अनुसूची बमोजिमको मापदण्डमा आधारित रही प्रस्ताव पेश गर्नुपर्ने (insert anusuchi mapdanda from pdf file dolfd website) l	प्रस्तावकको माग अनुसार पशुपन्छी तथा मत्स्य उत्पादन, प्रबर्द्धन तथा बजारिकरणका क्रियाकलापहरुको कार्ययोजना बनाई सञ्चालन गर्ने।	स्वीकृत कार्यक्रम बजेटको परिधीमा रही ५० प्रतिशत लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
(ह)	मेला/दिवस/महोत्सव/	• मेला/दिवस/महोत्सव/ प्रदर्शनी/फेस्टीवल सरोकारवालाको समन्वयमा सञ्चालन गर्ने ।	• मेला/दिवस/महोत्सव/ प्रदर्शनी/फेस्टीवलको लागि	वार्षिक बजेटकको परिधि भित्र रही कार्ययोजना स्वीकृत गरी खर्च गर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा, रकम/प्रतिशत)
	प्रदर्शनी/फेस्टीवल प्रवर्द्धन कार्यक्रम	• कार्यक्रममा प्रचार प्रसारको लागि चेतनामूलक पोष्टर, पम्पलेट, ब्रोसर छपाई, स्टल सजावट र व्यवस्थापन। • पुरस्कार र सम्मान, अन्तरक्रिया गोष्ठी प्राविधिक कार्यपत्र तयारी र प्रस्तुती जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिने।	सवारी साधन, ईन्धन, सजावटका सामाग्री, प्रचार प्रसार, छपाई, तुल व्यानर, पोष्टर, प्रदर्शनको लागि सान्दर्भिक डमी निर्माण, खाजा खर्च।	
(क्ष)	पोषण सुधारको लागि सुङ्गुर/बङ्गुर र स्थानीय कुखुरा पालन कार्यक्रम	• स्थानीय तहको समन्वयमा विपन्न समुदाय (दलित, महिला, मुक्त कमैया, पिछडा बर्ग,जनजाती र अन्य) मा प्राथमिकता दिई क्षेत्र छनौट गरिने। • कुखुरापालनको हकमा कम्तीमा २५ जना कृषकहरुको समूह भएको हुनु पर्ने । • कुखुराको हकमा प्रति कृषक ५० वटा ६ हप्ता हुर्काईएको ग्रामीण कुखुराको चल्ला वितरण गरिने छ भने बगुर सुगुकोहकमा कम्तीमा २० जना कृषकहरुको समूह भएको हुनु पर्ने । • प्रति कृषक २ वटा पाठापठी कम्तिमा ४५ दिन हुर्काईएको हुनु पर्ने ।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) खोर सुधार वा निर्माण। (ख) पोषण आहारा व्यवस्थापन। (ग) खोप र उपचार। (घ) उच्च नश्लका पाठापाठी तथा चल्ला वितरण। (ङ) तालिम। (च) दाना पानीका भाँडा। (छ) परजीवि नियन्त्रण।	• वार्षिक स्वीकृत बजेटको परिधि भित्र रही कार्य योजना स्वीकृत गरी कार्यक्रममा आबद्ध समूहले कम्तिमा १५ प्रतिशत लागत साझेदारी गर्नुपर्ने। • खर्चको विवरण अनुसुचि अनुसार हुने। •
(त्र)	गुईठा व्यवस्थापनका लागि बायोग्याँस सहितको भकारो सुधार कार्यक्रम	▪ गुईठा प्रयोग भएको क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिने। ▪ कम्तिमा २ वटा गाई भैंसी पालेको कृषक ५ देखि २५ घरधुरी भएको समूह गठन भएको कलष्टर हुनु पर्ने। ▪ भकारो सुधार गर्दा मुत्र संकलन ट्यांक र छाना सहितको मलखाल्डो निर्माण लगायतका कार्य गर्नुपर्ने। ▪ कम्तिमा ४ घ.मि.को बायोग्यास प्लान्ट निर्माण गर्नु पर्ने।	▪ समूह गठन र परिचालन। ▪ गोबर ग्यास निर्माण। ▪ भकारो सुधार। ▪ मलमुत्र व्यवस्थापन। ▪ होडिङ बोर्ड निर्माण।	वार्षिक बजेटको परिधी भित्र रही प्रति कृषक परिवार अधिकतम ५० प्रतिशत लागत साझेदारी हुने वा भकारो सुधार तथा मलमुत्र व्यवस्थापनमा अधिकतम ४००००।, गोबर ग्यास निर्माण अधिकतम ३५०००।, समूह गठन परिचालन, होडिङ बोर्ड आदिमा अधिकतम ५०००। अनुदान ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		▪ बायोग्यास प्रविधि निर्माणको लागि अन्य सघ/संस्थाबाट अनुदान प्राप्त गर्न बाधा पर्ने छैन।		
(ज्ञ)	पूर्व पश्चिम राजमार्ग लक्षित मिल्क बार/पार्लर स्थापना	▪ सहभागी हुने प्रस्तावक (निजी उद्यमी/समूह/सहकारी)ले दैनिक कम्तिमा २०० लिटर प्रशोधित दुध तथा दुग्धजन्य परिकार (खुवा, आइस क्रिम, पनिर, छुर्पी, कुल्फि, दही, लस्सी लगायतका दुग्ध परिकार)को कारोवार गरिरहेको वा गर्ने योजना पेश गर्नु पर्ने। ▪ पूर्व पश्चिम राजमार्गको दायाँ बायाँ बढिमा १ किलो मिटरसम्मका बजार विस्तार भएका र मानिसको जमघट हुने स्थानमा सञ्चालन हुनुपर्ने। ▪ कम्तिमा १०० वर्गफिट क्षेत्रफलको बिक्री स्थल हुनु पर्ने।	चिलिङ सोकेस, फ्रिज, डि फ्रिज, दुग्धजन्य परिकार बनाउने मेसिन/उपकरण, प्याकेजिङ उपकरण/सामाग्री लगायतका सामाग्री खरिद ।	कूल लागतको ५० प्रतिशत वा बढिमा रु २ लाखमा जुन कम हुन्छ सो रकम अनुदान प्रदान गर्न सकिने।
ज्ञ १	निजी तथा सहकारी सँगको सहकार्यमा हुलाकी मार्ग लक्षित दुग्ध चिस्यान केन्द्र स्थापना	▪ सहभागी हुने प्रस्तावक (निजी डेरी उद्यमी/पशुपालन समूह/सहकारी/कम्पनी)ले दैनिक कम्तिमा ५०० लिटर दुध संकलन भएको वा हुने संभावना भएको हुनुपर्ने। ▪ हुलाकी राजमार्गको दायाँ बायाँ बढिमा १ किलो मिटरसम्मको स्थानमा सञ्चालन हुनुपर्ने।	▪ Stainless Steel मिल्क क्यान, मिल्क एनालाईजर, चिलिङ भ्याट, जेनेरेटर, प्याकेजिङ मेसिन खरिद। ▪ दुध चिस्यान केन्द्रको पानी र फोहोर व्यवस्थापन। ▪ दुध चिस्यान केन्द्रमा प्रयोग गरिने औजार/उपकरणहरु खरिद ।	▪ बजेटको परिधिभित्र रही कूल लागतको बढिमा ५० प्रतिशत वा अधिकतम ५ लाख जुन कम हुन आउछ त्यही रकममा अनुदान उपलब्ध गराउने। ▪
ज्ञ २	दूध प्रशोधन तथा विविधीकरण उद्योगको लागि	• निजी फर्म/डेरी/ दुग्ध सहकारी /कम्पनी हुने गरी तराईमा कम्तिमा दैनिक ६००० ली. र पहाडमा कम्तिमा ३००० ली. दुधको कारोवार गरिरहेको हुनुपर्ने।	छुर्पी, चिज, खुवा, पनिर, आईस क्रिम लगायत विभिन्न दुधका परिकारहरु तयार गर्न आवश्यक पर्ने मेसिन उपकरण खरिद।	कूल परियोजनाको लागत स्टिमेटमा पूर्वाधारको हकमा अधिकतम २५ प्रतिशत र मेसिनरी उपकरणको हकमा अधिकतम ३० प्रतिशत वा अधिकतम २० लाख जुन

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
	सहयोग कार्यक्रम	• कम्तिमा थप तराईमा दैनिक ३००० ली. र पहाडमा दैनिक १००० ली. दुधको विविधिकरण गर्ने प्रतिबद्धता गर्नुपर्ने। • दुध संकलन गर्ने कृषकहरुको buyback guarantee हुनु पर्ने।		कम हुन आउछ त्यही रकममा अनुदान उपलब्ध गराउने।
ज्ञ३	पशु स्वास्थ्य आकस्मिक सेवा	• आकस्मिक रुपमा पशुपन्छी तथा मत्स्यको उपचार गर्नु परेमा। • कम्तिमा ५ पशु एक्कासी एकै किसिमको संक्रमणबाट बिरामी वा मृत्यु भएमा। विपद देखिएको ठाउंमा स्थलगत उपस्थित भई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने। • स्थानीय तह वा सम्बन्धित जिल्ला स्थित कार्यालय बाट जानकारी प्राप्त हुन आएमा। • सामुदायिक पशु घाइते भेटिएमा।	खोप,औषधि, उपचार सामग्री/ उपकरण प्रचार प्रसार सामग्री।	• स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्रचलित नियमानुसार खर्च गर्न सकिने।
ज्ञ४	NVA लुम्बिनीको सहकार्यमा पशु स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन	• व्यवसायिक पशुपालन भएको क्षेत्रमा वा सेवा पहुँच नपुगेको समुदायमा शिविर सञ्चालन हुने। • कम्तीमा ४ जना विषय विज्ञ जनशक्ति भएको टोली आवश्यकताका आधारमा परिचालन गर्नु पर्ने। कार्यक्रम एक दिनको हुने।	औषधि,खोप,उपकरण/सामाग्री प्रचार, प्रसार,यातायात तथा व्यवस्थापन खर्च	• स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सक्ने।
ज्ञ५	खोरेत रोग उन्मूलन सहयोगी कार्यक्रम	खोरेत रोग नियन्त्रण तथा उन्मूलन अभियान कार्यक्रम लागु भएको स्थानमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने।	प्रचार प्रसार, जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन । आवश्यकता अनुसार जिल्लास्थित कार्यालयबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा रकम नपुग भएमा माग अनुसार बजेट परिचालन गर्ने।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सक्ने।
ज्ञ६	स्थानीय जातका माछाहरुको संकलन	स्थानीय जातका माछाहरुको अध्ययन, सर्वेक्षण तथा संकलन गर्ने।	नदिनाला, प्राकृतिक ताल/तलैया, घोल एवं सिम क्षेत्रमा पाइने स्थानिय	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
			जातको माछाहरुको अध्ययन, सर्वेक्षण एवं संकलन । •माछा संकलनका लागि वोतल, रसायन, व्यालेन्स, जाल लगायतका सामाग्री खरिद। •माछा संकलनका लागि जन शक्ति परिचालन ।	खर्च गर्न सक्ने।
ज्ञ७	बाह्य श्रोत केन्द्र स्थापना तथा स्वरोजगार कार्यक्रमहरु	• कुखुरा पालन व्यबसायमा संलग्न, बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका युबाहरु, भेटेरिनरी वा कृषि बिषय अध्ययन गरेका युवाहरु र पशुपन्छी पालन व्यबसायमा इच्छुक व्यक्ति लाई प्राथमिकता दिई छनोट गर्न सकिने। • प्रत्येक जिल्लाबाट कम्तिमा १ जना सहभागी छनौट गरी तालिम सञ्चालन हुने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) समूह गठन/ परिचालन। (ख) खोर निर्माण सुधार । (ग) व्यवहारिक कुखुरा पालन तथा ह्याचरी व्यबस्थापन सम्बन्धि तालिम। (घ) आहारा तथा नश्ल सुधार सहयोग। (ङ) औषधी तथा खोप, विमा, क्षमता अभिबृद्धि, अभिलेख व्यवस्थापन। (च) अनुगमन निरीक्षण तथा प्रतिवेदन तयारी। (छ) व्यवहारिक कुखुरा पालन तथा ह्याचरी व्यबस्थापन सम्बन्धी १ हप्ते तालिम सञ्चालन।	कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सक्ने। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार हुर्किएका ग्रामिण तथा स्थानीय जातका चल्ला निशुल्क वितरण।
ज्ञ७	ग्रामिण पर्यटन प्रवर्द्धन	• होम स्टे संचानल भएका जिल्लाहरुमा सञ्चालन गर्न	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक	कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
	(होम स्टे/फार्म स्टे) भएका क्षेत्रमा ग्रामिण कुखुरा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	सकिने। • स्थान तथा सहभागीहरु छनौट गर्दा मन्त्रालय मातहतका कार्यालयहरु संग समन्वय गरी छनौट गर्ने • गत आ. व. मा सो कार्यक्रम सञ्चालन भएका स्थानहरु नदोहोरिने गरि छनोट गर्नु पर्ने • समूह गठन गर्दा होम स्टे वा फार्म स्टे वरिपरिका कम्तिमा १५ जना किसानहरु छनौट गरी समूह गठन गर्नुपर्ने।	सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) समूह गठन/परिचालन। (ख) खोर निर्माण सुधार । (ग) स्थलगत कुखुरा पालन तालिम। (घ) आहारा, नश्ल सुधार, औषधि तथा खोप, विमा, क्षमता अभिबृद्धि, अभिलेख व्यवस्थापन अनुसूची ३३ अनुसार गर्ने। (ङ) अनुगमन निरिक्षण तथा प्रतिवेदन।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्ने।
३८	गरिवी निवारण तथा खाध सुरक्षाका लागि Dual Purpose(बहु उद्देश्यिय) कुखुरा पालन कार्यक्रम	• सहभागी तथा स्थान छनौट गर्दा मन्त्रालय मातहतका कार्यालयहरू र स्थानिय तहसंग समन्वय गरी छनौट गर्ने । • सहभागी संख्या छनौट गर्दा आर्थिक अवस्था न्यून भएका, दलित, जनजाती, सिमान्तकृत तथा एकल महिलाहरुलाई' प्राथमिकता दिई छनोट 'गर्न सकिने। • समूह गठन गर्दा कम्तिमा १५ जना किसानहरु छनौट गरी समूह गठन गर्नु पर्ने।	स्थान र कृषकको छनौट प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा कार्यालयले निम्नानुसारका कार्य गर्ने: (क) समूह गठन/परिचालन। (ख) खोर निर्माण सुधार । (ग) स्थलगत कुखुरा पालन तालिम। (घ) आहारा,नश्ल सुधार,औषधि तथा खोप, विमा, क्षमता अभिबृद्धि, अभिलेख व्यवस्थापन र अनुगमन निरिक्षण तथा प्रतिवेदन।	कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सक्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
ज्ञ९	मेला/दिवस/महोत्स व/ प्रदर्शनी/फेस्टीवल प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कार्यालयले आफै वा अन्य सरोकारवालाहरु सँगको सहकार्य/साँझेदारीमा सञ्चालन गर्न सकिने।	स्टल सजावट/निर्माण/भाडा सवारी साधन भाडा, ईन्धन, तथा प्रदर्शन सामग्री, प्रचार प्रसार, छपाई, तुल व्यानर, पोष्टर, प्रदर्शनको लागि सान्दर्भिक सामग्री। पुरस्कार र सम्मान,प्रमाण पत्र, अन्तरक्रिया गोष्ठी।	कार्यालयले कार्ययोजना स्वीकृत गरी स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही खर्च गर्न सक्ने।
ज्ञ१०	गौशालामा आयमुलक कार्यक्रम	संस्थागत रुपमा स्थानीयस्तरमा सामुदायिक पशुहरुको उद्दार तथा संरक्षण गर्ने उद्देश्यले सञ्चालन भएका गौशालामा कम्तिमा २५ गाई पालेको हुनु पर्ने। स्थानीय तहको समन्वयमा गौशाला संचालक वा व्यवस्थापन समिति मार्फत् सञ्चालन गर्ने।	(क) गहुंत/गोबरको विविधिकरण प्रशोधन तथा बजारीकरणका लागि उपकरण/सामाग्री खरिद । (ख) ट्रस निर्माण तथा भकारो व्यवस्थापन (ग) गोठेमल/ भर्मिकम्पोष्ट उत्पादन (घ) खानेपानी व्यवस्थापन। (ङ) दुध विविधिकरण। (च) गोबर ग्याँस निर्माण। (छ) अन्य नविनतम प्रविधि र उपकरणहरु।	कूल लागतको ७५ प्रतिशत वा अधिकतम रू. १० लाखमा जुन कम हुन आउँछ त्यही रकम अनुदान दिने।
ज्ञ११	पशु स्वास्थ्य आकस्मिक सेवा	• आकस्मिक रुपमा पशुपन्छी तथा/मत्स्यको उपचार गर्नु परेमा। • कम्तिमा ५ पशु एक्कासि एकै किसिमको संक्रमणबाट बिरामी वा मृत्यु भएमा। • विपद देखिएको ठाउंमा स्थलगत उपस्थित भई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने । • स्थानीय तह वा सम्बन्धित जिल्ला स्थित कार्यालय बाट जानकारी प्राप्त हुन आएमा।	खोप, औषधि, उपचार सामग्री/ उपकरण। प्रचार प्रसार सामग्री।	स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही प्रचलित नियमानुसार खर्च गर्न सकिने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क्र.सं.	कार्यक्रम	मापदण्ड	सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु	अनुदान (सीमा रकम/प्रतिशत)
		सामुदायिक पशु घाइते भेटिएमा।		
ज्ञ१३	लागत साझेदारीमा तोकिएको विशेष क्षेत्र लक्षित कार्यक्रम	• तोकिएको स्थानमा तोकिएको साझेदारी निकाय वा स्थानीय तहसंग सहकार्य गर्ने। • कार्यक्रम सन्चालन हुने स्थानीय तहको लागतको स्रोत सुनिश्चिता हुनुपर्ने । • कार्यक्रममा तोकिएको बाली वा बस्तुको प्रवर्द्धन हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन हुनुपर्ने।	• कार्यालयले सम्बन्धित स्थानीय तहको समन्वयमा र कार्यालयको प्राविधिक संभाव्यताको आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने क्षेत्र छनौट गरिनेछ। • लक्षित कार्यक्रमको विषय बस्तुसंग सम्वन्धित त्रिपक्षीय (स्थानीय तह, समुदाय र कार्यालय) सहभागितामा कार्ययोजना गराई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।	• कार्यक्रम बजेटलाई ५० प्रतिशत अनुदान मानि कार्ययोजना अनुसारको भुक्तानी गर्ने । • स्वीकृत कार्ययोजनाको कुल बजेटमा कम्तिमा ७० प्रतिशत (स्रोत व्यवस्थापन, भैतिक पूर्वाधार) र ३० प्रतिशत मेशिनरी उपकरण र अन्य कृयाकलापहरूमा खर्च गर्ने।

द्रष्टव्यः

१. समग्र कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचनामा उल्लिखित कागजातहरु पेश गर्नुपर्नेछ।

२. स्वीकृत कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरुमा प्रचलित दररेट अनुसार सामग्री तथा अन्य सेवा खरिद गरेका अनुदानग्राहीहरुलाई मात्र अनुदान रकम प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।

३. अनुदानग्राहीको आफ्नो घरमा उपलब्ध हुने सामग्री र पारिवारिक श्रमको हकमा अनुदान रकम उपलव्ध गराइने छैन।

४. माथि उल्लिखित कार्यक्रमहरू कार्यालयले ढाँचा (डिजाइन) तथा ईष्टिमेट लगायतका प्राविधिक पक्षमा सहयोग एवम् मूल्याङ्कन गरी वार्षिक बजेटको परिधिभित्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

५. विदेशबाट बीउ विजन/बिरुवा/ब्रिड आयात गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने भएमा सम्बन्धित विज्ञहरु सहितको प्राविधिक टोली गठन गरी उक्त टोलीले सिफारिस गरेको प्राविधिक मापदण्ड बमोजिम आयात गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ।

६. स्थायी संरचना निर्माण गर्दा एक रुपता कायम गर्न र लागत प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित कृषि अनुसन्धान केन्द्रको सिफारिस प्रविधिको आधार एवम् सम्बन्धित निर्देशनालयको स्वीकृत मापदण्ड अनुसारको ढाँचा (डिजाइन) तथा ईष्टिमेट अनुसार निर्माण गर्नुपर्नेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

७. कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा जैविक सुरक्षालाई ध्यान दिई वातावरण मैत्री रुपमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
८. एक लाख भन्दा बढी लगानी भएका परियोजनाको हकमा ५*३ फिटको टिनको पातामा लेखिएको होडिङ्ग बोर्ड अनिवार्य रुपमा राख्नु पर्नेछ।
९. स्थायी प्रकृतिका भौतिक पूर्वाधार निर्माणको हकमा सम्बन्धित संस्थाको नाममा जग्गा हुनु पर्ने वा सार्वजनिक संस्थाहरुको जमिन भाडामा लिइ २० वर्षको करार हुनु पर्नेछ ।
१०. कार्यालयले स्थानीय तहको सहकार्यमा अनुदानग्राही संस्थासँग लागत साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ।
११. सरकारी निकाय लगायत अन्य संघ संस्थासँग सोही प्रकृतिको कार्यक्रममा दोहोरोपन नहुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ तर क्षेत्र विस्तार र स्तरवृद्धिको हकमा बाधा पर्ने छैन।
१२. सञ्चालन गरिने तालिम, गोष्ठी, समन्वय बैठक, मेला दिवस जस्ता कार्यक्रमको पृष्ठपोषण सहितको प्रतिवेदन १५ दिन भित्र एक तह माथिको कार्यलयमा नियमित पठाउनु पर्नेछ ।
१३. विदेशबाट आयात गरिने नश्ल सुधार कार्यक्रमका लागि पशु तथा बीर्य वितरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने भएमा सम्बन्धित विज्ञहरु सहितको प्राविधिक टोली गठन गरी उक्त टोलीले सिफारिस गरेको प्राविधिक मापदण्ड बमोजिम आयात गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।
१४. पशुपन्छीको जातीय र नश्ल सुधारको लागि प्रयोग गरिने उच्च नश्लको बीउका लागि निजी क्षेत्रमा प्रयोग गरिएका विभिन्न प्रजनन स्रोत केन्द्रहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, बङ्गुर, माछा र पंक्षीहरू) ले सम्बन्धित विषयको प्रजनन विज्ञबाट प्रजनन योजना बनाई सम्बन्धित कार्यालयको सिफारिसमा पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालयमा अभिलेखिकरण गर्नुपर्नेछ।
१५. माछा गुणस्तर सुधारका लागि वितरण गरिने मत्स्य नश्लहरू भरपर्दो विश्वासिलो सरकारी/निजी क्षेत्रबाट स्थापित श्रोत केन्द्रहरूबाट खरिद गरी वितरण गर्नु पर्नेछ।
१६. समुदायको व्यवस्थापनमा संचालित स्रोत केन्द्रहरू तेस्रो वर्षमा संस्थागत गर्दै जानु पर्नेछ।

सुमन शर्मा रायमांझी
मन्त्री

परिच्छेद -३

कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रिया

६. **प्रस्ताव माग:** कार्यालयले स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम अनुसार अनुसूची-३४ को ढाँचामा कम्तीमा १५ दिनको सूचना प्रकाशन तथा प्रसारण गरी अनुदानग्राहीसँग प्रस्ताव माग गर्नेछ। तर प्रविधि विकास, प्रर्दशनी, विस्तार तथा सेवाटेवा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सम्वन्धमा कार्यालयले सेवाग्राही छनौट गरी स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

७. **प्रस्ताव पेश:** सूचनामा तोकिए बमोजिमको कागजात सहित परिच्छेद २ मा उल्लेखित कार्यक्रमहरुमा मापदण्ड पुगेका ईच्छुक प्रस्तावकले कार्यालयमा कृषि तर्फ अनुसूची-३५ को निवेदनको ढाँचा र कृषि तर्फ अनुसूची-३६ र पशु तर्फ अनुसूची-३७ एवम् कोभिड विशेष कार्यक्रमका लागि अनुसूची-३८ बमोजिमको ढाँचामा प्रस्ताव सहित तोकिए बमोजिमको कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ।

८. **प्रस्ताव मूल्याङ्कन र सिफारिस:** (१) प्रारम्भिक छनौटबाट स्वीकृत भएका प्रस्तावहरुको स्थलगत प्रमाणीकरण गर्नको लागि कार्यालयले आवश्यकता अनुसार कार्यदल बनाई कर्मचारी खटाउन सक्नेछ।

(२) कार्यदलले स्थलगत प्रमाणीकरण गरी कार्यालयमा अनुसूची-३९ वमोजिम प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधारमा प्राथमिकताक्रम तयार गरी दफा १३ बमोजिमको कार्यक्रम व्यवस्थापन समिति समक्ष स्वीकृतिका लागि सिफारिस गर्नुपर्नेछ।

(३) कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृति भएका आयोजनाहरू प्राथमिकताका आधारमा बैकल्पिक आयोजनाहरू समेत सूचीमा समावेश गर्नु पर्नेछ।

९. **सम्झौता प्रक्रिया:** (१) छनौट भएका अनुदानग्राहीलाई कम्तीमा ७ दिनको म्याद दिइ सम्झौताको लागि सूचना दिनुपर्नेछ।

(२) प्रस्तावकले पेश गरेको क्रियाकलाप र कार्ययोजना कार्यालयले छलफलका आधारमा आवश्यक संशोधन सहित अनुसूची-४० वमोजिम ढाँचामा सम्झौता गरी अनुसूची-४१ बमोजिमको स्वःघोषणा पत्रमा हस्ताक्षर गराएर सम्बन्धित अनुदानग्राहीलाई कायदिश दिनुपर्नेछ।

(३) छनौट भएका अनुदानग्राही तोकिएको म्याद भित्र सम्झौताको लागि नआएमा कार्यालयले बैकल्पिक अनुदानग्राहीसंग सम्झौता गर्न सक्नेछ।

(४) उक्त वैकल्पिक सूचीबाट समेत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न संभव नभएमा निर्देशनालयको स्वीकृतिमा पुनः सूचना गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद-४

समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१०. **निर्देशक समिति:** (१) कार्यक्रम सञ्चालनको लागि आवश्यक नीति तथा निर्देशनका लागि देहाय बमोजिमको निर्देशक समिति गठन हुनेछ,-

(क) मन्त्री	मन्त्रालय	अध्यक्ष
(ख) सचिव	मन्त्रालय	सदस्य
(ग) प्रमुख	कृषि विकास निर्देशनालय	सदस्य

(घ) प्रमुख पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय — सदस्य

(ङ) मन्त्रालयका सबै महाशाखा प्रमुखहरु — सदस्य

(च) प्रमुख योजना तथा अनुगमन महाशाखा — सदस्य सचिव

(२) समितिको बैठक आवश्कता अनुसार बस्नेछ र कुनै विशेषज्ञ वा पदाधिकारीलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

११. **निर्देशक समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार:** समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।

(क) नीतिगत समस्या सामधान गर्ने,

(ख) आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,

(ग) प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरोकारवालालाई राय सुझाव दिने।

१२. **कार्यक्रम व्यवस्थापन समिति:** (१) कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्नका लागी देहाय बमोजिमको मन्त्रालय स्तरमा सञ्चालन हुने कार्यक्रमको हकमा व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ :-

(क)	सचिव	कृषि, खाद्य प्रविधि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	अध्यक्ष
(ख)	प्रमुख	योजना महाशाखा/शाखा, मन्त्रालय	सदस्य
(ग)	प्रमुख	आर्थिक प्रशासन शाखा	सदस्य
(घ)	प्रमुख/प्रतिनिधि	प्रदेश कोष तथा लेखा हेर्ने कार्यालय	सदस्य
(ङ)	अधिकृत	कानून अधिकृत	सदस्य
(च)	प्रमुख	विषयगत महाशाखा	सदस्य सचिव

(२) कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्नका लागी निर्देशनालय मार्फत सञ्चालन हुने कार्यक्रम सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमको व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ :-

(क)	प्रमुख	विषयगत निर्देशनालय	अध्यक्ष
(ख)	प्रमुख	योजना शाखा	सदस्य
(ग)	प्रमुख	आर्थिक प्रशासन शाखा	सदस्य
(घ)	प्रमुख/प्रतिनिधि	प्रदेश कोष तथा लेखा हेर्ने कार्यालय	सदस्य
(ङ)	प्रमुख	विषयगत शाखा	सदस्य सचिव

(३) जिल्लास्थित कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापन गर्न देहाय बमोजिमको कार्यक्रम व्यवस्थापन समिति रहनेछ :-

(क) कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायको प्रमुख -संयोजक

(ख) प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा -सदस्य

(ग) अधिकृतस्तर प्रतिनिधि, जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय -सदस्य

(घ) अधिकृतस्तर प्रतिनिधि, विषयगत जिल्ला स्थित संघीय कार्यालय -सदस्य

(ङ) सम्बन्धित शाखा प्रमुख -सदस्य-सचिव

(४) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिमको समितिको बैठक आवश्यकतानुसार बस्नेछ र समितिले आवश्यक ठानेमा बैठकमा बढीमा दुईजनासम्म विषय विज्ञ वा विशिष्ठ व्यक्तिहरुलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

१३. <u>कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिको काम कर्तब्य र अधिकार</u>: (१) कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

क) कार्यक्रम मूल्यांकनका आधार परिमार्जन गर्न आवश्यक देखिएमा विस्तृतीकरण गरी अनुमोदन गर्ने,

ख) मूल्याङ्कन भई सिफारिस भएका कार्यक्रम प्रस्तावहरु स्वीकृत गर्ने,

ग) आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,

घ) प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरोकारवालालाई राय सुझाव दिने,

ङ) प्रस्ताव र मूल्याङ्कनका सूचक/आधारहरुको ढाँचामा संशोधन गर्नुपरेमा निर्देशनालयबाट स्वीकृति लिई गर्न सक्ने।

परिच्छेद-५

<u>अनुदानित कार्यक्रमको भुक्तानी प्रकृया तथा लेखा परीक्षण</u>

१४. <u>अनुदान रकमको भुक्तानी प्रक्रिया</u>: १) कार्यालयले अनुदान रकमबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा खरिद सम्बन्धी प्रक्रिया प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ नियमावली, २०६४ तथा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७७ तथा नियमावली, २०७७ अनुसार हुनेछ ।

(२) संस्थागत रुपमा दर्ता भइ काम गर्ने कृषक समूह, सहकारी वा फर्म वा कम्पनीहरुको हकमा संस्थाको आर्थिक कार्यविधि वा विनियम र कार्यालयको निर्देशन अनुसार खरिद सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्न सक्नेछन्।

(३) व्यक्तिगत रुपमा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक वा उद्यमी वा समूह, सहकारीका सदस्यहरुबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमको हकमा सम्झौतामा उल्लैख भएको कार्ययोजना अनुसार स्विकृत बजेट सिमाभित्र रही अनुदानग्राहीले खरिद गरेको बिल भर्पाइको आधारमा भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।

(४) अनुदानग्राहीले सम्झौतामा भएको कार्ययोजना अनुसार कार्यालयबाट अनुदान प्राप्त गर्ने कृयाकलापहरुको सक्कल बिल भरपाई र साझेदारीमा सम्पन्न गर्ने कृयाकलापको बिल भरपाईको प्रतिलिपी संलग्न राखी भुक्तानी माग गर्न सक्नेछन्।

(५) पूर्वाधार निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिद जस्ता पूँजिगत अनुदान खर्चमा नियमानुसार कन्टेन्जेन्सी काट्टी गरी भुक्तानी गर्नु पर्नेछ।

(६) भुक्तानी माग भएपछि कार्यालयले तोकेको प्राविधिकबाट कार्य प्रगतिको अनुगमन गरी प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि बढीमा दुई किस्तामा सेवाग्राहीको बैंक खाता मार्फत भुक्तानी गरिनेछ।

(७) उपदफा (६) मा जे सुकै लेखिएको भएपनि दुई (२) किस्तामा अनुदान प्रदान गर्दा कार्यक्रमको उद्देश्य हासिल हुने सुनिश्चितता नहुने ठानेमा सो भन्दा कम किस्तामा समेत अनुदान रकम निकासा वा भुक्तानी गर्न सकिनेछ ।

(८) कम्तिमा ५० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भएपछि मात्र पहिलो किस्ता भुक्तानी गर्न सकिनेछ।

(९) अन्तिम किस्ताको रकम भुक्तानी वा निकासा गर्दा सो अगाडिका किस्ताको कामको

वित्तीय तथा भौतिक प्रगति, सम्बन्धित प्राविधिकको निरीक्षण सहितको पुष्ट्याई प्रतिवेदन प्राप्त भए पछि निकासा वा भुक्तानी गर्नु पर्नेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

(१०) अन्तिम किस्ताको रकम निकासा गर्दा अन्तिम किस्ता भन्दा अगाडिका किस्तामा भएको कामको वित्तीय तथा भौतिक प्रगति, अन्तिम किस्तामा भएको कामको प्रगति, सम्बन्धित प्राविधिकको निरिक्षण सहितको पुष्टयाइंको प्रतिवेदन, पाँच लाख भन्दा बढि अनुदानको हकमा सामाजिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन अनिवार्य हुने, कार्यसम्पन्न एवं कार्यस्वीकृत प्रतिवेदन हेरी जिम्मेवार निकायले आवश्यक ठानेका अन्य कुराहरु समेतको विश्लेषण गरी बजेटको परिधिभित्र रही अर्को आर्थिक वर्षलाई दायित्व बाँकी नरहने गरी निकासा तथा भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।

(११) अनुदान रकमको अन्तिम किस्ता भुक्तानी गर्दा सम्बन्धित स्थानीय तह र जिल्ला स्थित कार्यालयको सिफारिस समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।

१५. <u>अनुदानित कार्यक्रमको लेखा तथा लेखापरीक्षणः</u> अनुदानित कार्यक्रमको लेखा राख्ने तथा लेखापरीक्षण गर्दा प्रचलित कानूनको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद-६

विविध

१६. <u>अनुगमन तथा मूल्याङ्कनः</u> (१) सञ्चालित कार्यक्रमहरु पारदर्शी र प्रभावकारी रूपमा भए नभएको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायले कम्तिमा चौमासिक रूपमा अनुगमन गर्नुपर्नेछ ।

(२) अनुदानग्राहीले अनुदानबाट सञ्चालित परियोजनाको प्रगति चौमासिक तथा वार्षिक रुपमा सम्बन्धित कार्यालयमा बुझाउनुपर्नेछ ।

१७. <u>जवाफदेहीता तथा जिम्मेवारी</u>: (१) अनुदान रकम खर्चको समष्टिगत जवाफदेहिता तथा जिम्मेवारी प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) अनुदान रकम खर्च गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित अनुदानग्राही समेत जिम्मेवार हुनेछ ।

(३) अनुदानग्राहीले कार्यक्रमको उद्देश्य बमोजिम अनुदान रकमको पुर्ण सदुपयोग एवम् उपलब्धी लिने गरी दिगो रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ। आवश्यक ठानेमा कार्यालयले आचारसंहिता बनाई लागु गराउनेछ।

१८. <u>समन्वय र सहकार्य</u>: कार्यालय वा अनुदानग्राहीले अनुदानबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम सम्भव भएसम्म नेपाल सरकार र स्थानीय तहसँगको समन्वय र सहकार्यमा गर्नुपर्नेछ ।

१९. <u>सूचना सम्प्रेषणः</u> लक्षित वर्ग समूहको पहुँचमा सूचना प्रवाह हुनेगरी सम्भव भएसम्म एकै पटक श्रावण महिनामा सबै किसिमका मिडिया प्रयोग गरी कार्यालयले सूचना प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।

२०. <u>पुरस्कार, सम्मान तथा असुली</u>: (१) अनुदान रकम शर्त अनुरुपका क्षेत्रमा प्रयोग गर्ने, कम लागतमा गुणस्तरीय कार्य सम्पादन गर्ने, नियमित प्रतिवेदन गर्ने, समय अगावै कार्य सम्पादन गर्ने निकायका उत्कृष्ट जिम्मेवार प्रमुखलाई समितिको सिफारिसको आधारमा कार्यालयले सम्मान गर्न सक्नेछ।

(२) अनुदान रकमको दुरूपयोग गर्ने, तोकिएको क्षेत्रमा प्रयोग नगर्ने अनुदानग्राहीको बाँकी अनुदान रोक्का गर्ने र भुक्तानी भइसकेको अनुदान प्रचलित कानून बमोजिम सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरिनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमका अनुदानग्राहीहरूको जिम्मेवार प्रमुखको नाम नामेसी

विवरण समेत कार्यालयले सार्वजनिक गरिनेछ।

(४) अनुदानग्राहीले दोहोरो अनुदान नलिएको भनी अनुसूची-४१ बमोजिम स्व-घोषणा गर्नुपर्नेछ। यदि दोहोरो अनुदान लिएको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुनेछ।

२१. **सार्वजनिक सेवा सुविधा वञ्चित गर्न सकिने**: यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस कार्यविधि बमोजिम प्रदान गरिने अनुदान रकम दुरूपयोग, हिनामिना वा अन्य क्षेत्रमा प्रयोग गरेको प्रमाणित हुन आएमा कार्यालयले प्रचलित कानूनले तोकेको सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्ने निकाय समक्ष सार्वजनिक सेवा सुविधाबाट वञ्चित गर्न लेखि पठाउन सकिनेछ।

२२. प्राविधिक जाँचपास गर्नुपर्ने: प्राविधिक जाँचपास गर्नुपर्ने कार्यक्रमको हकमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने जिम्मेवार निकायले तोकेको परियोजना तथा कार्यक्रमको लागत अनुमान, लेआउट, डिजाइन सम्बन्धित विषयको प्राविधिकबाट जाँचपास गराउनु पर्नेछ।

२३. हिसाब फरफारक गर्नुपर्ने: कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायले प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा अनुदानमा सञ्चालन हुने कार्यक्रमको हरहिसाब फरफारक गर्नुपर्नेछ।

२४. बाधा अड्काउ फुकाउ: यस विधि बमोजिम कार्य सञ्चालनका क्रममा कुनै बाधा उत्पन्न भएमा मन्त्रालयले बाधा अड्काउ फुकाउ गर्न सक्नेछ।

२५. **खारेजी र बचाउ**: (१) पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६, जिल्लास्तर कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७८ को खारेज गरिएको छ।

(२) पशुपन्छी विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७६ र जिल्लास्तर कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन विधि, २०७८ बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै कार्यविधि अनुसार भए गरेको मानिनेछ।

अनुसूची-१

(दफा ५ (ख) को १. क देखि च संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

ब्रिडको लागि छनौट गरिने प्रजनन योग्य भाले र प्रजनन योग्य पोथीहरुको बंशावली विवरण (Pedigree record)

क्र.स.	हजुर बुवा/आमा Drand Father /Mother	बुवा/आमा Father /Mother	उत्पादन स्थल :-अनुसन्धान केन्द्र/ब्रिडर हर्ड/रजिष्टर फर्म/स्रोत केन्द्र(Resource Central daitels)	छनौट गर्ने भाले पोथी पशुको विवरण Selected male/Famale	सिफारिश गर्ने/प्रमाणित गर्ने निकाय/ व्यक्तिको विवरण	कैफियत
१. राँगो/ भैंसी Buffalo	*Grand Father* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number:* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Father :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Male* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of Color:* *9.Types of Birth(TOB)*	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	
	Grand Mother ***Breed Name:*** ***breed % :*** ***Regd Tag Number:***	*Mother :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Female* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of color* *9.Types of Birth(TOB)*	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	
२. साढे/गाई Cattle	*Grand Father* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number:* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Father :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Male* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of Color:* *9.Types of*	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	

				Birth(TOB)		
	Grand Mother *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number:*	*Mother :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Female* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of color* *9.Types of Birth(TOB)*	नाम पद : दस्तखत : मिति :	
३. बोका/बाखा Goat	*Grand Father* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number:* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Father :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Male* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of Color:* *9.Types of Birth(TOB)s/D/T*	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	
	Grand Mother *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number:*	*Mother :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Female* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of color* *9.Types of Birth(TOB)S/D/T*	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	
४. थुमा/भेडी Sheep	*Grand Father* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number:* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Father :* *Breed Name:* *breed % :* *Regd Tag Number* *Or* *Seman Details* *Breed :%*	*Name:* *Add:* *Farm Reg No:* *Physical Year:* *Contact Person:* *Cont Number:*	*1.Regd Tag Number:* *2.Sex : Male* *3.Breed Name:* *4.Breed %:* *5.Date of Birth:* *6.Birth Wt:* *7.Current wt:* *8.Types of Colour:S/D/T* *9.Types of Birth(TOB)*	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	
	Grand Mother *Breed Name:*	*Mother :* *Breed Name:*	*Name:* *Add:*	*1.Regd Tag Number:*	नाम :	

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

	breed % : Regd Tag Number:	breed % : Regd Tag Number	Farm Reg No: Physical Year: Contact Person: Cont Number:	2.Sex : Female 3.Breed Name: 4.Breed %: 5.Date of Birth: 6.Birth Wt: 7.Current wt: 8.Types of colour 9.Types of Birth(TOB)S/D/T	पद : दस्तखत : मिति :	
५. विर/भुनी Pig	Grand Father Breed Name: breed % : Regd Tag Number: Or Seman Details Breed :%:	Father : Breed Name: breed % : Regd Tag Number Or Seman Details Breed :%	Name: Add: Farm Reg No: Physical Year: Contact Person: Cont Number:	1.Regd Tag Number: 2.Sex : Male 3.Breed Name: 4.Breed %: 5.Date of Birth: 6.Birth Wt: 7.Current wt: 8.Types of Colour: 9.Types of Birth(TOB)S/D/T	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	
	Grand Mother Breed Name: breed % : Regd Tag Number:	Mother : Breed Name: breed % : Regd Tag Number	Name: Add: Farm Reg No: Physical Year: Contact Person: Cont Number:	1.Regd Tag Number: 2.Sex : Female 3.Breed Name: 4.Breed %: 5.Date of Birth: 6.Birth Wt: 7.Current wt: 8.Types of colour 9.Types of Birth(TOB)S/D/T/Q ..	नाम : पद : दस्तखत : मिति :	

नोट:- ब्रिड/नक्ष उत्पादन गर्ने गरी स्थापना भएका पशुपन्छी श्रोत केन्द्रहरुले उक्त विवरण अनुसारको अभिलेख फर्ममा राख्न पर्ने र सोही अनुसार प्रमाणित गरी खरिद कर्तालाई उपलब्ध गराउन पर्नेछ ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची -२

(दफा ५ (ख) को १. क, ख र ट संग सम्बन्धित)

<u>बाखा तथा बोकाको छनौट प्रकृया:</u>

बाखाको जातिय तथा बंश सुधारका लागि अत्यन्तै महत्वपुर्ण एवं आधारभुत निम्न क्रियाकलापहरु नश्ल सुधारको लागि बोका, बाखाको तौल, वृद्धिदर, जन्मने पाठापाठीको संख्यालाई मुख्य आधार मानिनेछ। कृषकले पालेका बाखा, बोका तथा तिनका पाठापाठीको अभिलेख राखि सो को निर्धारित मापदण्डको आधारमा तथ्याङ्क विश्लेषण गरी उच्च उत्पादन क्षमता भएका बोका/बाखाको पहिचान तथा छनौट गरेर प्रजननको लागि प्रयोगमा ल्याईनेछ। पाठापाठीको पहिलो ३ महिनाको तौल र माउ बाखाको जुम्ल्याहा पाउने गुणलाई मुख्य आधार मानि प्रजनन बोका र माउ बाखाको छनौट गरीनेछ। पाठापाठीको हकमा पहिलो ३ महिनाको तौल, ५ महिनाको तौल र जुम्ल्याहा गुणलाई मुख्य आधार मानि छनौट गरीनेछ। सेलेक्सन इन्टेन्सिटि (selection intensity) कृषकहरुसँग छलफल गरी बढीमा बोकाको वर्ण शंकरको हकमा ३० देखि ५० प्रतिशत र पठ्यांग्रीको लागि ५० प्रतिशत सम्म हुने गरी निर्धारण गर्नु पर्नेछ । छनौट प्रकृया देहायको चार्टमा प्रस्तुत भए अनुसार हुने छ ।

माउ बाखा/बोका/ पठ्यांग्रीको छनौट योजना

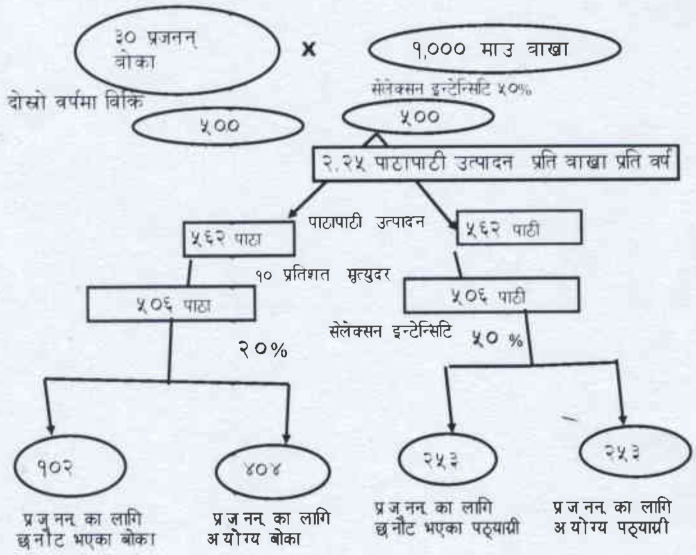

अनुसूची -३

(दफा ५ (ख) को १. क र ख संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

बाख्रा ब्रिडर र मल्टिप्लायर हर्ड कार्यक्रमका लागि आवश्यक पर्ने सामग्री तथा उपकरणहरु

१ ट्याग र ट्यागिङ्ग मेशिन
२ बर्डिजो क्यास्टेटर
३ अभिलेख फारम
४ वइङ व्यालेन्स
५ डिपिङ्ग ट्यांक
६ परजीवी नियन्त्रणका औषधीहरु
७ ड्रेन्चिङ गन
८ पि.पि.आर लगायतका रोगहरु विरुद्धका खोपहरु
९ तथ्याङ्क विश्लेषणको सफट्वयर
१० बाख्रालाइ घाँस खान दिने टाट्नो
११ प्रविधि प्रचार प्रसारका सामग्रीहरु
१२ स्टेशनरी सामग्री
१३ घाँसको बीउ /बेर्ना
१४ दाना पानी खुवाउने भाँडा
१५ पानी तथा घाँसमा सिचाइ गनको लागि पाइप तथा पानी भण्डारण ट्याकीं।
१६ भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रले आवश्यक ठहर्‍याएका अन्य सामग्री तथा उपकरणहरु थप गर्न सकिने छ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-४

(दफा ५ (ख) को १. क र च संग सम्बन्धित)

प्रजनन योग्य बोका/राँगा/ विर/थुमा वितरणको लागि गरीने सम्झौता पत्र

आज मिति........ गतेका दिन........... कार्यक्रम अन्तरगत उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न जिल्ला .... गा.पा./न.पा. ....वडा नं. ..... टोल ....मा गठन भएको ....समूहमा प्रजनन गराउने उदेश्यले कार्यक्रमबाट उपलव्ध गराईएको टयाग नं ....को बोका/राँगा/ विर/थुमा/राँगा/ विर/थुमा समूहको मिति ....को निर्णयानुसार सोहि समूहमा आवद्ध वडा नं.........टोल ....निवासि म ....लाई उक्त बोका/राँगा/ विर/थुमा/राँगा/ विर/थुमा को पालन पोषण र प्रजनन व्यवस्थापनको जिम्मेवारी दिएको हुँदा निम्न सर्तनामा अनुसार बोको/राँगा/ विर/थुमाको व्यवस्थापन गर्ने गरी बुझि लिए।

शर्तहरु :-

१. बोका/राँगा/ विर/थुमालाई बधुवा पालनमा पाल्ने छु।

२. बोका/राँगा/ विर/थुमालाई उपयुक्त खोरमा राखि खोरको नियमित रुपमा सरसफाई गर्ने छु।

३. गाउंघरमा उपलव्ध हुने दानाको साथै मिनरल मिक्चरको समिश्रणबाट सन्तुलित दाना वनाई बोका/राँगा/विर/थुमाको उमेर, शारीरिक अवस्था र प्रजनन सिजनलाई मध्यनजर गरी प्राविधिकको सल्लाह अनुसारको परिमाणमा दैनिक रुपमा दाना खुवाउने छु।

४ आवश्यकता अनुसार पोषिलो आहारा तथा हरियो घांस नियमित रुपमा खुवाउने छु।

५. प्राविधिको सल्लाह अनुसार खोप, परजीवि नियन्त्रणको व्यवस्था गर्ने छु।

६ विरामी परेको अवस्थामा समूहका पदाधिकारी/स्थानिय निकायको पशु सेवा शाखा/ भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञकेन्द्रमा जानकारी गराई औषधी उपचारको व्यवस्था गर्ने छु।

७. समूह तथा अन्य कृषकहरुको पशुहरुलाई प्रजनन गराए वापतको शुल्क समूहले निर्णय गरे अनुसार लिने छु।

८. कार्यालयले उपलव्ध गराएको फर्मेटमा प्रजनन अभिलेख राख्ने छु साथै अभिलेख नियमित रुपमा सम्बन्धित निकायमा पठाउने छु।

९. माथि उल्लेखित वुंदा अनुसार बोका/राँगा/ विर/थुमाको व्यवस्थापन नभएको, राम्रो पालन पोषण नभएमा प्रजनन अभिलेख, जन्मेका पाठापाठीको जन्म तौल र ६ महिनासम्मको मासिक तौलको अभिलेख नपठाएमा वा हाडनाताबाट हुने प्रजनन नियन्त्रण गर्नका लागि कार्यालयले कुनै पनि समयमा बोका/राँगा/ विर/थुमा फिर्ता लैजान सक्ने छ वा अर्को बोका/राँगा/ विर/थुमा दिन सक्ने छ।

१० आवश्यकता अनुसार कुनैपनि समयमा बोका/राँगा/विर/थुमा अन्यत्र लान आवश्यक परेमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने।

११ भवितव्य परि मृत्यु भएमा समूहका पदाधिकारी/स्थानिय तहको पशु सेवा शाखा/ भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा जानकारी गराई पोष्टमार्टम गराउने छु।

१२. नियमानुसार अनिर्वाय रुपमा बोका/राँगा/ विर/थुमाको बिमा गर्ने तथा बिमा अध्यावधिक गर्ने कार्य गर्नेछु।

द्रष्टब्य :- कार्यालयले आवश्यकता अनुसार उल्लिखित शर्तनामाहरुमा थपघट गर्न सक्ने छ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-५

(दफा ५ (ख) को १. क, ख र ड संग सम्बन्धित)

बाखाको अभिलेख फारमको नमूना

कृषकको :- ठेगाना

माऊ बाखाको नाम वा संकेत : नश्ल टयाग नम्बर :........जन्म मिति :........

माऊ बाखाको माऊको नाम वा संकेत : .... बाखाको बाउको नाम वा संकेत ....

पहिलो पटक बोका/राँगा/ विर/थुमा लाग्दाको मिति : ....पहिलो पटक ब्याएको मिति : ....

माऊ बाखाको बिगतको संक्षिप्त जानकारी : उल्टिने ( ) तुहिने ( ) बारम्बार रोग लाग्ने ( ) अन्य................

बेत नम्बर	बोका लागेको मिति	बोकाको टयाग न	ब्याएको मिति	तौल लिएको पटक	तौल लिएको मिति	पाठापाठीको (लिएको मिति) तौल (के.जी.मा)									कैफियत
						१			२			३			
						टयाग नं	लिङ्ग	तौल	टयाग नं	लिङ्ग	तौल	टयाग नं	लिङ्ग	तौल	
				जन्मेको दिन											
				तेश्रो महिना											
				पांचौं महिना											
				जन्मेको दिन											
				तेश्रो महिना											
				पांचौं महिना											
				जन्मेको दिन											
				तेश्रो महिना											
				पांचौं महिना											
				जन्मेको दिन											
				तेश्रो महिना											
				पांचौं महिना											

माउ बाखा बथानबाट हटेको मिति .... कारण मृत्यु भएको ( )
यदि मृत्यू भएको भए कारण रोग लागेर ( ) बिक्री गरेको () दुर्घटना वा जंगली जनावरको आक्रमणबाट ( )

द्रष्टब्य : कृषकले पाठाको जन्म तौल, तीन महिनाको तौल र पांच महिनाको तौल गरी जम्मा ३ पटकतौल लिने ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची–६

(दफा ५ (ख) को १. क, ख, छ र ट संग सम्बन्धित)

प्रजनन योग्य बाखा/भेडा/बोका/थुमामा हुने गुणहरु

(क) प्रजनन माउ बाखा/भेडामा हुनुपर्ने गुणहरु

१. दुई वा दुई भन्दा बढी पाठापाठी जन्माउने माउ बाखाको सन्तान हुनु पर्ने।
२. माऊ बाखाको माऊ (dam) र बाऊ (sire)को बीच नाता नभएको हुन पर्ने।
३. पहिलो पटक ब्याउने उमेर बढीमा १७ महिनासम्म हुनु पर्ने।
४. कम्तीमा दुई वर्षमा ३ पटक ब्याउने विशेषता भएको हुनु पर्ने।
५. छनौट गरीने बाखाको जात अनुसार जातीय गुण प्रष्ट देखिने हुनुपर्ने।
६. राम्रो दूध उत्पादन तथा पाठापाठी हुर्काउन सक्ने क्षमता भएको, लामो खुट्टा,छिनो आकारको शारीरिक वनावट तथा कल्चौडो र थुन मिलेको हुनु पर्ने।
७. शारीरिक वनावटमा कुनै खोट नभएको, प्रजनन तथा अन्य रोग नभएको हुनु पर्ने।
८. छनौट गर्ने बाखाले स्थानीय हावापानी सहन सक्ने र स्थानीय रुपमा उपलब्ध घाँसपात उपयोग गर्ने खालको हुनुपर्दछ।

(ख) प्रजनन बोका/थुमा मा हुनुपर्ने गुणहरु

१. दुई वा दुई भन्दा बढी पाठापाठी जन्माउने माउ बाखाको सन्तान हुनु पर्ने।
२. माऊ बाखाको माऊ (dam) र बाऊ (sire)को बीच नाता नभएको हुन पर्ने।
३. प्रजननको लागि छनौट गरीने बोका/थुमा राम्रो दूध दिने माउबाट जन्मेको हुनुपर्ने।
४. आफ्नो दौतरीहरुको भन्दा बढी शारीरिक वृद्धि दर भएको छनौट हुनु पर्ने।
५. छनौट गरीने बोका/थुमाहरुको जात अनुसार जातीय गुण प्रष्ट देखिने हुनुपर्ने।
६. दुवै अण्डकोष राम्रोसँग विकास भएको र एकै आकार प्रकारको हुनुपर्ने।
७. फुर्तिलो, दानापानी रुचाएर खाने, छाला, रौं सफा र चम्किलो, उमेर अनुसार शारिरिक वृद्धि भएको हुनुपर्ने।
८. चौडा छाती, सिधा तथा बलियो खुट्टा र टाउको तथा गर्दनको अनुपात मिलेको शरीर हुनुपर्ने।
९. प्रजनन सम्बन्धी रोग तथा अन्य रोगहरुबाट मुक्त हुनुपर्ने।
१०. वर्णशंकर बोका/थुमामा कम्तिमा ५० प्रतिशत जातीय गुण हुनु पर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-७

(दफा ५ (ख) को १. ग र घ संग सम्बन्धित)

भैंसी छनौटको प्राविधिक सूचक

श्रोत केन्द्रका लागि पाडी छनौट गर्दा पाडीका माउँहरुको उत्पादन क्षमता देहायका सुचकाङ्कको आधारमा छनौट गर्नु पर्दछ।

पशुहरुको उत्पादन सूचकाङ्क विवरण	भैंसी
माउँको वार्षिक दुध उत्पादन (लिटर)	२४०० लिटर
प्रति बेत दुध दिने दिन	१५० – २४० दिन
पहिलो पटक बाली जाने उमेर (महिना)	३० – ४२ महिना
पहिलो पटक व्याउने उमेर (महिना)	बढिमा ४८ महिना
व्याउने अन्तराल (महिना)	बढिमा १८ महिना

अनुसूची-८

(दफा ५ (ख) को १. ग, घ र ञ संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

गोठको नाप नक्शा तथा नमुना

गोठमा प्रति भैंसी चाहिने स्थान (वर्ग फीट)

पशुको किसिम	क्षेत्रफल) वर्गफीट(		दाना खाने डुड (इन्च)
	छोपिएको क्षेत्र	खुल्ला क्षेत्र	
भैंसी	३५– ४५	८० – १००	२४ –३०
ब्याउने भैंसी	१०० – १२०	१८० – २००	२४– ३०
राँगो/साँढे	१२० –१४०	२०० – २५०	२४ – ३०

नोटः समान्तया प्रति भैंसीको लागि लम्बाई २.२५ मी. र चौडाई १.२५ मी. हुनुपर्दछ। दाना र पानीको डुंड पर्खालसित जोडेर समानान्तर हुने गरी बनाउनु पर्दछ। गोठको कुल लम्वाई र चौडाई बस्तुको संख्याको आधारमा निर्माण गर्नुपर्दछ। गोठको मोहडा पहाडी भेगमा दक्षिण पश्चिम तथा तराई भेगमा उत्तरी मोहडा हुनुपर्दछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-९

(दफा ५ (ख) को १.ग, घ र त संग सम्बन्धित)

हर्ड बुक नमूना (प्रत्येक भैंसीको लागि अलग अलग रेकर्ड राख्ने)

.... श्रोतकेन्द्र,......................

कृषक/समूह/संस्थाको नाम : ठेगाना :

पशुको नाम वा संकेत : जात : लिङ्ग: टयाग नम्बर : जन्म मितिः

माउँको संकेत र चारित्रिक विवरण : ....

बाउको संकेत र चारित्रिक विवरण : ....

मिति	उमेर दिन	तौल (के.जी)	परजिबी नियन्त्रण विवरण	भ्याक्सिनेसन विवरण	स्वास्थ्य समस्या र उपचार

बथानबाट हटेको मिति .... मृत्यु भएकोभए कारण.......................................

रोग लागेकोभए कारण..

दुर्घटना वा जंगली जनावरको आक्रमणबाटभए सोको कारण.......................................

बिक्री गरेको भए सोको विवरण..................................

सुमना शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१०

(दफा ५ (ख) को १.ग र घ संग सम्बन्धित)

<u>पशु प्रजनन रेकर्ड</u>

क्र. सं.	भैंसी को टयाग नं.	भैंसी को जात	भैंसी को उमेर	भैंसी को बाबु को जात	भैंसीको आमा को जात	बेत संख्या	कृ.ग./प्रा.ग. गरेको मिति						गर्भ परीक्षण मिति	गर्भ रहेको भए व्याउने मिति	ब्याए को मिति	जन्मेको पाडा पाडी	दुध उत्पादन प्रति दिन कि.ग्रा	कैफियत
							पहिलो पटक	राँगो को जात	उल्टिएर दोश्रो पटक	राँगोको जात	उल्टिएर तेश्रो पटक	राँगो को जात						

अनुसूची-११

(दफा ५ (ख) को १.ग र घ संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

<u>पशु उपचार रेकर्डको नमूना (प्रत्येक पशुको लागि)</u>

मिति	पशुको ट्याग नं.	उमेर दिन	तौल (के.जी)	परजीवि नियन्त्रण विवरण	भ्याक्सिनेसन विवरण	स्वास्थ्य समस्या र उपचार

आईपरेका बाधा अड्चनहरु :

१.

२.

३.

४.

समाधानको लागि सुझावहरु

१.

२.

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१२

(दफा ५ (ख) को १.ग र घ संग सम्बन्धित)

भैंसीहरुको मासिक हर्ड बुक नमूना

.................भैंसी श्रोतकेन्द्र,......................

श्रोत केन्द्र संचालक संस्थाको नाम : ठेगाना : साल :–

भैंसीको संख्या विवरण																										
	यस महिनाको शुरुको पशु संख्या						यस महिनामा जन्मेको संख्या		यस महिनामा मरेको संख्या						यस महिनामा बिक्रि संख्या						महिनाको अन्तमा बाँकि संख्या					
महिनाको नाम	ठूला	मझौला			साना		भाले	पोथी	ठूला		मझौला		साना		ठूला		मझौला		साना		ठूला		मझौला		साना	
	पोथी	भाले	पोथी	भाले,	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	,थी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी
वैशाख																										
जेष्ठ																										
असार																										

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

साउन																										
भदौ																										
असोज																										
कार्तिक																										
मङ्सीर																										
पौष																										
माघ																										
फल्गुन																										
चैत																										

तयार गर्नेको नामः–

हस्ताक्षरः

पद :

संरक्षण केन्द्रको पदाधिकारीको नाम :

हस्ताक्षरः

पद :

अनुसूची-१३

(दफा ५ (ख) को १.ग, घ र च संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

मुर्रा ब्रिडिङ्ग बुलको लागि आवश्यक मापदण्डहरु

Particulars	Requirements	Remarks
Breed	Murrah	
Breed purity	100%	
Country of Origin/Born	Nepal/ India	
Age of Bull/ Male Calves	2.5 to 3.5 Years	
Live Weight of Bull / Male Calf	Minimum 300 kg	
Testicles	Both testicles should be well developed, prominent and pendulous	
Body Condition Score (BCS)	3 to 4	
If at breeding age, physical quality of semen should be	1. Volume per ejaculation: Minimum 3 mL 2. Motility of sperm in fresh semen is more than 70% 3. Spermatozoa Concentration per mL: minimum 1.0 billion 4. Spermatozoa abnormalities: not more than 20% 5. Libido: High	
Legs and Feet	Normal condition and with smooth and normal walking and able to mount	
Sire and Dam Breed Purity	100% Murrah	
Milk Productivity of Sires dam (Parental grandmother)	Minimum 3800 kg milk production per lactation	
Dams Lactating Details/ Performance	Milk Yield: Minimum 3800 kg milk production per lactation	
	Average Days of Lactation: 260 days	
	Milk Fat: Minimum 5.5%	
	Milk Protein: Minimum 3.0%	
Source of Sire/ Bull Line Relationship	Individual bull should be born from different sire line and must be unrelated with each other up to three generation	

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

Particulars	Requirements	Remarks
Pedigree (Sire and Dam) Information	• Sire and dam should under national data recording system using Nepal Agriculture Research Council(NARC) or International Committee for Animal Recording (ICAR) approved methods. • Original Pedigree information up to three generation required	
Physical Characteristics of breeding bulls/male calves	Physical Characterstics related to Murrah breed should be well noticeable. For this purpose following points would be taken into account. • True to type • Horn, Head and forehead • Legs • Proximity • Uniformity Consistency of external parts • Shape, size and Colour • Tail	
Disease free status	• Free from OIE Listed Disease • Dam used for heifer production should be free from reproductive and vertical transmitted diseases • The certification of the prove of Heifers free from any chronic diseases eg. TB, Brucellosis, Jhones Disease etc., as mentioned in the Animal Health and Livestock Services Act. 2055 (B.S.) and Animal Health and Livestock Services Regulation 2056 (B.S.) must be provided.	
Records/Certificates included	1. Individual records of concerning animals should be specify: breed, date of birth, identification No. 2. Detailed pedigree Records 3. Health Certificates issed by authentic Veterinarian 4. Quarantined place and period of the animals 5. Vaccination Record	

पद :

मिति : मिति :

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची–१४

(दफा ५ (ख) को १.ञ, ट र ठ संग सम्बन्धित)

श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रमको प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढाँचा

.................महिना/चौमासिक/अष्ठमासिक/वार्षिकको लक्ष्य र प्रगति

१. संस्थाको नाम : टेलिफोन सम्पर्क नम्वर:

ठेगाना: जिल्ला पालिका: वडा नं.: गाउं/टोल :

२. आ.व. ३. महिना ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधि : अर्धवार्षिक र वार्षिक

क.सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	वार्षिक लक्ष्य	वार्षिक बजेट	..... चौमासिक लक्ष्य	चौमासिक बजेट	यस महिनाको प्रगति	यस महिनाको खर्च	..... चौमासिक प्रगति	.... चौमासिक खर्च	हाल सम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१													
२													
३													
४													
५													
६													
७													
८													
९													
१०													
११													

वित्तिय प्रगति प्रतिशत : ..... %, भारित प्रगति : .... % भौतिक प्रगति : ....%

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१५

(दफा ५ (ख) को १.ठ संग सम्बन्धित)

बाखापालनको लागि सिफारिस मुख्य मुख्य डाँले तथा भूइं घाँसका जातहरु

क) डाले घाँसहरु :

बडहर, काब्रो, खस्रे खन्यु, राई खन्यु,निमारो, दवदवे, कुटमिरो, कोइरालो, टाँकी, इपिल इपिल,

किम्बु, बकैना, पाखुरी, बेरुलो) गेडुलो(,दुधिलो, गोगन, भिमल आदि।

ख) भूईं घाँसहरु :

बहुवर्षीय-: स्टाइलो, नेपियर, मुलाटो, मिन्दुला, सुम्बा सेटारिया, बदामे, ज्वाइन्ट भेच, डिस्मोडियम, विन केसिया, कुड्जु, अम्रिसो, सिग्नल, पास्पालम आदि।

हिउँदे) एक वर्षिय -: (जै, वर्षिम, भेच आदि।

वर्षे) एक वर्षिय -: (टियोसेन्टि, सुडान आदि।

कोशे-: स्टाइलो, मिन्दुला, बदामे, ज्वन्ट भेच, डिस्मोडियम, विन केसिया, कुड्जु, वर्षिम, भेच आदि।

अकोशे -: नेपियर, मुलाटो, सुम्बा सेटरिया, पास्पालम, अम्रिसो, सिग्नल, जै, टियोसेन्टि, सुडान आदि।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१६

(दफा ५ (ख) को २.ञ संग सम्बन्धित)

आधारभुत पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला

Requirement of Equirements and instruments for Establishing a District Veterinary Basic Laboratory

S. No.	Particular	Qty.	Tentative Unit Rate	Total Amount
1	Autoclave	1		
2	Hot air Oven, 50-60 Ltrs	1		
3	Incubator with Thermometer	1		
4	Microscope Binocular	1		
5	Digital Weighing Balance, 2kgx0.1gm	1		
6	Centrifuge Machine	1		
7	Micro Pipette Single channel (10-100 μl,100-1000μl)	2		
8	Refrigerator, 220 Ltrs	2		
9	Deep Freeze	1		
10	Cool Box	2		
11	Haemometer	1		
12	Post Mortem Set	1		
13	Glass Wares, Chemicals etc 1set	1		
14	Culture Medias & Sensitivity Disc etc 1 set	1		
15	Sample collection materials 1 set	1		
16	Furniture for Lab 1 Set	1		
	Total Cost			

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१७

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

प्रदेश सरकार

लुम्बिनी प्रदेश

.... मन्त्रालय

पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय

.... कार्यालय....................

खोरेत रोग उन्मूलन अभियान शुभारम्भ कार्यक्रम

<u>खोरेत खोप विवरण</u> आ.व.

स्थानीय तह.......स्थानीय तह कोड ...जिल्ला.......जिल्ला कोड...भ्याक्सिनेसन अवधि.........देखी.........सम्म

क.सं.	कृषकको नाम थर	ठेगाना	भएको पशु संख्या					खोप गरीएको पशु संख्या					कैफियत
		वडा नं.	गाइ जाति	भैंसी जाति	बाखा जाति	बङ्गुर जाति	जम्मा	गाइ जाति	भैंसी जाति	बाखा जाति	बङ्गुर जाति	जम्मा	
टोली प्रमुखको नाम:													
दस्तखत:								भ्याक्सिनेटरको नाम					दस्तखत
भ्याक्सिनेसन गरेको व्याहोरा ठिक साँचो हो भनी प्रमाणित गर्ने स्थानीय तह/वडाको प्रतिनिधिको:													
नाम:													
पद:													
दस्तखत:													

नोट:- ६ महिनाभन्दा कम उमेरका गाई र भैंसी जातिहरुलाई भ्याक्सिनेशन गर्नु पर्दैन।

-६ हप्ता भन्दा कम उमेरका बङ्गुर जातिहरुलाई भ्याक्सिनेसन गर्नु पर्दैन ।

-पशुहरुको भ्याक्सिनेशन नगरेतापनि प्रति फार्ममा भएका पशुहरुको संख्या उल्लेख गर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१८

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

प्रदेश सरकार

लुम्बिनी प्रदेश

.... मन्त्रालय

पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय

....कार्यालय

खोरेत खोपको सारांश विवरण आ.व. २० /२०

स्थानीय तह.......स्थानीय तह कोड ...जिल्ला.......जिल्ला कोड...

भ्याक्सिनेसन अवधि.........देखी.........सम्म

क्र.सं	ठेगाना	भएको पशु संख्या					खोप गरीएको पशु संख्या					कैफियत
	वडा नं.	गाइ जाति	भैंसी जाति	बाखा जाति	बङ्गुर जाति	जम्मा	गाइ जाति	भैंसी जाति	बाखा जाति	बङ्गुर जाति	जम्मा	

भ्याक्सिनेटरको नाम	दस्तखत

नोटः- ६ महिनाभन्दा कम उमेरका गाई र भैंसी जातिहरुलाई भ्याक्सिनेशन गर्नु पर्दैन।

-६ हप्ता भन्दा कम उमेरका बङ्गुर जातिहरुलाई भ्याक्सिनेसन गर्नु पर्दैन ।

-पशुहरुको भ्याक्सिनेशन नगरेतापनि प्रति फार्ममा भएका पशुहरुको संख्या उल्लेख गर्ने।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-१९

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

किसान /कृषि फार्म नाम (*) .... किसान-परिचय पत्र न. ....

सम्पर्क व्यक्तिको मोबाइल न. (*) .... सम्पर्क व्यक्तिको ईमेल आईडी ....

सम्पर्क व्यक्तिको ठेगाना (*) जिल्ला:................................... गा.पा./न.पा.................................. वार्ड नं. .... टोल ....

फार्मको ठेगाना (*) जिल्ला:................................... गा.पा./न.पा.................................. वार्ड नं. .... टोल ....

आर्थिक वर्ष: .... सर्वेक्षण मिति: .... अर्को खोप: छ महिना पछि .... बाह महिना पछि ....

पशु को सूची [*नोट: यदि त्यहाँ कुनै पशुको ट्याग नम्बर छैन भने शून्य (Zero) [0] राख्नुहोस्*]

(1) गाई: .... कुल संख्या (2) साँढे: .... कुल संख्या (3) बाच्छा: .... कुल संख्या (4) बाच्छी: .... कुल संख्या

(5) भैंसी: .... कुल संख्या (6) राँगो: .... कुल संख्या (7) पाडा: .... कुल संख्या (8) पाडी: .... कुल संख्या

(9) बाख्रा: .... कुल संख्या (10) खसी/बोका: .... कुल संख्या (11) भेडी: .... कुल संख्या (12):थुमा/खसी ...... कुल संख्या

(13) भुनी:......... कुल संख्या (14)वीर/खसी.: .... कुल संख्या (15) अन्य.................. कुल संख्या (16) ....: .... कुल संख्या

क्र.सं	माथिको सूचीबाट पशु को नम्बर लाख्नु	स्थानिय जातको पशु				उन्नत जात जातको पशु			
		ट्याग नम्बर	उमेर (वर्ष)	खोप लगाएको	खोप नभएको	ट्याग नम्बर	उमेर	खोप लगाएको	खोप नभएको
१	(1) गाई	*****	5	[✓]	[✗]				
२	(5)								
३									
४									
५									

एंटीबॉडी जॉच को लागी पशुको रगत नमूना लिएको ट्याग नम्बर :...

कार्यालयको नाम (*) .... भ्याक्सिनेटरको नाम,थर (*) ....

भ्याक्सिनेटरको मोबाइल न. .... हस्ताक्षर: ....

....

किसानको लागि यो पर्चा

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

आर्थिक वर्ष:................ सर्वेक्षण मिति:................ अर्को खोप: छ महिना पछि ....बाह्र महिना पछि ......

पशुको विवरण	कुल सख्या	खोप लगाएको	खोप नलगाएको	पशुको विवरण	कुल	खोप लगाएको	खोप नलगाएको	कैफियत
गाई				वाखा				
साँढे				खसी/वोका				
वाच्छा				भेडी				
वाच्छी				थुमा/खसी				
भैंसी				भूनी				
राँगो				वीर				
पाडा				......				
पाडी				......				

एंटीबॉडी जाँच को लागी पशुको रगत नमूना लिएको ट्याग नम्बर :...

कार्यालयको नाम (*) .... डिजिटल कोड नम्बर: ....

किसान /कृषि फार्म नाम (*) .... सम्पर्क व्यक्तिको मोबाइल न. (*) ....

फार्मको ठेगाना (*) जिल्ला:.................................... गा.पा./न.पा...................... वार्ड नं. .... टोल ....

भ्याक्सिनेटरको नाम,थर (*) .... भ्याक्सिनेटरको मोबाइल न. (*): ....

हस्ताक्षर: .... कैफियत:

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-२०

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

NSP ELISA को लागि नमुना पठाउदा भर्नु पर्ने विवरण

- रगत संकलन गरीएको क्षेत्र
  - ❖ जिल्ला कोड
  - ❖ महानगरपालिका/उपमहानगरपालिका/नगरपालिका /गाउँपालिका कोड
  - ❖ वडा नं .
  - ❖ स्थानको नाम
- रगतको नमुना लिइएको फार्म तथा धनिको विवरण
  - ❖ नाम
  - ❖ ठेगाना
  - ❖ सम्पर्क नम्वर
- फार्म तथा घरमा रहेका जम्मा पशुको विवरण
  - ❖ संख्या
  - ❖ जात
  - ❖ उमेर
- रगत लिइएको जनावरको विवरण
  - ❖ जनावरको जात
  - ❖ उमेर
  - ❖ लिंग
- ❖ उत्पादन प्रयोजन
  - ❖ दूध
  - ❖ मासु
  - ❖ श्रम(गोरु)
- उत्पादन अवस्था
  - ❖ दूध दिने
  - ❖ थारो
  - ❖ गर्भवती

अनुसूची-२१

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

Clinical Examination and Sample Submission Form for FMD

Farmer's Name : Latitude: Longitude:
Address: State: District: Metropolitan/Sub-Metropolitan/Municipality/Rural Municipality: Ward: Place: Farm/Household/Market
Population at Risk

Animal in Farm				**Sick animals**			**Dead Animals**			**Remarks**
	Young	**Adult**	**Total**	**Young**	**Adult**	**Total**	**Young**	**Adult**	**Total**	
Cattle										
Buffalo										
Goat										
Sheep										
Pigs										

Population Sampled

Animal ID	Species	Age	Vaccination Date	FMD Lesions? Y/N	Age of Lesions(days)	Temp	Sample ID (to be written on tube)	Natureof sample (blood,vesicular fluid,epithelium)	**Comments**

Clinical Hist *** Young animal if less than 1 year old**

**** Coding with date of sample collection and Coding as per Metropolitan/Sub-Metropolitan/Municipality/Rural Municipality coding Guidelines.**

Collected by :
Date:

Approved by:
Date:

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-२२

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

खोरेत रोग परीक्षणको लागि नमूना संकलन

रोग देखा परेको अवस्थामा:

- मुखमा भएको पानी फोकाको पाप्रा(इपिथेलियम)
- मुखमा भएको पानी फोका भित्रको पानी
- रगत(सिरम)
- रोग देखा परेको ७ दिन पछि रोग यकिन गर्नको लागि रगत(सिरम)

अनुसूची-२३

(दफा ५ (ख) को २.ठ संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

खोप कार्यक्रम गर्न आवश्यक सामाग्रीहरु

१.कटन

२.गज

३.सिरिन्ज र निडिल,अटोमेटिक सिरिञ्ज, थर्मोमिटर

४. स्प्रिट

५. कुल बक्स/ आईस

६.स्टेशनरीका सामाग्रीहरु

७.खोप लगाइसकेको पशु पहिचान गर्ने सामाग्री

८.खोप विवरण र खोप सारांस विवरण फारामहरु

९. ग्लोब्स, गमबुट, टर्च लाईट, एप्रोन, मास्क, साबुन, झोला, तौलिया आदी।

सर्भिलेन्स कार्यक्रम गर्न आवश्यक सामाग्रीहरु

१.कटन

२.गज

३.सिरिन्ज र निडिल, थर्मोमिटर

४. भ्याकुटेनर, भ्याकुटेनर निडिल, EDTA Tube, Serum Tube, Serum Vial, आदि।

५. Microtube stand, Micro pipette, Titre Plate, Test tube Stand, आदि।

६. स्प्रिट

७. कुल बक्स/ आईस

८.स्टेशनरीका सामाग्रीहरु

९.खोप विवरण र खोप सारांस विवरण फारामहरु

१०. ग्लोब्स, गमबुट, टर्च लाईट, एप्रोन, मास्क, साबुन, झोला, तौलिया आदि।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-२४

(दफा ५ (ख) को २.ध संग सम्बन्धित)

भेटेरिनरी निरीक्षकले पहिलो पटक भेटेरिनरी औषधि पसल निरीक्षणको फाराम

१. औषधि पसलको नाम र ठेगाना:

२. औषधि पसलको नाम (बोर्डमा लेखेको) इजाजतपत्रको नाम मिले/नमिलेको:

३. दर्ता भएको कार्यालयको नाम:

इजाजतपत्र दर्ता नम्बर र मिति: म्याद समाप्त हुने मिति:

४. औषधि पसल धनीको नाम, थर:

५. धनीको शैक्षिक योग्यता: औषधि बिक्री सम्बन्धी तालिम:

६. औषधि बिक्री गर्न सहयोग गर्नेको:

नाम/थर: शैक्षिक योग्यता: तालिम:

७. विषादि र भेटेरिनरी औषधि एउटै पसलमा राखे/ नराखेको:

८. म्याद नाघेको औषधि बिक्री कक्ष भित्र राखे/नराखेको:

९. म्याद नाघेको औषधि पाईएको भए के के भेटिएको? त्यसको नाम र उत्पादकको नाम, ठेगाना:

१०. पशु औषधि वा खोप वा जैविक पदार्थ आधिकारिक व्यक्ति बाट मात्र पसल दर्ता भएको पसल बाट बिक्री वितरण गरे/नगरेको:

११. कानून अनुसार दर्ता नभएको औषधि पसलमा भए/नभएको

१२. कानून अनुसार दर्ता नभएको औषधि पसलमा भेटिएको भए के के भेटिएको? तिनीहरुको नाम, कम्पोजिसन, परिमाण र उत्पादकको नाम, ठेगाना:

१३. म्याद नाघेको औषधि अलग राख्ने तरिका बारे जानकारी भए / नभएको:

१४. यदि यसबारे जानकारी भएमा सही तरिकाबाट राखी Settlement को लागि कारवाही गरेको प्रमाण भए/नभएको:

१५. औषधि पसलमा भेटेरिनरी खोप वा जैविक पदार्थ राखे/नराखेको:

१६. यदि खोप, जैविक पदार्थ राखेको भए के के खोप, जैविक पदार्थ कसरी राखेको छ?

१७. रेफ्रिजेरेटर सञ्चालन समय:

१८. जेनरेटर भए वा अन्य विद्युत आपुर्ति व्यवस्थापन भए/नभएको (भएको अवस्थामा विवरण उल्लेख)

१९. म्याद नाघेको खोप वा जैविक पदार्थ भेटे/नभेटेको:

२०. म्याद नाघेकोऔषधि,खोप वा जैविक पदार्थ भेटीएको भए सो को लागि गरीएको कारवाही:

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

२१. निरीक्षणको क्रममा पसल धनी/बिक्री कर्ता लाई दिएको सुझावहरु:

२२. भेटेरिनरी निरीक्षकको टिप्पणी:

भेटेरिनरी निरीक्षकको

नाम थर:

दस्तखत: मिति

अनुसूची-२५

(दफा ५ (ख) को २.ध संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

<u>एकपटक निरीक्षण गरी सकेको भेटेरिनरी औषधि पसल निरीक्षणको फाराम</u>

१. औषधि पसलको नाम र ठेगाना:

२. दर्ता भएको कार्यालयको नाम:

३. इजाजत पत्र दर्ता नम्बर र मिति

४. दर्ता मिति:

५. म्याद समाप्त हुने मिति:

६. पशु औषधि वा खोप वा जैविक पदार्थ आधिकारिक व्यक्तिबाट_ मात्र पसल दर्ता भएको पसलबाट विक्री वितरण गरे/नगरेको:

७. विषादि र भेटेरिनरी औषधि एउटै पसलमा राखे/नराखेको:

८. म्याद नाघेको औषधि विक्री कक्ष भित्र राखे/नराखेको:

९. म्याद नाघेको औषधि पाईएको भए सोको नाम र उत्पादकको नाम, ठेगाना:

१०. नियमानुसार दर्ता नभएको औषधि पसलमा भए/नभएको:

११. नियमानुसार दर्ता नभएको औषधि पसलमा भेटिएमा सोको नाम र उत्पादकको नाम, ठेगाना:

१२. म्याद नाघेको औषधि अलग राख्नेतरिका बारे जानकारी भए /नभएको

१३. यसबारे जानकारी भएमा सही तरिकाबाट राखी नष्ट गर्न कारवाही गरेको प्रमाण:

१४. औषधि पसलमा भेटेरिनरी खोप वा जैविक पदार्थ राखे/नराखेको

१५. यदि खोप वा जैविक पदार्थ राखेको भए केके खोप वा जैविक पदार्थ कसरी राखेको छ?

१६. रेफ्रिजेरेटर सञ्चालन समय:

१७.जेनरेटर भए वा अन्य विद्युत आपूर्ति व्यवस्थापन भए नभएको (भएको विवरण उल्लेख गर्ने)

१८. म्याद नाघेको खोप, जैविक पदार्थ भेटे/नभेटेको: (भेटिएको विवरण उल्लेख गर्ने)

१९. म्याद नाघेको औषधि, खोप वा जैविक पदार्थ भेटीएको भए सोको लागि गरीएको कारवाही:

२०. निरीक्षणको क्रममा पसल धनी/विक्री कर्तालाई दिएको सुझावहरु:

२१. भेटेरिनरी निरीक्षकको टिप्पणी:

भेटेरिनरीनिरीक्षकको

नाम थर:

दस्तखत:

मिति:

अनुसूची -२६

(दफा ५ (ख) को २.ध संग सम्बन्धित)

व्यावसायिक माउ (Parent) पोल्ट्री ब्रिडिङ्ग फार्म र ह्याचरी निरीक्षणको फाराम

१. फार्मको नाम र ठेगाना:

२. स्थापना मिति:

३. फर्मधनीको नाम र ठेगाना:

४. फार्मको क्षमता(वर्ग फिट):प्रयोग भएको खाली

५. पोल्ट्रीको जात:

६. आयात गरेको विवरण: भाले संख्या:पोथी संख्या:आयात गरेको देशको नाम:
आयात गरेको फार्मको नाम र ठेगाना:

७. हालको पोल्ट्री विवरण:

उमेर भाले पोथी

कूल प्रति हप्ता अण्डा उत्पादन:

क) ०-८ हप्ताको

ख) ९-२० हप्ताको

ग) २१-४८ हप्ताको

घ) ४९-७२ हप्ताको

८. प्रति हप्ता चल्ला उत्पादन संख्या:

९. चल्ला मृत्युदर %

१०. खोप तालिका भए / नभएको

११. कुन कुन खोप लगाएको (रेकर्ड वाट नोट गर्ने)

१२. कुल अण्डा उत्पादन र वर्ष:

१३. इन्कुवेटरको क्षमता:

१४. वार्षिक अण्डा सेटिङ संख्या:

१५. प्रजनन प्रतिशत (Fertility %)

१६. ह्याचिविलिटी (चल्लाउत्पादन) %

१७. ह्याचरीको क्षमता:

१८. जैविक सुरक्षा संवन्धी व्यवस्था

क) बारवन्देज, गेटभए/नभएको

ख) वाहिरी जनावर, चरापंछी भित्र पस्न वाट रोक्ने व्यवस्था भए/नभएको

ग) गेटमा खुट्टा सफा नि:संक्रमण व्यवस्था गर्ने भए/नभएको

घ) नि:संक्रमण तालिका भए/नभएको

ङ) फाहोर फयाक्ने ढल र मरेको चल्ला गाडने व्यवस्था भए/नभएको

च) निःसंक्रमण गर्ने तरिका

छ) आगन्तुक र कर्मचारीहरुको सरसफाई व्यवस्था

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

१९. ह्याचिङ अण्डाको स्वस्थता र ढुवानीको व्यवस्था

राम्रो / सन्तोषजनक /वेठिक

२०. दाना भण्डारण व्यवस्था राम्रो / ठीकै/नराम्रो

२१. खोप तथा औषधिको भण्डारण संवन्धी व्यवस्था

२२. रोग संवन्धी विवरण

क) निरीक्षणको समयमा रोगी र शंकास्पद पोल्ट्रीको संख्याः

ख) एभिएन इन्फ्लुएन्जा र माइकोप्लाज्मा वा अन्य कुनै संक्रामक रोगको शंका भए/नभएको

ग) रोगी पोल्ट्री छुट्याई राख्ने व्यवस्था भए/नभएको

घ) पोल्ट्री ब्रिडिङ फार्म र ह्याचरीमा साल्मोनेला रोगको अनुगमन प्रणाली भए/नभएको भएको भए अध्यावधिक रेकर्ड राखिएको/नराखिएको

ङ) प्रचलित मापदण्ड वमोजिम नमूना संकलन गरे/नगरेको

च) संकलित नमूनाहरु कुन प्रयोगशालामा परीक्षणको लागी पठाईएको

छ) फार्म र ह्याचरीमा प्राइभेट पशु चिकित्सक भए/नभएको

२३. भेटेरिनरी निरीक्षकको टिप्पणी

भेटेरिनरी निरीक्षकको

नामथरः

दस्तखतः

मितिः

अनुसूची-२७

(दफा ५ (ख) को २.ध संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

ब्रोइलर पोल्ट्री फार्म निरीक्षणको फाराम

१. फार्मको नाम र ठेगाना: २. स्थापना मिति: ३. फर्म धनीको नाम र ठेगाना: ४. फार्मकोक्षमता(वर्गफिट):

५. पोल्ट्रीको जात: ६. चल्ला किनेको फार्मको नाम:

७. बथानको विवरण संख्या: ०-४हप्ताको: ५-८ हप्ताको:

८. चल्लाको मृत्युदर %

९. कुन कुन रोग विरुद्द खोप लगाएको (रेकर्ड अनुसार नोट गर्ने)

१०. सरदर विक्रि गर्ने तौल (के.जि.) ११. सरदर विक्रि गर्ने उमेर (हप्तामा)

१२. जैविक सुरक्षा संवन्धी व्यवस्था

क) बार वन्देज, गेट भए / नभएको

ख) वाहिरी जनावर, चरा पंछी भित्र पस्न वाट रोक्ने व्यवस्था भए र नभएको

ग) गेटमा खुट्टा नि:संक्रमण गर्ने व्यवस्था भए/नभएको

घ) नि:संक्रमण तालिका भए/ नभएको

ङ) फाहोर फ्याक्ने ढल र मरेको चल्ला गाडने व्यवस्था भए/नभएको

च) नि:संक्रमण गर्ने तरिका:

छ) आगन्तुक र कर्मचारीहरुको सरसफाई व्यवस्था

१३. दाना भण्डारण व्यवस्था: राम्रो/ ठीकै/नराम्रो

१४ खोप तथा औषधिको भण्डारण सम्बन्धी व्यवस्था:

१५. रोग संवन्धी विवरण

क) निरीक्षणको समयमा रोगी संकास्पद पोल्ट्रीको संख्या:

ख) एभिएन इन्फ्लुएन्जा र माइकोप्लाजमा वा अन्य संक्रामक रोगको शंका भए /नभएको

ग) रोगी पोल्ट्री छुटयाई राख्ने व्यवस्था भए / नभएको

घ) पोल्ट्री ब्रिडिङ फार्म र ह्याचरीमा साल्मोनेला रोगको अनुगमन प्रणाली भए /नभएको, भएको भए अध्यावधिक रेकर्ड राखिएको/नराखिएको

ङ) प्रचलित मापदण्ड वमोजिम नमूना संकलन गरे / नगरेको

च) संकलित नमूनाहरु कुन प्रयोगशालामा परीक्षणको लागी पठाईएको

छ) फार्म र ह्याचरीमा प्राइभेट पशु चिकित्सक भए/नभएको

१६. भेटेरिनरी निरीक्षकको टिप्पणी

नामथर दस्तखतः मितिः

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-२८

(दफा ५ (ख) को २.ध संग सम्बन्धित)

व्यवसायीक लेयर्स पोल्ट्री फार्म निरीक्षण फाराम

१. फार्मको नाम र ठेगाना: २. स्थापना मितिः

३. फर्मधनीको नाम र ठेगाना:

४. फार्मको क्षमता(वर्गफिट): ५. पोल्ट्रीको जात:

६. चल्ला किनेको फार्मको नाम:

७. हालको पोल्ट्री विवरण: उमेर भाले पोथी

कूल प्रति हप्ता अण्डा उत्पादन

८. चल्ला मृत्युदर %

९. कुन कुन रोग विरुद्द खोप लगाएको (रेकर्ड अनुसार नोट गर्ने)

१०. खोप तालिका भए र नभएको.................

११ कुल अण्डा उत्पादन र वर्ष.................

१२. जैविक सुरक्षा संवन्धी व्यवस्था

क) बार वन्देज, गेट भए / नभएको

ख) वाहिरी जनावर, चरापंछी भित्र पस्न वाट रोक्ने व्यवस्था भए / नभएको

ग) गेटमा खुट्टा सफा निःसंक्रमण गर्ने व्यवस्था भए /नभएको

घ) निःसंक्रमण तालिका भए/नभएको

ङ) फाहोर फ्याक्ने ढल र मरेको चल्ला गाडने व्यवस्था भए / नभएको

च) निःसंक्रमण गर्ने तरिका:

छ) आगन्तुक र कर्मचारीहरुको सरसफाई व्यवस्था

१३. दाना भण्डारण व्यवस्था राम्रो ठीकै नराम्रो

१४ खोप तथा औषधिको भण्डारण सवन्धी व्यवस्था

१५. रोग संवन्धी विवरण

क) निरीक्षणको समयमा रोगी संकास्पद पोल्ट्रीको संख्या

ख) एभिएन इन्फ्लुएन्जा र माइकोप्लाज्मा वा अन्य कुनै संक्रामक रोगको शंका भए / नभएको

ग) रोगी पोल्ट्री छुटयाई राख्ने व्यवस्था भए /नभएको

घ) पोल्ट्री ब्रिडिङ फार्म र ह्याचरीमा साल्मोनेलारोगको अनुगमन प्रणाली [illegible] भएको भए अध्यावधिक रेकर्ड राखिएको /नराखिएको

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

ङ) प्रचलित मापदण्ड वमोजिम नमूना संकलन गरे / नगरेको

च) संकलित नमूनाहरु कुन प्रयोगशालामा परीक्षणको लागी पठाईएको

छ) फार्म र ह्याचरीमा प्राइभेट पशुचिकित्सक भए / नभएको

१६. भेटेरिनरी निरीक्षकको टिप्पणी

भेटेरिनरी निरीक्षकको नामथर....................

दस्तखतः मितिः

अनुसूची-२९

(दफा ५ (ख) को २.ध संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

व्यवसायिक बङ्गुर फार्म निरीक्षण फाराम

१. फार्मको नाम र ठेगानाः

२. स्थापना मितिः

३. फर्मधनीको नाम र ठेगानाः

४. बङ्गुरको जातः

५. जैविक सुरक्षा संवन्धी व्यवस्था

क) बार वन्देज, गेट भए / नभएको

ख) वाहिरी जनावर, चरा पंछी भित्र पस्नवाट रोक्ने व्यवस्था भए / नभएको

ग)गेटमा खुट्टा सफा निःसंक्रमणगर्नेव्यवस्थाभए / नभएको

घ) निःसंक्रमण तालिका भए / नभएको

ङ) फाहोर फयाक्ने ढलर मरेको बङ्गुर गाडने व्यवस्था भए / नभएको

च) निःसंक्रमण गर्ने तरिकाः

छ) आगन्तुक र कर्मचारीहरुको सरसफाई व्यवस्था

६. रोग संवन्धी विवरण

क) निरीक्षणको समयमा रोगी संकास्पद पशुको संख्याः

ख) स्वाइन फिभर खोरेत रोगको शंका भए / नभएको

ग) रोगीलाई छुटयाई राख्ने व्यवस्था भए / नभएको

घ) नमूना संकलन गरे / नगरेको

च) संकलित नमूनाहरु कुन प्रयोगशालामा परीक्षणको लागी पठाईएको

छ) फार्ममा प्राइभेट पशुचिकित्सक भए / नभएको

७. प्रजननको लागि पालिएका बङ्गुर संख्या (वर्षको शुरुमा र वर्षको अन्त्यको Herd Composition) क) माउ संख्याः........

ख) भूनी संख्याः.......

ग) भाले संख्याः.......

घ) पाठापाठी संख्याः.........

८. भैरहेका पूर्वाधारहरुमा बङ्गुर राख्न सकिने संख्याः

क) माउसंख्याः...... ख) भूनीसंख्याः....... ग) भालेसंख्याः....... घ) पाठापाठीसंख्याः ....

९. प्रति माउ प्रति वर्ष व्याउने पटक(Litter Index):

१०. प्रति वेतमा जिवित र मृतजन्मेका पाठा पाठी संख्याः

११. जन्मेका पाठापाठीको औषत तौल (के. जी.):

१२ प्रथम पटक वालि लाग्ने उमेर (दिनमा) तौल (केंजी.)

१३ बाली गए पछि उल्टने प्रतिशतः.........

१४ खोप तथा औषधिको भण्डारण संवन्धी व्यवस्था

१५. प्रतिरोधात्मक र उपचारको कार्यतालिका भए /नभएकोः

१६. भेटेरिनरी निरीक्षकको टिप्पणी

भेटेरिनरीनिरीक्षकको

नामथर

दस्तखतः

मितिः

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-३०

(दफा ५ (ख) को ३.क संग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

मासु पसल सुधारको लागि आवश्यक मापदण्ड

१. यस कार्यक्रम अन्तर्गत छनौट हुने मासु पसल स्थानिय तह वा सरकारी निकायमा आधिकारिक दर्ता र नियमित नवीकरण हुनु पर्नेछ।

२. हरेक मासु पसलको काउन्टर वा मासु विक्रि गर्ने ठाँउ सिसा र जाली लगाएको हुनु पर्नेछ।

३. मासु पसलको भित्ता पक्की खालको र भित्ताको भित्री भागमा सेतो रङ्गको टायल कम्तीमा ६ फिट उचाईसम्म लगाएको हुनु पर्नेछ।

४. पशु वध गर्ने स्थानको भूई सजिलै संग सफा गर्न सकिने, पानी नजम्ने र नसोस्ने किसिमले टायल र मार्वल लगाई निर्माण गएिको हुनु पर्नेछ ।

५. पशु वध गर्ने स्थानमा वाहिरवाट कुनै जनावर, कीरा, फट्याङ्ग्रा र चराचुरुङ्गी पस्न नसक्ने व्यवस्था मिलाईएको हुनु पर्नेछ ।

६. वध गर्ने साना जनावर (खसि, बोका) लाई झुण्डाएर छाला काढ्ने सुविधा भएको हुनु पर्नेछ।

७. मासु सफा गर्न पिउन योग्य पानीको प्रयोग गर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने र कम्तीमा २०० लिटर सम्म सफा पानी राख्ने सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।

८. मासु पसलमा धुलो नझर्ने तथा पानी नचुहिने गरि छानाको निर्माण भएको हुनु पर्नेछ ।

९. मासु राख्ने टेवुल जमिन भन्दा कम्तीमा एक मिटरको उचाई भएको स्टेनलेस स्टिलको हुनु पर्नेछ (इनामेल लगाएको तथा अल्मुनियम टेवल प्रयोग गर्ने पाइने छैन)।

१०. मासु काट्नको निम्ती प्रयोग गरिने अचानो काठको टुक्रा ननिस्कने विशेष खालको हुनु पर्नेछ (कुसुम वा इमिली को हुनु पर्ने) ।

११. मासु झुण्डाउदा भूई, छाना, भित्ता, खम्वा आदी ठाँउमा नछोईने किसिमको हुनु पर्नेछ ।

१२. मासुको आकर्षण वढाउन कुनै प्रकारको रंग, रसायन वा औषधीको प्रयोग गर्न पाईने छैन । खसि,बोका,रांगो र भैंसीको मासु छाला हटाई वेच्नु पर्नेछ ।

१३. मासुमा पानी छर्कन, डुवाउन वा पानीमा भिजाईएको कपडाले छोप्न पाईने छैन ।

१४. मासु तौलने ढक तराजुहरु अन्य वस्तु वा भूइमा लसपस नहुने गरी राख्नु पर्ने छ र सफा हुनु पर्ने छ। मासु तौलने ढक तराजुहरु गुणस्तर तथा नापतौल विभागबाट प्रमाणित भएको हुनुपर्नेछ।

१५. प्रयोग नभएको अवस्थामा अचानो वा टेवुल सफा रहने गरि छोपेर राख्नु पर्ने छ । वध गरिएको पशुको भित्रयाँस, टाउको, रगत जस्ता भाग मासु पसलमा राखि विक्रि गर्न चाहेमा मासु संग लसपस नहुने गरि अलग्गै राखि विक्रि गर्नु पर्नेछ ।

१६. मासु काट्दा टुक्रिएको आधा किलो देखि एक किलो मासु बाहेक अन्य मासु झुण्डिएको भागवाट मात्र विक्रि गर्नु पर्नेछ । वध गरिएको पशुको झुण्डाई मासु वेच्दा अन्तीम समय सम्म भाले वा पोथीको अंग स्प्रष्ट देखिने गरि राख्नु पर्नेछ र विक्रेताले फ्रिजको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ ।

१७. पशु वध गर्दा निस्कने फोहोर मैला वातावरणलाई असर नगर्ने गरी सुरक्षित रुपले व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ।

१८. पशु वध गर्ने हतियार, झुण्डाउन प्रयोग गरिने हुक र अन्य औजाररउपकरणहरु खिया नलागेको तथा फुडग्रेड स्टेनलेस स्टीलले बनेको हुनु पर्नेछ।

१९. राँगो वध गर्ने स्थानमा सफा प्लाष्टिकको तिरपाल ओछ्याइएको हुनु पर्ने । मासु र मासुजन्य पदार्थ विक्री वितरण गर्दा २० माइक्रोनभन्दा तलको प्लाष्टिक प्रयोग गर्न पाइने छैन र यसरी प्रयोग गर्दा सेतो रङ्गको प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

२०. विरामी भएका र तत्काल एण्टीवायोटिक औषधी प्रयोग गरेका पशुपन्छीहरु वध गर्न पाईने छैन । मासु ओसारपसार गर्ने साधन सफा र किटाणुमुक्त साथै लामो ढुवानि गर्दा कम तापक्रम हुने साधन कोल्ड चेन हुनुपर्ने छ ।

२१. वधशाला भित्र वस्ने र काम गर्ने व्यक्तिले प्रत्येक ६/६ महिनामा स्वास्थ्य परीक्षण गराई निरोगिताको प्रमाण पत्र राख्नु पर्ने छ । वधशाला भित्र वस्ने र काम गर्ने व्यक्तिले नियमित रुपमा नङ्ग काट्ने र सफासुग्घर हुनु पर्ने छ र सफा एप्रोन र मास्क लगाई काम गर्नु पर्ने छ ।

२२. मासु विक्रि गर्ने काउन्टरमा स्प्रष्ट देखिने गरि आफुले विक्रि गर्ने मासुको मुल्य र मासु विक्रि गर्ने पशुपन्छीको प्रकार टाँस गरि राख्नु पर्नेछ ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-३१

(दफा ५ (ख) को ३.ङ संग सम्बन्धित)

डेरी पसल सुधारको लागि आवश्यक मापदण्ड

१. डेरी पसलको हकमा सामान्तया ८ देखि १२ फिट चौडाई र १० देखि २० फिट लम्बाई भएको पसल हुनु पर्नेछ।

२. डेरी पसलको उँचाई न्यूनतम ८ फिट रहने गरी सिलिङ्ग राखिएको र सिलिङ्ग धुलो मैलो नखस्ने र पानी नतप्किने (Dripping proof) बनाईएको हुनु पर्नेछ।

३. डेरी पसलको भित्ता पक्की खालको र भित्ताको भित्री भागमा सेतो रङ्गको टायल (कम्तीमा ६ फिट उचाई सम्म) लगाएको हुनु पर्नेछ।

४. डेरी पसलको बिक्री कक्षको भुईं नचिप्लने, पानी नजम्ने र नसोस्ने किसिमले ढलान गरिएको र टायल/मार्वल लगाई सजिलै सफा गर्न सकिने किसिमको हुनु पर्नेछ।

५. डेरी पसल तथा आसपासको क्षेत्र सफा र आकर्षक हुनुका साथै फोहोर व्यवस्थापनको प्रवन्ध मिलाएको हुनु पर्नेछ।

६. डेरी पसलमा प्रयोग गरिने औजार/उपकरणहरु खिया नलागेको तथा फुडग्रेड स्टेनलेस स्टीलले बनेको हुनु पर्नेछ।

७. डेरी पसलमा काम गर्ने व्यक्तिले असल व्यवस्थापन अभ्यास (एप्रोन, गमवुट, मास्क, क्याप, ग्लोब्स आदि) अवलम्बन गर्नुपर्नेछ।

८. डेरी पसलमा कीरा, भुसुना र चराचुरुङ्गी नपस्ने गरी जाली/सिसा लगाएको हुनु पर्नेछ।

९. डेरी पसलमा मूल्य सूची देखिने गरी टाँसिएको हुनुपर्नेछ।

१०. डेरी पसलहरू सरसफाई गर्दा किटनाशक विषादीहरू प्रयोग गर्न पाइनेछैन।

११. डेरी पसलबाट निस्केका दूधजन्य फोहोरहरू सुरक्षित रुपले व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ।

अनुसूची-३२

(दफा ५ (ख) को ३.ठ, ड, ढ, ण, थ, प र फ संग सम्बन्धित)

मन्त्री

व्यावसायिक योजनाको ढाँचा -खण्ड ख. (मत्स्य ह्यायचरी/ नर्सरी)

आवेदकको नाम	....
आबेदकको पुरा ठेगाना	जिल्लाः .... गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा. .... वडा नः .... गाउँ/टोलः .... इमेलः .... टेलिफोन नः ....

२. पोखरी सम्बन्धी विवरण

पोखरी	संख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)
माउ पोखरी (ह्याचरीको लागि मात्र)		
रियरिङ्ग पोखरी		
नर्सरी पोखरी		

३. ह्याचरी सम्बन्धी विवरण

विवरण	संख्या	क्षमता (घन मिटर)
स्पनिङ्ग टयाङ्क		
ईन्कुबेशन टयाङ्क		
कन्डिसनिङ्ग/होल्डिङ्ग टयाङ्क		
ओभरहेड टयाङ्क		

४. पोखरीहरुमा ऐरेटर तथा अटोमेटिक फिडर प्रयोग प्रयोग गरेको छ/छैनः

(गरेको भए कति वटा पोखरीहरुमा संख्या उल्लेख गर्ने) ....

५. गत वर्ष कूल मत्स्य विज विक्री वितरण विवरण

५.१ ह्याचलिङ्ग (ह्याचरीकर्ताको लागि मात्र)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

क.सं.	माछाको जात	बिक्री वितरण संख्या (लाखमा)	कैफियत
१			
२			
३			
जम्मा			

५.२ फ्राई/फिङ्गरलिङ्ग/एडभान्स फिङ्गरलिङ्ग/ईयरलिङ्ग (ह्याचरी तथा नर्सरीकर्ताको दुवैको लागि)

क.सं.	माछाको जात	बिक्री वितरण संख्या (लाखमा)	कैफियत
१			
२			
३			

५.३ ह्याचरी तथा नर्सरीद्धारा जिल्लाहरुमा बिक्री वितरण गरेको मत्स्य बिजको विवरण पेश गर्ने (एकमुष्ठ)

क.सं	जिल्लाहरु	ह्याचलिङ्ग (लाखमा)	फ्राई/फिङ्गरलिङ्ग/एडभान्स फिङ्गरलिङ्ग/ईयरलिङ्ग
१			
२			
३			
४			
५			
६			
जम्मा			

(आवश्यक परे थप कागजात पेश गर्न सकिनेछ)

६) ह्याचरी तथा नर्सरीद्धारा जात अनुसार बिक्री वितरण गरेको मत्स्य बिजको विवरण पेश गर्ने (एकमुष्ठ)

क.सं.	जातहरु	ह्याचलिङ्ग (लाखमा)	फ्राई/फिङ्गरलिङ्ग/एडभान्स फिङ्गरलिङ्ग/ईयरलिङ्ग	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

	६			
	७			
	जम्मा			

(आवश्यक परे थप कागजात पेश गर्न सकिनेछ)

७) ह्याचरी तथा नर्सरीमा प्रयोग गरिने पानीको श्रोत खुलाउने: .... ।

८) पेलेट दानाको प्रयोग गरेको छ/छैन:

९) तथ्यांक अध्यावधिक राख्न कम्प्यूटरको प्रयोग भएको/नभएको:

९) मत्स्य बिजको गुणस्तर परीक्षण गरी रेकर्ड राखे/जानकारी दिने गरेको/नगरेको:

१०) फर्म दर्ता/नविकरणको प्रमाण/कर चुक्ता प्रमाणपत्र समावेश गरे/नगरेको:

११)कुनै प्रकारको कार्वाहीमा परेको वा नपरेको स्वःघोषणाः ....

१२) लेखा परीक्षण गराउने गरेको छ/छैनः (गरेको भए लेखा परीक्षणको छायाँ प्रति संलग्न गर्ने)

१३) भौतिक पूर्वाधार तथा पोखरीहरुको वीमा गरेको छ/छैन:
(गरेको भए विमालेखको छायाँ प्रति संलग्न गर्ने)

१४) नर्सरिकर्ताहरुले ह्याचलिङ्ग खरिदको रेकर्ड राखे गरेको छ/छैन:
(राखे गरेको छ भने परिमाण र श्रोत खुलाउने कागजात संलग्न गर्ने)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसुचि-३३

(दफा ५ (ख) को ३.ज ७ संग सम्बन्धित)

ग्रामिण कुखुरा श्रोत केन्द्र स्थापनाका मापदण्डहरु

(क) ग्रामिण कुखुराको संख्या १२५० हुनुपर्नेछ ।

(ख) श्रोत केन्द्र रहने स्थानमा सडक, सञ्चार, सिंचाई, पानी र बिजुली जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरुको सुविधा भएको हुनु पर्ने,

(ग) ग्रामिण कुखुरापालन विस्तारको लागि सम्भावना भएको पकेट क्षेत्रहरु हुनु पर्ने ।

(घ) नियमित रुपमा दानाको उपलब्धता हुन सक्ने स्थान ।

(ङ) श्रोत केन्द्र सञ्चालनको लागि न्यूनतम ३ रोपनी जग्गा हुनु पर्ने वा भाडामा भए कम्तिमा १० वर्षको लागि भाडामा लिएको सम्झौता गरिएको हुनु पर्ने ।

(च) कार्यक्रम सञ्चालन गर्न छनौट भएको स्थानीय तहको वडामा कम्तीमा १० जना कृषकहरुको समूह गठन गर्ने वा सोही स्थानमा पुरानो समूह भएमा सोही समूहलाई परिचालन गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ।

पोषण सुधारको लागि सुङ्गुर/बङ्गुर र स्थानीय कुखुरा पालन कार्यक्रमको लागत विवरण

(क) कुखुरा पालन तर्फ

क.सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	परिमाण	दर रु.	कैफियत
१	खोर निर्माण	संख्या	२५	१००००	
२	चल्ला खरिद र ढुवानी	संख्या	१२५०	२५०	कुखुरा विकास फर्म खजुरा वा ब्रुडर कृषकबाट ६ हप्ते चल्ला खरिद गर्नु पर्ने सो को भुक्तानि कार्यालयबाट फार्ममा गरिने।
३	दाना,औषधि,खोप, परजीवि नियन्त्रण	पटक	२	२००००	
४	स्थलगत तालिम	पटक	१	१००००	खाजा खर्च

५	दानापानीका भाडा खरिद	संख्या	२५	१२५००	

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

(ख) बङ्गुरबङ्गुर/सुँगुर पालन तर्फ

क.सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	परिमाण	दर रु.	कैफियत
१	खोर निर्माण/सुधार	संख्या	२०	१००००	
२	पाठापाठि खरिद र ढुवानी	संख्या	४०	६०००	सरकारी तथा निजी ब्रिडर फार्मबाट ४५ दिन पुगेको खरिद गर्नु पर्ने
३	औषधि,खोप, परजीवि नियन्त्रण	पटक	२	५०००	
४	दाना खरिद	पटक	१	४५०००	
५	स्थलगत तालिम	पटक	१	५०००	खाजा खर्च
	जम्मा				

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसची-३४

(दफा ६ सँग सम्बन्धित)

सूचनाको ढाँचा

प्रथम पटक सूचना प्रकाशन मिति.......

चालू आ.व. ....मा यस कार्यालयको स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार ....कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने भएकोले इच्छुक ....संस्थाले सूचना प्रकाशित भएको मितिले .... दिन भित्र (मिति.................गते भित्र) यस कार्यालय तथा मातहतका कार्यालयमा तपशिलको विवरण सहित निवेदन पेश गर्नुहुन सम्बन्धित सबैमा जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ। प्रस्ताव साथ पेश गर्नु पर्ने निवेदनको ढाँचा, प्रस्तावको ढाँचा, संलग्न गर्नु पर्ने कागजात, मापदण्ड यस कार्यालयको सूचनापाटी/वेवसाईट .... बाट प्राप्त गर्न सकिनेछ। रित नपुगेका वा म्याद नाघी प्राप्त हुन आएका प्रस्तावहरु छनौटका लागि समावेश नहुने व्यहोरा समेत जानकारी गराइन्छ।

तपसिल

क. स.	कार्यक्रम	सञ्चालन गर्न सकिने कृयाकलापहरु	न्यूनतम मापदण्ड	कार्यक्रम सञ्चालन हुने क्षेत्र वा स्थान	आवेदक को किसिम	अनुदानको सीमा
१						
२						
३						
४						

<u>संलग्न गर्नु पर्ने कागजातहरू:</u>

१. प्रस्तावकको निवेदन ।

२. दर्ता भएको प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि (समूह/निजी फर्म/कम्पनी/सहकारी)।

३. स्थायी लेखा नम्बर प्रमाण-पत्र तथा गत आर्थिक वर्षको कर चुक्ता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि (निजी फर्म/कम्पनी/सहकारी) ।

४. कृषक तथा कृषक समूहको हकमा स्थायी लेखा नम्बर तथा गत आर्थिक वर्षको कर चुक्ता प्रमाण-पत्रको को प्रतिलिपि (छनौट भएमा सम्झौता पूर्व पेश गर्नु पर्ने) ।

५. कार्यक्रम सञ्चालनको लागि कार्ययोजना सहितको प्रस्ताव (कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार) ।

६. सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस पत्र ।

७. प्रस्ताव स्वीकृत गरी अनुदान माग गर्न गरिएको निर्णयको प्रतिलिपि ।

८. प्रस्ताव पेश गर्नेको नागरिकताको प्रतिलिपि ।

९. निर्माण गरिने पूर्वाधारको हकमा लागत अनुमान तथा नक्सा ।

१०. जग्गा धनी दर्ता प्रमाण-पुर्जाको प्रतिलिपि वा जग्गा भाडामा लिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेको हकमा १० वर्षको करार पत्र। ।

११. जग्गा कर (तिरो) तिरेको रसिदको प्रतिलिपी।

नोटः कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार सम्बन्धित कार्यालयले सूचनाको ढाँचा तथा अवधि थप सहित परिमार्जन गरी प्रकाशन गर्न सक्नेछ ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-३५

(दफा ७ सँग सम्बन्धित)

निवेदनको ढाँचा

श्री प्रमुख ज्यू, मितिः ....

.... (कार्यालयको नाम),

................................., लुम्बिनी प्रदेश।

विषयः .... कार्यक्रममा सहभागी हुन प्रस्ताव पेश गरेको बारे ।

प्रस्तुत विषयमा तँहा कार्यालयबाट मिति....................................... मा प्रकाशित गरिएको सूचना अनुसार .... कार्यक्रममा सहभागी हुने योग्यता पुगेकोले कार्यक्रमको मापदण्ड भित्र रही कार्यालयले उल्लेख गरेको शर्तहरुको अधिनमा रही कार्यक्रम सञ्चालन गर्न निम्न बमोजिका कागजातहरू यसै पुत्रसाथ संलग्न गरी यो प्रस्ताव पेश गरेका छु/छौं।

संलग्न कागजातहरुः

१. प्रस्तावकको निवेदन
२. दर्ता भएको प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि (समूह/निजी फर्म/कम्पनी/सहकारी)
३. स्थायी लेखा नम्बर प्रमाण-पत्र तथा गत आर्थिक वर्षको कर चुक्ता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि (निजी फर्म/कम्पनी/सहकारी)
४. कृषक तथा कृषक समूहको हकमा स्थायी लेखा नम्बर तथा गत आर्थिक वर्षवर्षको कर चुक्ता प्रमाण-पत्रको को प्रतिलिपि (छनौट भएमा सम्झौता पूर्व पेश गर्नु पर्ने)
५. कार्यक्रम सञ्चालनको लागि कार्ययोजना सहितको प्रस्ताव (कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार)
६. सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिस पत्र
७. प्रस्ताव स्वीकृत गरी अनुदान माग गर्न गरिएको निर्णयको प्रतिलिपि
८. प्रस्ताव पेश गर्नेको नागरिकताको प्रतिलिपि
९. निर्माण गरिने पूर्वाधारको हकमा लागत अनुमान तथा नक्सा
१०. जग्गा धनी दर्ता प्रमाण-पुर्जाको प्रतिलिपि वा जग्गा भाडामा लिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेको हकमा १० वर्षको करार पत्र)
११. जग्गा कर (तिरो) तिरेको रसिदको प्रतिलिपी

माथि उल्लेखित विवरण तथा कागतपत्रहरु सत्य छन्। विगत तिन वर्षदेखि प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन, क्रमागत बाहेक यसै प्रकतिको कामका लागी अनुदान लिएको छैन ।

निवेदक

दस्तखत :

नाम :

ठेगाना :

सम्पर्क नं.:

संस्थाको छाप

द्रष्टव्य: कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार यस ढाँचालाई आधार मानी सम्बन्धित कार्यालयले निवेदनको ढाँचा परिमार्जन गरी तयार गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची–३६

(दफा ७ सँग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमझी
मन्त्री

कार्यक्रमको संक्षिप्त व्यावसायिक कार्ययोजनाको ढाँचा (कृषि तर्फ)

कार्यक्रमको नाम:

जिल्ला: गा.पा./न.पा./उप/महा.न.पा.:

वडा नं.: टोल: गाउँ:

फर्मको नाम:

सञ्चालकको नाम: सम्पर्क नं (अनिवार्य)

१. व्यवसायको परिचय: तपाईले के कस्तो काम गर्न खोज्नु भएको हो किन कसरी र कहिले गर्न खोज्नु भएको हो भन्ने कुरा लेख्नुहोस्

गर्न खोजेको काम:

किन गर्ने:

कसरी गर्ने:

कहिले गर्ने:

२. उद्देश्यहरु : मूख्यतया कुन कुन कामका लागि अनुदान लिन चाहनु भएको हो?

क उत्पादन गर्ने

ख प्रशोधन गर्ने

ग बजारिकरण गर्ने

घ अन्य ....

३. कृषि व्यवसायमा अनुभव : अनुदान लिन चाहनु भएको विषयमा तपाई संग कति वर्ष काम गरेको अनुभव छ ? ....वर्ष

४. व्यवसाय सञ्चालन गरिने स्थानको संक्षिप्त विवरण : तपाईंले व्यवसाय सञ्चालन गर्न खोज्नु भएको ठाउँ कहाँ हो हावापानी कस्तो छ सडकबाट कति टाढा छ

व्यवसाय सञ्चालन गर्ने स्थान:

उक्त स्थानमा हाल लगाईएका प्रमुख बालीहरु:

सडक पहुँचको अवस्था: भएको.. ...... नभएको:......

५. व्यवसाय सञ्चालनका लागि आवश्यक रहेका पूर्वाधारहरु : तपाईंले व्यवसाय सञ्चालन गर्न खोज्नु भएको ठाउँमा निम्न सुविधाहरु छन् कि छैनन् छन् भने कस्ता छन्

सिँचाइ छ..... छैन..... छ भने कुलो..../ पोखरी..../बोरिङ्ग...../अन्य............ आदि

कति महिना सिंचाई हुन्छ? वर्ष भरी ....../ .... महिना मात्र

सडक सडक पहुँचको अवस्था: ...... कच्ची सडक: .... पक्की सडक:

कच्ची भएमा: बर्षै भरी सवारी चल्ने..... हिंउदमा मात्र सवारी चल्ने ......

भण्डारण सुविधा छ .... छैन...... ......

विद्युत सुविधा छ .... छैन...... ......

यन्त्र/उपकरणः के कस्ता यन्त्र उपकरणहरुको प्रयोग गर्ने गरिएको छ?

क.

ख.

ग.

घ.

अन्य पूर्वाधार संरचनाहरु (उल्लेख गर्ने)

क.

ख.

ग.

६. तालिम सम्बन्धी विवरण : तपाईंले अनुदान माग गर्नुभएको विषयमा तालिम लिनु भएको छ कि छैन छ भने कुन विषयमा कति दिनको र कहिले कसले दिएको हो?

क सं	तालिमको विषय	अवधि		तालिम दिने निकाय	कैफियत
		देखी	सम्म		

७. सहकार्यमा सञ्चालन गरिने प्रस्तावित कार्ययोजना विवरणः

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	परिमाण	दर	कूल लागत रु	माग गरेको अनुदान रकम रु	प्रस्तावकको साझेदारी रकम रु	संपन्न हुने समयावधि

८. उत्पादन सामग्री तथा उत्पादित बाली/ वस्तुको बजार योजनाः

उत्पादन सामग्री को किसिम	खरीद गरिने स्थान	उत्पादन हुने बाली/बस्तु को नाम	बिक्री गर्ने स्थान	अनुमानित उत्पादन परिमाण	अनुमानित बिक्रि मुल्य	कैफियत
बीउ						
विरुवा						
मल						
विषादी						
औजार उपकरण						
अन्य						

९. प्रस्तावित व्यवसायमा संलग्न हुने कृषकहरुको विवरण (समूह/सहकारी/उपभोक्ता समितिको हकमा)

क्र.स.	नामथर	ठेगाना	खेती गरिने बाली/बस्तु	क्षेत्रफल (कठ्ठा/रोपनी)

१०. उत्पादित कृषि उपजको विक्रि योजना भएको..... ....,नभएको ....

कृषि उपज विक्री सम्बन्धी सम्झौताः भएको..... .....नभएको ....

(बिक्रि सम्झौता भएको प्रतिलिपी राख्ने)

११. सञ्चालन हुने कार्यक्रमबाट वातावरणमा नकारात्मक प्रभाव पर्छ ..../पर्दैन..... .....

पर्ने भए प्रभाव न्यूनिकरणका लागि के गर्नु हुन्छ?

क.

ख.

ग.

१२.संचालित कार्यक्रम वाट थप रोजगारी श्रृजनाः

- स्वरोजगार कतिजना?(आफ्नो घरको मात्र)

- स्थायी रोजगारी कतिजना? (आफ्नो घर परिवार बाहेक)
- अस्थायी रोजगारी कतिजना? (आफ्नो घर परिवार बाहेक)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

आवेदकको तर्फबाट सही गर्नेको नाम:

दस्तखत:

पद: सम्पर्क नं:

मिति:

द्रष्टव्य: कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार यस ढाँचालाई आधार मानी सम्बन्धित कार्यालयले कार्ययोजनाको ढाँचा परिमार्जन गरी तयार गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची–३७

(दफा ७ संग सम्वन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

कार्यक्रमको संक्षिप्त व्यावसायिक कार्ययोजना (पशुपन्छी तर्फ)

कार्यक्रमको नामः

जिल्लाः गा.पा./न.पा./उ.न.पा.: वडा नं.: टोलः गाउँः

आवेदकको नामः

सञ्चालक/अध्यक्षको नामः सम्पर्क नं :

१. व्यावसायको परिचयः

२. उद्देश्यहरु :

३. व्यवसाय सञ्चालन गरिने स्थानको संक्षिप्त विवरणः

४. व्यवसाय सञ्चालनका लागि रहेका पूर्वाधारहरु :

५. व्यवसाय सम्भाव्यताका आधारहरू (उत्पादन, प्रशोधन, प्रवर्द्धन र बजारिकरणका सम्भागहरू बारे विस्तृत विवरण)

क. ....

ख. ....

ग. ....

घ. ....

६. पशुपन्छी पालन व्यवसायमा अनुभवः

७. तालिम सम्बन्धी विवरण :

८.सहकार्यमा सञ्चालन गरिने प्रस्तावित कार्य विवरणः

क्र.सं.	सञ्चालन गरिने क्रियाकलापहरू	अनुदान रु.	संस्थागत लगानी रु.	अन्य निकायको अनुदान रु.	जम्मा लगानी रु.
जम्मा					

९. सञ्चालन हुने कार्यक्रमको वातावरणीय उपयुक्तता (प्रभाव पार्ने वा नपार्ने)

१०. उत्पादित वस्तुको बजार योजनाः

११. व्यवसाय दिगो हुन्छ भन्ने आधारहरुः

क. ....

ख. ....

कार्ययोजना पेश गर्नेः

नामः ....

दस्तखतः ....

पदः ....

मितिः ....

संस्थाको छापः

अनुसुची-३८

(दफा ७ सँग सम्बन्धित)

(कोभिड विशेष मागमा आधारित कृषि/पशुपन्छीपशुपन्छी विकास कार्यक्रम)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

<u>कार्यक्रम माग निवेदनको ढाँचा</u>

श्री प्रमुख ज्यू, मिति ....

कृषि ज्ञान केन्द्र/एकिकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय ....,

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

विषयः कोभिड विशेष मागमा आधारित कृषि/पशुपन्छी विकास कार्यक्रम माग गरिएको बारे।

प्रस्तुत विषयमा तँहा कार्यालयबाट मिति....................................... मा प्रकाशित गरिएको सूचना अनुसार **कोभिड विशेष मागमा आधारित कृषि/पशुपन्छी विकास** कार्यक्रममा सहभागी हुने योग्यता पुगेकोले कार्यक्रमको मापदण्ड भित्र रही कार्यालयले उल्लेख गरेको शर्तहरुको अधिनमा रही कार्यक्रम सञ्चालन गर्न निम्न बमोजिका कागजातहरू यसै पत्रसाथ संलग्न गरी यो कार्यक्रम माग पेश गरेका छु/छौं।

<u>संलग्न कागजातहरु:</u>

१. प्रस्तावकको निवेदन
२. प्रस्ताव पेश गर्नेको नागरिकताको प्रतिलिपि
३. स्थायी लेखा नम्बर प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि (सम्झौताको बखत पेश गर्ने)
४. कार्यक्रम सञ्चालनको लागि प्रस्ताव (संलग्न अनुसुची)
५. अनुदानग्राहीले सोही कार्यको लागि विगत तीन वर्ष भित्र अनुदान रकम नपाएको स्वघोषणा पत्र (प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन, क्रमागत बाहेक) पेश गर्नुपर्ने।

<u>निवेदक</u>

दस्तखत :

नाम :

ठेगाना :

सम्पर्क नं.:

संस्थाको छाप

द्रष्टव्य: कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार यस ढाँचालाई आधार मानी सम्बन्धित कार्यालयले निवेदनको ढाँचा परिमार्जन गरी तयार गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-३९

(दफा ८ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधारहरु

क) प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधारहरु (प्रारम्भिक मुल्यांकन)

सुचनामा माग गरिएको कागजात तथा मापदण्ड पुगे/नपुगेको आधारमा कार्यालयले योग्यता पुगेका प्रस्तावहरुलाई मात्र स्थलगत मुल्यांकनको लागि छनौट गर्नुपर्ने ।

ख) प्रस्ताव मूल्याङ्कनका आधारहरु (स्थलगत निरक्षण मुल्यांकन)

जिल्लाः

आवेदक संस्थाको नामः

प्रस्तावित कार्यक्रमको नामः

कार्यक्रम सञ्चालन स्थलको ठेगानाः

मूल्याङ्कनका आधारहरुः यस कार्यविधिको दफा १३ को उपदफा बमोजिम गठित कार्यक्रम व्यवस्थापन समितिले कार्यक्रमको उद्धेश्य अनुसार विस्तृतीकरण गर्नुका साथै सो अनुसार अङ्क विभाजन गरी मूल्याङ्कन गर्न सक्नेछ।

क.सं.	विवरण	भार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१.	कार्यक्रम कार्यान्वयन स्थलको भौतिक पूर्वाधार र संभावनाको अवस्था	२०		
२.	व्यवसाय व्यवस्थापनको अवस्था र संभावनाको अवस्था	१०		
३	प्राविधिक रूपमा उपयुक्त स्थान वा अवस्थिति	१०		
४	रोजगारीको सृजनाको अवस्था	५		
४.१	कम्तीमा ३ जना सम्म	३		
४.२	३ जना भन्दा माथि	५		
५	वातावरणीय/सामाजिक प्रभाव	५		
६	उत्पादित वस्तुको बजार योजना	५		
६.१	आफ्नै पहलमा उत्पादित वस्तुहरुको बजारीकरण सुनिश्चितता (आफ्नै आउटलेट भएको)	५		
६.२	उत्पादित वस्तुको सम्झौता गरी बजारीकरण गर्ने	३		
६.३	बजारीकरणको लागि आफ्नै आउटलेट नभएको, सम्झौता पनि नभएको, अनौपचारिक बजारिकरण भएको	२		
७	व्यवसाय विस्तार गर्न सक्ने क्षमता र उत्पादकत्व	१५		

क.सं.	विवरण	भार	प्राप्ताङ्क	कैफियत
	बृद्धि हुन सक्ने सम्भावना			
८.	कार्ययोजना अवस्था	५		
९	सम्बन्धित विषयमा अध्ययन गरेको वा सम्वन्धित विषयमा बैदेशिक रोजगारीको अनुभव (कम्तीमा १ वर्ष)	५		
१०	जग्गाको स्वामित्व	१०		
१०.१	आफ्नै स्वामित्व	१०		
१०.२	भाडा वा लिज	८		
११	समावेशीता	५		
१२	अन्य बस्तुगत अवस्था	५		
	जम्मा	१००		

द्रष्टव्य: मुल्याङ्कन मापदण्डको कूल अंकको कम्तीमा ४० प्रतिशत अंक प्राप्त गर्ने प्रस्तावहरुलाई मात्र छनौट गर्न सकिनेछ।

सम्बन्धित कार्यालयले मुल्याङ्कनको मापदण्ड आवस्यकता अनुसार परिमार्जन गर्न सक्नेछ।

६. स्थलगत अनुगमनमा भेटिएका अन्य थप विवरणहरु:

क) .... ख............... ....ग...............................

७. स्थलगत अनुगमन टोलीको राय:

क.सं.	पद	राय दिनेको नाम, थर	राय			कारण	दस्तखत
			हुन्छ	हुँदैन	सुधार सहित हुन्छ		
१							
२							

अनुसूची – ४०

(दफा ९ को उपदफा २ सँग सम्बन्धित)

सुमन श्रेष्ठ रायमाझी
मन्त्री

सम्झौता-पत्र

आर्थिक वर्ष .../... ... मा सञ्चालन हुने .... कार्यक्रमको लागि तथा कृषि ज्ञान केन्द्र/एकिकृत कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय ... ... (यस पछी प्रथम पक्ष भनिने) र छनौट भएका कृषक/समूह/समिति/सहकारी ... ... (यस पछी दोश्रो पक्ष भनिने) बीच तपसिलका शर्तनामाको अधिनमा रहि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सम्झौता भएको छ ।

शर्तनामाहरुः

१. प्रथम पक्षले लागत साझेदारमा .... कार्यक्रमको लागि कूल लागतरु. ... ... मध्ये अनुदान वापत रु. ... ... दोस्रो पक्षलाई रु. ... ... (अक्षरुपी रुपैयाँ ... ...) अनुदान/सामग्री सहयोग प्रदान गर्नेछ।

२. दोश्रोपक्षले बाँकी रकमको व्यवस्था गरी .... जिल्ला,.........गाँउपालिका/नगरपालिका वडा नं ...., मा ...... साल..... महिना भित्र सम्पन्न गर्नेछ ।

३. दोश्रोपक्षले प्रथमपक्ष समक्ष पेश गरेको स्वीकृत प्रस्ताव पत्र मुताविकको डिजाईन र ईइष्टिमेट अनुसारका सम्पुर्ण कार्यहरु उच्च गुणस्तर कायम राखी सम्पन्न गर्नेछ ।

४. कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक निर्माण सम्बन्धी डिजाईन, ईष्टिमेट, सुपरभिजन,अन्तिम बिल र कार्य सम्पन्न प्रतिबेदन लगायतका सवै प्राविधिक कार्यहरु तथा निर्माण, खरिद, ढुवानी, सञ्चालन र जग्गाको व्यवस्था आदि दोश्रो पक्षले गर्नेछ ।

५. दोश्रो पक्षले सुरुमा आफ्नो तर्फको लगानीबाट सम्पन्न भएको कामको नियमानुसारको भ्याट बिल, दाखिला प्रतिवेदन, कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन र आवश्यक अन्य कागजात सहित भुक्तानीका लागि प्रथमपक्ष समक्ष पेश गरे पश्चात स्थलगत प्राविधिक प्रतिवेदनको आधारमा मनासिव ठहरे दोश्रो पक्षको बैंक खातामा एकमुष्ठ भुक्तानी दिनेछ ।

६. दोश्रो पक्षले भुक्तानी माग गरेपछी प्रथम पक्षले तोकेको प्राविधिकबाट कार्य प्रगतिको अनुगमन गरी प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि बढीमा दुई किस्तामा कार्य प्रगतिको आधारमा भुक्तानी गरिनेछ।

७. प्रथम पक्षले कुनैपनि बखत संचालित कार्यको अनुगमन/ निरिक्षण गरी सम्झौता मुताविक कार्य भए/नभएको हेर्न र आवश्यक सल्लाह सुझाव दिन सक्नेछ ।

८. दोश्रोपक्षले कार्यक्रम सञ्चालन स्थलमा सबैले देख्ने गरी कार्यक्रमको नाम, ठेगाना तथा सहयोगी निकायको नाम र अनुदान रकम उल्लेखित होडिङ्ग बोर्ड सबैले देख्ने गरी राख्नेछ ।

९. कार्यक्रम सञ्चालनका दौरान वा सम्पन्न भए पश्चातको सञ्चालन, मर्मत सम्भार, व्यवस्थापन, जोखिम र दिगोपनका लागि गरिने कार्यहरु तथा अप्रत्याशित रुपमा श्रृजित सबै प्रकारका दायित्व र जिम्मेवारी दोस्रो पक्षको हुनेछ ।

१०. दोस्रो पक्षले नियमित रुपमा (कम्तीमा चौमासिक अवधिमा) कार्यक्रमको प्रगती, उपलब्धी एवं कारोवार सम्बन्धी विवरणहरु प्रथमपक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

११. सम्झौतामा उल्लेख हुन छुटेका विषयहरुको हकमा प्रचलित कानून र दुवै पक्षको आपसी सहमति अनुसार हुनेछ ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

१२. द्विपक्षिय सम्झौता मुताबिकको काम नभई रकम दुरुपयोग हुन सक्ने देखेमा पथम पक्षले एक पटकका लागि सचेत गराउने र त्यसो गर्दा पनि सुधार नदेखिए एक पक्षिय रुपमा सम्झौता भङ्ग गर्ने र हिनामिना भए बराबरको रकम दोश्रो पक्षवाट सरकारी बाँकी सरह असुल उपरको प्रक्रिया अगाडी बढाउन सक्नेछ।

१३. दोस्रो पक्षले प्रथम पक्ष समक्ष पेश गरेको स्वीकृत प्रस्ताव पत्र मुताबिकको डिजाइन, ईइष्टिमेट र दरभाउ मेशिनरी, उपकरण र अन्य सामानहरु खरिद गर्नु पूर्व प्रथम पक्षसँग स्वीकृत गराई सम्पूर्ण कार्यहरु उच्च गुणस्तर कायम राखी निर्धारित समय भित्र सम्मन्न गर्नेछ । यसो नगरेको खण्डमा प्रथम पक्ष रकम भुक्तानी दिन बाध्य हुने छैन। सम्झौतामा उल्लेखित बाहेक परियोजना सञ्चालनको स्थान, डिजाइन परिवर्तन गर्न पाइने छैन र परिवर्तन गर्नु परेमा कार्यालयसंग पूर्व सहमति लिई कार्य गर्नु पर्नेछ।

१४. अनुदान कार्यक्रमबाट खरीद गरिएका औजार/मेसिनरीहरु/संरचनाहरु सहुलियत दरमा परिचालन गर्नुपर्नेछ।

१५. प्रथम पक्ष र दोश्रो पक्ष बीच सम्झौताको लागत अनुमानमा देहायको खर्चका श्रोतहरु रहनेछन।

(क) प्रथम पक्षले व्यहोर्ने लागत रु. .... दोश्रो पक्षले व्यहोर्ने लागत रु. ....

(ख) अन्य श्रोतबाट प्राप्त लागत रु. ....कन्टेन्जेन्सी रकम रु. ....(यो रकम नियमानुसार खर्च गर्न सकिनेछ)।

(ग) प्रस्तावनाको कुल लागत रु. ....

प्रथम पक्षको तर्फबाट

नामः

पदः

दस्तखतः

मितिः

कार्यालयको छाप

नामः

पदः

दस्तखतः

मितिः

कार्यालयको छाप

दोश्रो पक्षको तर्फबाट

नामः

पदः

दस्तखतः

मितिः

संस्थाको छापः

नामः

पदः

दस्तखतः

मितिः

संस्थाको छापः

इतिसम्वत् .... साल .... महिना ...... गते रोज ...... शुभम्।

नोटः द्विपक्षीय सम्झौतामा आवश्यकता मुताविकको अन्य सान्दर्भिक बुँदाहरु थप/घट गर्न सकिनेछ।

सुमन शर्मा रायमाझी
मन्त्री

अनुसूची-४१

(दफा ९ को उपदफा (२) र २० को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

<u>दोहोरो अनुदान नलिएको स्वःघोषणा</u>

श्री प्रमुखज्यू

....

....।

....को आर्थिक वर्ष २०७.../२०७.... स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/प्रदेश सरकार/स्थानीय तह/अन्य निकायबाट प्रदान गरिने रकम/सामग्री/उपकरण/अन्य वस्तु लिन इच्छुक रहेकोले दोहोरो पर्ने गरी नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार/स्थानीय तह वा अन्य निकायबाट प्रदान गरिएको रकम/सामग्री/उपकरण/अन्य वस्तु मैले/हामीले/मेरो/हाम्रो एकाघरको परिवारले नलिएको स्वःघोषणा गर्दछु। यदि मैले लिएको प्रमाणित भएमा मेरो वा हाम्रो वा संस्था वा समूह वा सहकारी वा कम्पनीको सम्पत्तिबाट नियमानुसार ब्यक्तिगत/संस्थागत असुल उपर सरह असुल भएमा मेरो/हाम्रो कुनै दावी रहने छैन।

हस्ताक्षरः
नामथरः ....
ठेगानाः ....
सम्पर्क नं. ....
ईमेलः ....